

Lördagen den 14 Mars.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 7 i denna månad.

§ 2.

Föredrogos, men blefvo ånyo bordlagda:

Konstitutions-Utskottets utlåtande N:o 5; och

Stats-Utskottets utlåtande N:o 16.

I sammanhang med bordläggningen af sistberörda utlåtande, som angick regleringen af utgifterna under riksstatens fjerde hufvudtitel, hemställde Herr Talmannen, att detta ärende, i enlighet med hvad Herrar Talmän vid hållet talmanssammanträde öfverenskommit att hos Kamrarne föreslå, måtte få till afgörande företagas i det sammanträde, som komme att hållas nästa Onsdag den 18 innevarande månad, samt i sådant hänseende uppföras främst å föredragningslistan för nämnda sammanträde.

Till denna framställning lemnade Kammaren bifall.

Vidare bordlades för andra gången:

Stats-Utskottets utlåtande N:o 42;

Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 4 (i samlingen N:o 13);

Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 6 (i samlingen N:o 14); samt

Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 4 (i samlingen N:o 12).

§ 3.

Skedde föredragning af Herr *C. Olssons* från Wermlands län på bordet hvilande ansökan om ledighet från riksdagsgörömlen under 14 dagar från och med den 26 i denna månad.

Ordet begärdes af

Herr Gumælius, som yttrade: Då jag begärde på bordet dessa ledighetsansökningar af min gamle vän på vermlandsbänken, den ende bland Vermlands nuvarande representanter här i Kammaren från förra riksdagsperioden, samt af några andra Kammarens ledamöter, så skedde detta i första rummet af den anledning, att jag nogsamman erinrar mig denna Kammares beslut vid ett par föregående riksdagar, hvarigenom Kammaren godkänt tvänne särskilda Konstitutions-Utskottets betänkanden, i hvilka Utskottet afstyrkte motioner, att riksdagsman, som erhållit ledighet från Riksdagen, skulle afstå sitt arvode under den tid ledigheten varade, enär, såsom Utskottet yttrade, Kammaren icke läser underlåta att i hvarje särskildt fall noga begagna sin pröfningsrätt beträffande lämpligheten af den sökta ledighetens beviljande. Vidare ville jag, till den kraft och verkan det kunde hafva, erinra de flere ledamöter af Kammaren, hvilka i Onsdags begärde ledighet, erinra de åtskilliga andra ledamöter redan fått sina ansökningar i samma syfte beviljade och att det ej kunde vara rätt nyttigt att Kammaren blefve alltför glest besatt vid en tid, då viktiga frågor möjligen kunde till afgörande förekomma. Slutligen hoppades jag att under tiden kunna göra mig underrättad, huruvida anledningar förefunnes till det antagandet, att icke några viktigare ärenden vore att förvänta från Utskotten under den tid de ifrågavarande ansökningarne mestadels afsåge, eller den sista veckan i denna månad. De upplysningar jag i detta afseende erhållit från Utskottens ledamöter gifva grundade anledningar till ett motsatt antagande och Kammares ledamöter, som begärt ledighet, hafva nu haft tillfälle att pröfva, huruvida skälen för deras ansökningar äro af så allvarlig art, att de, oaktadt vigten af de ärenden, som under deras bortovaro till afgörande förekomma, fortfarande böra vidhålla ansökningarne. Huru dessa pröfningar i allo skola utfalla, derom vill jag ej döma. Emellertid har jag förnummit, att åtminstone en af de sökande redan sjelfmant återtagit sin ansökan.

Några särskilda skäl för de begärda ledigheternas beviljande hafva, efter hvad jag af Herr Talmannen benäget fått mig underrättadt, ej blifvit anförda; men då jag, efter hvad nu förefallit, är öfvertygad att ingen af de sökande begärt ledighet och vidhåller sin ansökan utan synnerligen goda skäl, så vill jag ej yrka afslag på någon af ansökningarne.

En ytterligare anledning för mig att icke göra ett sådant yrkande ligger deri, att Kammarerna i går beviljade en af sina medlemmar, känd som djupt förfaren i militära och konstitutionella frågor, ledighet för nästan hela den återstående delen af månaden, att börja med nästa Måndag eller två dagar förr än fjerde hufvudtiteln föredrages och kort innan viktiga konstitutionsfrågor kunna vara att vänta. Denna omständighet synes mig fullkomligt berättiga till det antagandet, att Kammaren hos sina ledighetssökande ledamöter förutsätter en mycket allvarlig sjelfpröfning, innan de framställa en dylik anhållan. Vid sådant förhållande har jag naturligtvis för min del icke något yrkande att göra.

Herr Helander: Den grundlagsenliga rättigheten att begära på bordet äfven en så obetydlig fråga, som den om beviljande af permission

från Riksdagen på någon tid, kan naturligtvis icke ifrågasättas, men säkert är, att, om detta skulle blifva praxis i hvarje särskildt fall, ändamålet med dessa permissionsansökningar mången gång skulle komma att förfelas, såsom t. ex. då ledighet begäres på grund af sjukdoms- eller dödsfall inom familjen. Huru orimlig en bordläggning och ty åtföljande uppskof med ansökningens pröfning under dylika omständigheter skulle vara, torde ej behöfva påpekas. Undantag från regeln måste således alltid komma att finnas. Men häraf skulle åter den orimligheten kunna uppstå, att senare ingifna permissionsansökningar, grundande sig på sådana skäl som t. ex. de nyssnämnda, sjukdoms- eller dödsfall bland den permissionssökandes närmaste anhörige, blefve afgjorda och bifallna förr än tidigare sådana, hvilka fått hvila på bordet från ett föregående sammanträde. Huruvida de nu ifrågavarande ansökningarne hafva skäl för sig eller ej, derpå vill jag ej inlåta mig; hvad jag velat fästa uppmärksamheten vid, är endast det i allmänhet olämpliga utaf att låta den ena permissionsansökningen vederfaras en olika behandling mot den andra, ehuru de utan svårighet torde kunna pröfvas genast vid de tillfällen de framställas. Min afsigt är således icke att vägra bifall till de nu handlagda ansökningarne, tvärtom jag vill för min del tillstyrka dem allesammans; hvad jag önskar, är att man icke måtte i oträngdt mål uppställa svårigheter för permissions beviljande i allmänhet.

Herr Gumælius: Jag trodde icke, att jag skulle behöfva uppträda en gång till i denna fråga; men den ärade representanten från Nyköping har förmått mig att ånyo begära ordet. Han påstod nemligen, att man alltid borde pröfva permissionsansökningarne, genast då de föredroges. Hvad nu ifrågavarande permissionsansökningar beträffar, hade han dock ej kunnat deltaga i sådan pröfning, då han säkerligen ej var närvarande vid det tillfälle då de bordlades. Jag iakttog visserligen icke om han då var tillstädes i Kammaren eller ej; men hade han varit det, så skulle han ju hafva hört, att orsaken, hvarför ansökningarne ej genast företogos till pröfning, var just den omständigheten, att i dem alla var begärdd, att permissionstiden skulle taga sin början först den 26 i denna månad, och för en af de sökande än senare. Saken bråskade således ej. För min hemställan åberopar jag de skäl, som jag dels i mitt förra anförande i dag och dels i Onsdags framlade, då jag sökte visa, att åtskilliga betänkligheter förefunnes mot alltför månges bortresande. Efter det att Herr Talmannen meddelat upplysning om, att ingen begärde ledighet före 26 dennes, begärdes samtliga ansökningarne af mig på bordet.

Herr Bolin: Det är icke min afsigt att återtaga min permissionsansökning, utan endast att för Kammaren tillkännagifva, det jag icke hör till dem, hvilka begära att andras ansökningar om ledighet från riksdagsgöromålen skola bordläggas och således så länge som möjligt förblifva oafgjorda, men möjligen anse sig sjelfve berättigade att, då sådant synes dem lämpligt, resa från Riksdagen utan annan permission, än den i dagligt tal så kallade bondpermissionen. Jag anhåller fortfarande, att Kammaren måtte bevilja den af mig begärda ledigheten.

Öfverläggningen förklarades nu slutad; och blef, efter derå gifven proposition, Herr O. Olssons ifrågavarande ansökan af Kammaren bifallen.

Derefter blefvo, hvar efter annan, föredragna och bifallna öfriga i sammanträdet den 11 dennes bordlagda ansökningar om ledighet från riksdagsgörömlen; och beviljades alltså sådan ledighet åt:

Herr *A. Andersson* från Wernlands län under 14 dagar från och med den 26 Mars; Herr *Nils Nilsson* från Blekinge län under 14 dagar från och med den 26 Mars; Herr *Johannes Andersson* från Bohus län under 14 dagar från och med den 26 Mars; Herr *Lasse Jönsson* från Christianstads län under 14 dagar från och med den 26 Mars; Herr *G. Bolin* från Upsala län under 14 dagar från och med den 28 Mars; och Herr *A. Andersson* från Bohus län under 10 dagar från och med den 1 April.

Hvarförutan Herr *Johan Jönsson*, uppå derom nu anmäld begäran, erhöll enahanda ledighet under 14 dagar, att räknas från och med den 26 Mars.

§ 4.

Föredrogs Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 3, angående allmänna bevillningen.

Rörande *1:sta punkten* anförde

Herr Anders Johansson: Då jag nedskref min motion i förevarande fråga, föranleddes jag dertill af tvänne skäl. Det ena var, att jag ansåg de personela skatterna baserade på en orättvis grund, såsom utgående med lika belopp för alla, utau afseende på de skattskyldiges större eller mindre förmåga att erlägga skatten, samt trodde att, äfven om några personela skatter vore befogade, de nuvarande i allt fall vore för högt bestämda i förhållande till andra skatter; det andra, att statens under flera år betydligt ökade tillgångar, i min tanke, väl borde kunna medgifva den personela skyddsafgiftens afskaffande. Häremot anmärker Utskottet, att den ifrågavarande skatten är fullt berättigad, enär den numera är så afpassad, att den icke öfverstiger den mindre bemedlades skatteförmåga, och att det är hvarje individs pligt att, såsom vederlag för det skydd han af staten åtnjuter, bidraga till fyllandet af statens behof. Ja, vore den personela skyddsafgiften den enda personela skatten i vårt land, så skulle äfven jag erkänna densammans berättigande; men så är icke förhållandet, ty bredvid denna skatt finnes en annan ganska betydlig personel afgift till staten, nemligen mantalspenningarne. Jemför man beloppet af dessa personela skatter, som årligen utgör omkring 1,200,000 R:dr, antingen med hela fastighetsbevillningen, cirka 750,000 R:dr, eller med hela inkomstbevillningen, omkring 1,250,000 R:dr, så torde man svårligen kunna förneka, att det första beloppet är för högt i förhållande till de båda sistnämnda. Vill man vidare sammanräkna alla andra personela skatter till sjukvården, till fattigvården, till kyrkan, till folkskolan, till presterskapets aflöning m. m. och den lilla värnepligtsskyldigheten för

för alla vapenföre män, hvartill kommer den andel, hvarmed hvarje individ bidrager till statens indirekta skatter, af hvilka ensamt tull- och bränvinsmedlen lemna mera än hälften af alla statens inkomster; så skall man finna, att de personela skatterna icke bestå allenast af de 40 öre per man, som jag ifrågasatt skulle afskaffas, men som Utskottet ansett så betydelselösa, utan af icke så obetydliga belopp, som för den mindre bemedlade äro vida mera betungande än den allmänna bevillningen är för dem, hvilka han påføres, samt att den obemedlade individen i mer än tillräcklig mån bidrager till fyllandet af statsbehofven såsom valuta för det skydd han af staten åtnjuter, äfven om den personela skyddsafgiften afskaffas. Vidare säger Utskottet, att något allmännuare missnöje eller klagan inom landet öfver denna beskattning icke låtit sig förspörja. Denna omständighet torde lätt kunna förklaras deraf, att den del af landets befolkning som hårdast tryckes af de personela skatterna, står under det så kallade strecket för valrätt och valbarhet till Riksdagen och således icke kan göra sin klagan hörd. Om detta streck borttoges, är jag förvissad om att berörda klagan ej skulle uteblifva. Men sådant oafsedt vill jag likväl för min del bekänna, att jag ej förmår uppfatta mitt representantkall på det sätt, att jag vid behandlingen af beskattningsfrågor hvarken vill eller kan taga hänsyn endast till deras förman, som stå ofvanför nämnda streck, utan jemväl till deras behof, som stå under detsamma. Derföre, och då jag trott, att statsverkets nuvarande gynsamma ekonomiska ställning mycket väl kunde medgifva en i synnerhet för de mindre bemedlade välkommen skattelindring, har jag vågat framställa föreliggande förslag. Men då detsamma icke funnit något understöd inom Utskottet, ämnar jag nu icke yrka bifall dertill, utan har med det sagda endast velat uttala min enskilda åsigt i frågan.

Herr von Schoultz: Ehuru jag villigt erkänner motionärens goda afsigt med sin motion, kan jag det oakadt icke komma till något annat resultat, än det Bevillnings-Utskottet tillstyrkt, nemligen afslag å motionen. Jag skulle gerna velat bemöta de ytterligare skäl, motionären antagligen nyss anført för bifall till motionen, men jag måste bekänna att jag, oakadt alla ansträngningar att med uppmärksamhet följa motionärens argumentation, omöjigen kunnat uppfatta dessa skäl, till följd deraf, att Kammaren, samtidigt med att motionären från sin plats talade till försvar för motionen, sysselsatte sig med enskilda samtal man och man emellan, hvarigenom innehållet af hans yttraende åtminstone för mig gick nästan helt och hållet förlorat. Den ärade motionären torde derföre ursäktas, att jag för det närvarande måste inskränka mig till att, med bestridande af motionen, vända mig mot de i densamma anförda skäl, utan att till bemötande kunna upptaga de i hans anförande nyss möjligen framställda nya bevisen för riktigheten af hans åsigt.

Motionären synes hafva den uppfattningen, att af de s. k. personela skatterna den nu ifrågavarande skulle vara den minst rättvisa. Jag vågar bestrida riktigheten af denna uppfattning och anser, i rak motsats till motionären, att den personliga skyddsafgiften är en af de mest rättvisa bland alla skatter, såsom hvilande på personlighetsprincipens grund-

val och sjelf endast utgörande den praktiska konsekvensen af samma princip. Redan sjelfva benämningen visar, att lagstiftaren med skatten haft för afsigt att såsom ersättning för det skydd staten gifver alla sina medborgare, fattige och rike, låge och höge, tillförbinda hvar och en af dem att genom en ringa förmögenhetsupppoffring bidraga till realiserandet af statens ändamål. Skulle motionären höra till deras antal, hvilka vilja göra personlighetsprincipen i politiskt hänseende allt mer och mer gällande, så att de politiska och kommunala rättigheterna må, i den mån sådant är med statens lugna och fredliga utveckling förenligt, mer och mer utsträckas och träda fram i dagen, så borde det derföre ligga i hans eget välförstådda intresse att upprätthålla det erkännande af personlighetsprincipens vikt och betydelse, som ligger i den personliga skyddsafgiftens fortfarande utgörande som särskild skatt. Utskottet har derjemte — och jag tillåter mig att fästa motionärens uppmärksamhet derpå — erinrat, att den personliga skyddsafgiften blifvit så betydligt minskad från det belopp, hvarmed den ursprungligen skulle utgå, att den numera ingalunda kan anses betungande för en frisk och arbetsför person, samt vidare att, som bekant, vissa undantag från skyldigheten till skattens erläggande blifvit af lagstiftaren medgifna. Lagstiftaren synes således hafva velat, med erkännande af personlighetsprincipens betydelse ur statens synpunkt och med fasthållande af denna uppfattning, genom skattens sänkning, af öm omvårdnad för de mindre lyckligt lotjade samhällsmedlemmarna, göra skatten för dem så litet tryckande som möjligt. Jag skulle derföre för min del tro, att, då fråga uppstår om att ytterligare nedsätta eller, såsom motionären föreslagit, helt och hållet afskaffa denna skatt, statens behof kräfver, att man ser till, huruvida icke skatteindragningar eller regleringar lämpligare kunna göras under andra skattetitlar eller skatteformer; skulle i en framtid vårt skatteväsen i dess helhet komma att regleras efter nya grunder och skulle dervid likställighetsprincipen i större eller mindre mån komma att göra sig gällande, så synes mig nödvändigheten bjuda att man, såsom Bevilhings-Utskottet äfven antydt, med försigtighet ser till, det staten icke beröfvas en inkomstkälla af den betydighet, som den ifrågavarande. Så vidt mig är bekant — och jag instämmer äfven härutinnan med Bevilhings-Utskottet — har någon allmännare mening derom, att ifrågavarande skatt borde försvinna, dessutom ej heller låtit sig förnimma inom den klass, hvars talan motionären så välvilligt velat föra, den arbetande klassen; jag har tvärtom varit i tillfälle att höra personer inom de samhällslager, hvilkas intresse för skattens försvinnande borde vara temligen vaket, förklara att de betraktade den personliga skyddsafgiften rent af som en ambitionsskatt, ja en af dem ansåg det till och för en kränkning af hans medborgerliga ställning att sätta honom utanför denna förpligtelse, såsom efter hans åsigt omfattande alla statens medlemmar.

Af dessa skäl och då härtill kommer att jag trott mig böra söka anledningen till det temligen allmänna samtalet här i Kammaren under den stund motionären hade ordet i den omständigheten, att motionärens åsigt ej delas af Kammarens flertal, tror jag för min del motionären svårligen hafva någon utsigt att i denna Kammare vinna bifall åt sitt förslag. Andra Kammaren är obestridligen den, som representerar folket,

de djupa lederna. Den omständigheten, att motionen här ej vunnit anklang, talar således onekligen för riktigheten af Bevillnings-Utskottets åsigt, att något allmännare missnöje eller klagan inom landet öfver denna beskattning ej försports.

Jag instämmer i Bevillnings-Utskottets hemställan om afslag å motionen.

Herr Fredricson: Den siste ärade talaren har så varmt tagit Bevillnings-Utskottets föreliggande betänkande i försvar, att jag icke anser mig behöfva till hvad han yttrat tillägga så särdeles mycket.

Emellertid ber jag att få nämna att, efter min uppfattning, Utskottet haft ganska goda skäl till sin framställning, hvilken synes mig gå i den rätta riktningen, och jag tror derjemte att, om man jemför Utskottets motiv med de skäl, motionären till stöd för sin motion anfört, man skall finna de förra starkare. Det enda skäl i motionen, som synes mig kunna tala för densamma, är den af motionären åsyftade skattelindringen, men då en sådan, i den riktning motionen angifver, under nuvarande förhållanden icke gerna kan medgifvas, har detta skäl icke kunnat rubba Utskottet ifrån dess åsigt att motionen för närvarande icke kan bifallas. Jag yrkar bifall till Utskottets framställning.

Herr Carl Aron Jönsson: Då en ledamot af Bevillnings-Utskottet har yttrat sig till försvar för Utskottets framställning, kunde jag gerna afstå ifrån ordet, men då jag fått detsamma, vill jag endast upplysa den ärade representanten från Göteborg, att inom Utskottet höjde sig icke en enda röst för bifall till motionen och ingen tvist föregick Utskottets beslut, hvarom alla ledamöterna voro eniga. Jag ber derjemte att få tillägga, att jag för min enskilda del hyser den uppfattning att, om motionen gått ut på en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran, att de två personela skatterna, "mantalspenningarne" och "den personliga skyddsafgiften" skulle under en och samma rubrik i debetsedlarne uppföras, en dylik motion hade bort bifallas, emedan derigenom en lättnad i det mycket omtalade mångskrifveriet skulle kunnat beredas. Jag vill dermed icke hafva sagt, att dessa skatter äro för höga, men det förefaller mig besynnerligt, att man för närvarande begagnar två olika titlar för en och samma skatt, ty både mantalspenningarne och den personliga skyddsafgiften hafva ju i sjelfva verket samma karakter. Så som motionen nu är uppställd, anser jag likväl, att Bevillnings-Utskottet icke kunnat komma till annat slut, än det gjort, men jag hoppas, att motionären, om han får lefva, skall till nästa år framlägga en motion i det syfte, jag nu angifvit, och då skall jag gerna understödja honom. För närvarande yrkar jag bifall till Utskottets hemställan.

Efter denna öfverläggning, som nu var slutad, bifölls Utskottets i i förevarande punkt gjorda hemställan.

2:dra punkten.

Lades till handlingarne.

3:dje punkten.

Mom. a.

Bifölles.

Mom. b.

Härvid yttrade:

Herr Hæggström: Jag ber härmed att få yrka afslag på hvad Utskottet i denna punkt hemställt. Jag kan nemligen icke finna, att någon är närmare till och mera pliktig att erlægga bevillning än den, som är nog lycklig att erhålla ett testamente eller ett arf från fjernare släktingar. Om någon på sådant sätt erhåller 1,000 R:dr, så kan han gerna underkasta sig den lilla afgift af 10 R:dr, som enligt nu gällande bestämmelser åligger honom att betala. Han har ju i alla fall sina 990 R:dr kvar och jag tror, att en hvar skulle med nöje vidkännas ett sådant afdrag om han vore nog lycklig att erhålla ett testamente. Det enda behjertansvärda skäl, som Utskottet anfört för att taga ifrån staten ifrågavarande, låt vara lilla, men dock bestämda inkomst, är det, att för närvarande besväret med bevakandet och uttagandet af testamentsbevillningen icke motsvaras af den inkomst, densamma medför, men hade Bevillnings-Utskottet velat godkänna Herr Carl Anders Larssons nyss af Kammaren afslagna framställning, så hade vigten af detta skäl bortfallit. Han har nemligen föreslagit, att all den bevillning, som bör utgå af arf, gåfva, testamente eller fideikomiss-stiftelse, bör påföras af taxeringskomitéerna, samt derefter i vanlig ordning debiteras, uppbäras och redovisas på enahanda sätt som annan personel bevillning. Efter min tanke angifver detta förslag den rätta vägen för ifrågavarande bevillnings infriande. Då bevillning enligt andra artikeln kan af taxeringskomitéer, tillsatta inom kommunerna, föreslås och sedermera i vanlig ordning uppbäras, hvarföre skulle man icke kunna på samma sätt gå till väga i fråga om testamentsbevillning? För min del kan jag åtminstone icke se något hinder derför, och jag finner denna utväg mycket enklare än det sätt, man nu för indrifningen använder. Jag kan för öfrigt icke inse, hvarföre man skall främtaga staten denna inkomst, den må nu vara huru liten som helst, isynnerhet då den bevillning, hvarom här är fråga, drabbar sådana personer, som gerna kunna underkasta sig densamma. Jag yrkar, såsom jag redan nämnt, afslag å Utskottets hemställen samt att stadgandet i nu gällande bevillningsförordning måtte få oförändradt kvarstå.

Herr Per Nilsson i Espö: Jag kan för min del icke finna annat än att Utskottet handlat ganska förståndigt, då det tillstyrkt, att det lägsta belopp, hvarför bevillning af gåfva, testamente, fideikommiss eller arf skall utgöras, må bestämmas till 5,000 R:dr i stället för nu i sådant hänseende stadgade 1,000 R:dr. Då Utskottet nemligen nu upplyser,

att den inkomst, som till statsverket influtit af bevillningen för testamentsdispositioner under 5,000 R:dr, är särdeles ringa, så kan denna lilla inkomst icke utgöra något skäl, hvarföre man icke skall, der sådant låter sig göra, minska det öfverklagade mångskrifveriet och det arbete, som vederbörande få vidkännas för indrifningen af ifrågavarande små skattebelopp.

Jag kan således icke annat än yrka bifall till Utskottets framställning.

Herr Danielsson: Jag har inom Utskottet aflört dess öfverläggning i denna fråga, och jag vill nämna, det jag till en början trodde, att man borde bifalla Herr Carl Anders Larssons i ämnet gjorda framställning. Jag hade nemligen den uppfattning, att ifrågavarande bevillning mycket lätt skulle kunna, i likhet med annan bevillning, påföras af taxeringskomitéerna, enär dessa ju kunde i taxeringslängderna för denna bevillning uppdraga en särskild kolumn, samt den person, som fått sig tillagdt ett testamente, gåfva och dylikt, icke borde behöfva därför erlagga bevillning förrän han kommit i verklig besittning af det honom tillagda beloppet, för hvilket bevillningen skulle utgå. Jag har dock sedermera kommit till en annan öfvertygelse och funnit, att Utskottets nu i ämnet framlagda förslag är bäst och lämpligast. Såsom af Utskottets motivering synes, har bestyret med ifrågavarande bevillningsmedel, på framställning af nästlidne års Riksdag öfverflyttats från Riksgälds-kontoret till Statskontoret, hvarjemte samma Riksdag uti sin derom till Kongl. Maj:t aflättna skrifvelse begärt förändrade föreskrifter i syfte att åstadkomma förenkling i bestyret med uppbörden och kontrollen af testamentsbevillningen, vid hvilket förhållande Riksdagen torde böra afvakta Kongl. Maj:ts framställning i detta afseende innan Riksdagen deri fattar något nytt beslut. Vidare synes det af betänkandet, att den bevillning, som utgår af testamenten å belopp under 5,000 R:dr, inbringar en så liten summa, att bestyret med bevakandet och uttagandet af bevillningen för dylika testamenten icke på något sätt motsvaras af den inkomst denna bevillning lemnar. För öfrigt veta vi alla, hvilket bråk och besvär, som för dessa små testamenten vållas äfven testamentstagarne genom borgens ställande för bevillningsbeloppet under testamentsbevakningstiden, genom svårigheten och omgångarne vid återbekommande af dessa förbindelser, och vid beloppets erläggande m. m. och det är således mycket skäl att förändra stadgandena i det af Utskottet föreslagna syfte. Då jag således finner Utskottets framställning lämplig och riktig, yrkar jag att densamma må af Kammaren bifallas.

Friherre Fock: Då ingen af Utskottets ledamöter förut uppträdt i denna fråga och yrkat bifall till Utskottets förslag, så ber jag att få anföra några ord till försvar för detsamma.

Till en början vill jag nämna, att jag i likhet med den förste ärade talaren gerna skulle underkasta mig erläggandet af nu ifrågavarande bevillning, om jag vore så lycklig att erhålla ett testamente, men derom är nu icke fråga, utau om att i någon mån minska de bestyr och besvär, som uppkomma genom nu gällande stadganden om testamentsbevill-

ningens erläggande. Samme talare förordade Herr Carl Anders Larssons motion. Jag föreställer mig att detta hans yttrande varit på sin rätta plats, då punkten a i detta moment af betänkandet behandlades, ty i denna punkt har Utskottet uttalat sig afstyrkande om nämnda motion, hufvudsakligen af det skäl, att förra Riksdagen, i det ämne, motionen afser, aflåtit en skrifvelse till Kongl. Maj:t, och Regeringen icke lärer underlåta att inkomma till Riksdagen med proposition om de ändringar i bevillningsstadgan, som i följd af nämnda skrifvelse kunna anses erforderliga.

Skälen till Utskottets förslag i nu förevarande punkt äro tydliga, i det Utskottet visar att, genom antagande af samma förslag, det ganska omfattande bestyret med testamentsbevillningen kommer att minskas till ungefär en tredjedel af hvad det förut varit, under det att den minskning i statsinkomster, som derigenom skulle uppkomma, icke uppgår till högre belopp än 5 procent af hvad under nuvarande förhållanden för ifrågavarande beskattningsföremål inflyter. Då det nu under många år inom Riksdagen uttalats ganska allvarliga önskningsar i fråga om förvaltningsbestyrens förenkling, så ansåg sig Utskottet böra framlägga ett förslag i denna af Riksdagen sålunda bestämda riktning, och detta har varit anledningen till Utskottets hemställan, till hvilken jag vågar tillstyrka bifall.

Härmed var öfverläggningen slutad. Propositioner gäfvos, i enlighet med de gjorda yrkandena, dels på bifall och dels på afslag; och biföll Kammaren Utskottets hemställan.

4:de punkten.

Blef likaledes bifallen.

5:te punkten.

Lades till handlingarne.

§ 5.

Förekom till behandling Stats-Utskottets utlåtande N:o 38, angående Riksgälds-kontorets förvaltning under den tid som förflutit sedan början af 1873 års riksdag; och lemnades härvid, innan ännu uppläsning skett af Utskottets första hemställan i detta utlåtande, ordet, på begäran, till

Herr Hedin, som anförde: Herr Talman! Jag anhåller att vid ingressen till detta betänkande få framställa några betraktelser, dels med anledning af en lucka i Stats-Utskottets utlåtande, dels ock med anledning af en annan och mera märklig egendomlighet, som sanma utlåtande företer. Jag skall sedermera på vederbörligt ställe, hvilket torde blifva vid 9:depunkten, framställa det yrkande, hvartill jag på grund af dessa betraktelser har funnit anledning. Det heter i ingressen till betänkandet, att Utskottet *efter tagen kännedom* om innehållet af den utaf Riksdagens sistlidna år

församlade revisorer afgifna och till Stats-Utskottet remitterade samt bland Kamrarnes ledamöter i tryck utdelade berättelse om verkställd granskning af Riksgälds-kontorets tillstånd och förvaltning, o. s. v.

Det förefaller mig derföre underligt, att Stats-Utskottet härvid alldeles har förbisett en uti denna revisionsberättelse förekommande framställning, som är af icke obetydlig vikt. Det heter nemligen på sid. 124-125 bland annat sålunda:

•Enär de berättelser, som till Kongl. Maj:t ingifvas om verkställd granskning af förvaltning och räkenskaper hos förestående jernvägsaktiebolag och af hvilka ett exemplar aflemnas till Riksgälds-kontoret, äro uppställda på flera olika sätt, hvarigenom öfversigten deraf i mer och mindre mån försvåras, kunna Revisorerna icke underlåta att framhålla önskvärdheten deraf, att de ombud, som erhålla uppdrag att å statens vägnar deltaga i sådan granskning, anmodas att i sina till Kongl. Maj:t afgifvande berättelser upptaga bolagens ställning vid revisionsårets början och slut samt inkomster och utgifter under samma år.“

Med anledning af denna revisorernes framställning finnes icke i Stats-Utskottets utlåtande något yttrande. Revisorernes framställning är så till vida oskyldig, att densamma icke föranleder något obehörigt ingrepp åt något håll. A andra sidan kunna de af Kammarens ledamöter, som haft tillfälle att deltaga i en statsrevision, intyga, att en sådan åtgärd, som revisorerna antydt, är särdeles önskelig och behöfzig, emedan räkenskaper från en del bolag, i synnerhet från sådana om hvilkas ställning m n bäst behöfver taga kännedom, ofta äro särdeles svåra, ja rent af omöjliga att komma rätt underfund med. Det förundrar mig derföre, att Stats-Utskottet icke har fäst sin uppmärksamhet härvid. Detta var den ena af de anmärkningar, hvartill jag blifvit föranledd af ingressen till betänkandet. Nu kommer jag till det andra och vida märkligare förhållandet. Det heter nemligen vidare i samma ingress, att “Stats-Utskottet, som genomläst de protokoll, hvilka hos Fullmäktige blifvit förda efter den 15 Augusti 1873, med hvilken dag revisorernes protokollgranskning slutade, till och med den 12 sistlidne Februari, få härmed afgifva etc.“ Härmed behagade Kammarens ledamöter jemföra 9:de punkten af utlåtandet, hvarest Utskottet tillstyrker: att Fullmäktige må tillerkännas full ansvarsfrihet för alla beslut och åtgärder, som finnas antecknade uti deras protokoll från den 23 Januari 1873 till och med den 12 sistlidne Februari.

Såsom väl bekant är, nämner den för revisorerna af Riksgälds-kontoret gällande instruktion af den 22 Maj 1868 främst i 2 § bland deras åligganden det “att granska Riksgälds-kontorets tillstånd och förvaltning sedan den tid, sist församlade Revisors eller Stats-Utskotts granskning omfattat;“ — — — och i § 39 Riksdagsordningen heter det, att “Stats-Utskottet — — — åligger att granska, utreda och uppgifva stats- och Riksgälds-verkens tillstånd och förvaltning“. Det är på hemställen från Stats-Utskottet som Riksdagen beviljar décharge för Fullmäktige af Riksgälds-kontoret. Då nu Stats-Utskottet utsträcker sin granskning af Riksgälds-kontorets förvaltning utöfver den tid, som senast församlade statsrevisors granskning omfattat, och om Riksdagen beviljar Fullmäktige décharge intill den tidpunkt, der Stats-Utskottets granskning stan-

nat, så är det klart att, ju längre Utskottets granskning utsträckes öfver den tid, som senast församlade statsrevisions granskning omfattat, desto mera afknappas, till följd af ordalagen i nyss nämnda instruktion, tiden för nästkommande revisions granskning. Att Stats-Utskottet, hvilket, såsom bekant, har händerna fulla af göromål, ändå vill genom att sålunda utsträcka tiden för sin granskning så mycket som möjligt lätta bördan för nästa statsrevision är vackert och välvilligt, men det är enligt min föreställning icke i samma grad ändamålsenligt, enär statsrevisionen obestriddligen har vida bättre tid än Stats-Utskottet till en verklig och grundlig granskning af ifrågakvarande förvaltning. Emellertid skulle jag icke härom hafva framställt någon påminnelse, om icke det märkliga hade denna gång inträffat, att Stats-Utskottet afvikit från en under 40 års tid följd praxis. Sedan 1834 års riksdag har det aldrig inträffa, att Stats-Utskottet utsträckt sin granskning af Riksgälds-kontorets förvaltning eller sin décharge-tillstyrkan längre än till den dag i Riksdagens början, då Fullmäktige afgifvit sin berättelse om Riksgälds-kontoret. Om Stats-Utskottet sålunda nu icke hade velat afvika från hittills följd praxis, så skulle den Stats-Utskottets protokollsläsning, hvarom talas i ingressen, äfvensom dess décharge-tillstyrkan denna gång icke hafva sträckts längre än till den 23 Januari 1874, hvilken dag Fullmäktiges berättelse är daterad. Men i stället går den till och med 12 Februari detta år, i och hvarmed, om detta förfarande godkännes, Stats-Utskottet har från den tid, hvilken statsrevisorernes granskning i sommar skall omfatta, afknappat tre veckor. Då detta inträffar första gången sedan 40 år, torde det finnas förklarligt att saken förefaller nog egendomlig för att det kan vara värdt att forska efter anledningen till en så märkelig afvikelse. Det är, genom hvad som redan offentligt omtalats, känt för svenska allmänheten, tänker jag, i temligen vidsträckta kretsar, att under slutet af förlidna år och början af innevarande inom Riksgäldskontoret passerat högst egendomliga saker. Jag behöfver icke ingå i detaljerad beskrifning härom, vare sig för Stats-Utskottets ledamöter, som ju hafva tagit närmare kännedom om dessa förhållanden, eller för Kammarens öfriga ledamöter, för hvilkas flertal det passerade läser vara lika litet obekant. Jag afser naturligtvis frågan om pappersinköp och erinrar blott om den förseuade tidningsannonsen det osannfärdiga svar som från kommissariatet inkom till Fullmäktige, när desse infortrade förklaring, samt om den ytterligare replik, som sedermera afgafs till Fullmäktige — denna till en Riksdagens delegation afgifna replik, om hvilken jag för närvarande ej skall yttra annat än att den, lindrigast taladt, var i hög grad otjenlig. Nu förhåller sig så, att det var den 12 Februari, Fullmäktige slutbehandlade detta ärende, hvarvid Fullmäktiges flertal lemnade i sticket dem blaud Fullmäktige, som i denna sak hade fört den goda ordningens talan. Vill nu Kammaren förfara enligt Stats-Utskottets förslag, då har man i tysthet — jag vet icke om tillika ärliga — begrafvit denna sak, som väl tål vid en mera offentlig, mera grundlig och omfattande behandling än den hittills har fått.

För min del vill jag icke vara med om ett sådant beslut, utan skall, då vi komma till 9:de punkten af detta utlåtande, med anledning af densamma framställa ett yrkande.

Herr Hæggström: Uti föreliggande betänkande har jag saknat hvarje slags utlåtande från Utskottets sida öfver en, som mig synes, ganska märklig punkt i Statsrevisorernes berättelse; jag menar förlusten af en mängd garantiaktier å lånet för Dalslands kanal, hvarom äfven 1872 års revisorer framställt anmärkning. Statsrevisorerne visa å sid. 88 af revisionsberättelsen, att till statens säkerhet vid 1872 års slut skulle utaf garantiaktierna hafva funnits en behållning af 104,875 R:dr 78 öre; men, säga de vidare, enligt uppgift som hemtats ur ett till Fullmäktige från bolagets styrelse aflemnadt utdrag ur bolagets registerbok för år 1872 kan ett belopp af 48,248 R:dr icke påräknas att å dessa aktier inflyta, och revisorerne angifva äfven på följande sätt, hvadan detta kommer sig:

“Orsakerna, hvarför ofvannämnda 48,248 R:dr icke kunna påräknas komma att inflyta, framgå af följande ur registerboken hemtade uppgift: “att utaf aktier, derå ingen inbetalning blifvit verkställd,

- för 449 aktier egarne äro utfattige,
 „ 397 d:o egarne blifvit försatte i konkurs,
 „ 83 d:o egarne äro osäkre,
 „ 12 d:o egenhändig aktieteckning icke skett,
 „ 39 d:o teckningen blifvit förnekad,
 „ 6 d:o saknas de å teckningslistorna upptagne personer,
 „ 40 d:o egarne äro döde,
 „ 10 d:o egarne afflyttat till Norrland,
 „ 55 d:o egarne afflyttat till Amerika,
 „ 5 d:o egarne afflyttat till Norge,
 „ 29 d:o egarne genom edgång befriats från betalning,
 „ 44 d:o egarne blifvit frikände från betalning genom domstols utslag,
 „ 43 d:o egarne varit vid teckningen omyndige,
 „ 2 d:o egarne äro fattighjon,
 „ 9 d:o egarne äro okände eller icke anträffade,
 „ 200 d:o för hvilka inbetalning skall verkställas enligt träffad öfverenskommelse och
 „ 474 d:o äro inbetalningarne utan uppgifna orsaker uteblifna;
 samt att utaf aktier, derå inbetalning blifvit till en del verkställd,
 för 5 aktier egarne äro afflyttade till Amerika,
 „ 14 d:o egarne äro utfattige,
 „ 6 d:o egarne blifvit försatte i konkurs,
 „ 6 d:o egarne äro osäkre och
 „ 2 d:o egarne blifvit genom domstol frikände.“

Då nu med denna garantiaktieteckning afsågs att bereda staten säkerhet för de belopp som staten hade lemnat bolaget, så förefaller det besynnerligt att denna affär bedrifvits på ett så sorgligt sätt som nu synes hafva varit händelsen, och detta så mycket mer som, om jag ej bedrager mig, en af styrelseledamöterna i detta bolag äfven är chef inom det län, hvarigenom denna kanal framgår. Jag föreställer mig att det vore dennes skyldighet att tillse, icke blott såsom höfding sitt läns bästa utan äfven, såsom förtroendeman, att statens bästa icke såsom nu äfventyras. I den förklaring som bolagets styrelse häröfver afgifvit heter det visserligen, bland annat: “att beloppet af hvarje aktie utgör endast 25 R:dr,

en nödvändig åtgärd för att i den nästan uteslutande af en föga bemedlad allmogebobodda orten Åstadkomma en teckningssumma af 400,000 R:dr. Häraf följer, att då af de aktietecknare, som sedan blifvit insolventa, åtskilliga tecknat hvar och en ett stort antal aktier, en och annan t. ex. öfver 100, antalet af de personer, som icke fullgjort sin teckning, icke är så betydligt, som de af Herrar Revisorer uppgifna siffror synas antyda, men jag har sjelf tagit del af registerboken och dervid funnit, att en person har tecknat 600 aktier, ett bolag 1,200 dito, ett annat 200 dito; ett annat 80 o. s. v. att från Göteborg ganska stora belopp blifvit tecknade, som också till fullo inbetalts, på ett undantag när; hvaremot inom de trakter som genomskäras af kanalen, blott en enda person tecknat 105 aktier; för öfrigt har en tecknat 50, en 40, två 30, två 25 och tre 20 aktier hvardera; det stora flertalet af aktieegare har endast få aktier. På ett ställe i samma förklaring (sid. 152) heter det: "för direktionen, som icke sjelf ombesörjde aktieteckningen, var det nästan omöjligt att göra sig fullt förvissad om, att bland en sådan mängd personer, af hvilka flertalet var för direktionen obekant, hvarenda var och komme att alltid förblifva fullt vederhäftig"; men på följande sida återsäges det, "att de vid aktieteckningen ansågos fullt vederhäftige". Direktionen klagar vidare öfver att vilkoren för lånet varit alltför hårda. Jag tror att denna klagan är obefogad, ty här vid lag som i andra fall gäller väl den satsen, att den som en gång har accepterat vissa villkor, äfven skall hafva skyldighet att fullgöra dem. Hade bolaget eller direktionen funnit de af staten uppställda vilkoren för hårda, så hade ju bolaget kunnat afsäga sig såväl lånet som statsanslaget, hvilket både händt och sannolikt kommer att i framtiden stundom inträffa. Jag finner det vara ganska märkligt, att Stats-Utskottet icke med ett enda ord omnämnt denna sak, som väl varit förtjent af Riksdagens uppmärksamhet. Det synes mig, som om Utskottet åtminstone bort meddela en kort resumé af saken, men här förekommer i betänkandet icke ens ett spår till något sådant.

Jag har icke något yrkande att framställa.

Herr Jöns Rundbäck: Vid sjelfva ingressen till föreliggande betänkande hafva åtskilliga anmärkningar blifvit riktade mot Stats-Utskottet. Den förste talaren har särskildt framhållit, att Utskottet skulle hafva förbisett den af revisorerne å sid. 125 af senaste revisionsberättelse gjorda framställning. Härvid är att märka, att det af denna talare citerade ställe icke innehåller någon bestämd anmärkning, utan endast en önskan om huru i vissa fall förfaras bör. Samma förhållande eger här äfven rum; Revisorerne hafva icke i afseende å Dalslands kanal gjort någon framställning, och detta så mycket mindre som Riksdagen i fjor, på framställning af Dalslands kanalbolag, gillat den gjorda hemställan derom, att åtgärder måtte vidtagas för att tillse och under-öka huru med dessa garantiaktier sig i sjelfva verket förhölle. Så har äfven till en del skett, men icke tillräckligt för att Utskottet på grund deraf skulle kunna bilda sig ett bestämdt onödeme, i synnerhet som bolaget under sistlid a år fullgjort sina förbindelser till staten. Då sålunda detta kanalbolag ännu synes kunna reda sig sjelf, så torde det vara bäst att se tiden an

och icke forcera detsamma allt för mycket, ty deraf kan verkligen mera skada än gagn uppstå både före bolaget och staten.

Hvad det beträffar att Stats-Utskottet utsträckt tiden för sin granskning längre än vanligt, så vill jag uppgifva skälet dertill, nemligen att under sistlidna höst mellan Fullmäktige uppstått meningsskiljaktighet i afseende å en oriktig upplysning från kommissariatet rörande upphandling af papper. Denna fråga hade antagit ganska stora proportioner och vid riksdagens början förekommit till behandling några gånger. Då detta ärende emellertid af Utskottet ansågs icke böra lemnas å sido förrän slutligt utlåtande deröfver inkommit från Fullmäktige, och då detta skedde den 12 sistlidne Februari, så ansåg sig Utskottet befogadt att vid den tiden taga saken i betraktande. Stats-Utskottet har emellertid icke afgifvit något yttrande i frågan, och detta beror derpå, att Utskottet icke ansett densamma vara af den beskaffenhet att den behöfde blifva föremål för särskild uppmärksamhet å Riksdagens sida. För min del var jag ej af samma åsigt, utan hade härom samma uppfattning som minoriteten bland Fullmäktige. Jag försökte dock icke drifva på denna fråga, ty jag mindes väl, hvad äfven den förste ärade talaren torde erinra sig, en händelse från i fjor, då ett par dylika oriktiga uppgifter förekommo, som vållade det årets revisorer många orättmätiga obehag och detta ehuru Fullmäktige ingingo till Riksdagen och förklarade revisorerens anmärkningar vara befogade och Fullmäktiges svaromål felaktigt. Trots detta beslutade dock Utskottet och Kamrarna att gifva Fullmäktige rätt och revisorerne en skrapa. Tror väl den ärade talaren att i år något annat resultat i denna sak skall ernås? Nej, sedan Riksdagen en gång har uttalat sig i en dylik fråga, och medgifvit att oriktiga uppgifter från det hållet ej skola till någon åtgärd föranleda; så lärer väl deri ingen ändring nu kunna åstadkommas. För öfrigt får jag säga att denna fråga icke är af beskaffenhet att hafva det minsta inflytande å Riksgäldskontorets styrelse eller förvaltning i öfrigt, samt att den ingalunda har så stora dimensioner som man här sökt gifva henne. Då härtill kommer, att icke något yrkande här blifvit gjordt, och då Stats-Utskottet icke har ansett sig befogadt att göra någon framställning i saken, så hoppas jag att den pågående diskussionen utan afsaknad när som helst skulle kunna afslutas.

Grefve Sparre: Den talare, som började denna diskussion, tillkännagaf, att han icke ämnade göra något yrkande. Jag kan då icke finna, hvartill den skall tjena annat än till nöjet att få expektorera sig och utkasta bitterhet mot en och annan. En diskussion på detta rum är dock väl egentligen afsedd att föranleda till något beslut, hvilket likväl icke kan fattas, med mindre något yrkande under öfverläggningen framställes. Emellertid då denna expektoration antog en viss form, och jemväl riktades mot mig personligen, såsom den der varit chef inom Elfsborgs län och ordförande uti ifrågavarande direktion under den tid, teckningen af aktier i Dalslands kanalbolag försiggick, så kan jag icke undgå att yttra några ord.

Samme talare omnämnde den förklaring i frågan, som af direktionen afgifvits. Jag trodde i sanning, att denna förklaring skulle vara för ho-

nom tillräcklig, hvilket den utan tvifvel varit för Stats-Utskottet, eftersom någon framställning icke blifvit af Utskottet gjord. Jag trodde vidare, att, så länge Dalslands kanalbolag uppfyllde sina förbindelser mot staten, man icke skulle hafva någonting att säga. Om eller när bolaget en gång brister häruti, eller icke förmår fullgöra sina förbindelser, må man då attackera det; men nu, då allt går sin jemna gång, då staten icke förlorar ett enda öre, då staten i afseende på denna kanal haft vida större fördelar än i fråga om andra dylika företag, enär statens till detta företag lemnade medel icke legat borta räntelösa under längre tid än två år, under det att så varit förhållandet i fråga om Kinda kanal under sju år, så tycker jag att anledning till klander uti ifrågavarande hänseende icke förefinnes. Nu har man ju ingenting annat att säga, än att åtskilliga af garantiaktietecknarne under loppet af tio år blifvit insolventa. Ja, det är visserligen sant; men må man här fästa uppmärksamheten på, hvad som afsågs med denna garantiaktieteckning. Då staten bidrager till jernvägsanläggningar, så fordras också garantiaktieteckning. Hvad är afsigten med den? Jo, en garanti för att jernvägen skall *fullbordas*; men hvad afsåg garantiaktieteckningen för Dalslands kanal? Den afsåg säkerhet för *räntans utbetalning* till statsverket i all framtid. "I all framtid" kunde ju afse 20, 50 till 100 år. Herrarne torde inse, att uppfyllandet af detta vilkor var svårt för bolaget. Det var icke lätt att få någon att gå i borgen för en obegränsad tid och ett temligen obegränsadt belopp; och det var således icke möjligt att uppfylla detta vilkor på annat sätt än att i allmänhet vända sig till dem, hvilka förut tecknat aktier i företaget, och bedja dem att jemväl teckna sig för garantiaktier. Så skedde äfven. Men för att bringa tillsammans det belopp, 400,000 riksdaler, som var för ändamålet erforderligt, måste man uti en i allmänhet fattig landsort — ty, mine Herrar, denna ort är synnerligen fattig — utsträcka aktieteckningen till små belopp och vända sig till många, hvaraf följden blef, att aktietecknarnes antal uppgick till 2,062. Nu tillvitas det mig, i egenskap af landshöfding och ordförande i direktionen, att jag icke undersökte alla dessa tecknares vederhäftighet, och det icke blott med afseende å den tid då teckningen försiggick, utan jemväl med afseende å framtiden. Det har nemligen inträffat att 10 år derefter, under hvilken tid inträffat missväxår på missväxtår, och slutligen år 1868 så fullständig nöd, att denna provins, liksom Småland och andra, måst till betydliga belopp erhålla understöd af statsmedel, hvartill kommer att i följd af förändrade jernförhållanden och den allmänna nöden en mängd jernverk måste nedläggas, åtskilliga bland aktieegarne blifvit insolventa. Finna Herrarne verkligen det vara underligt, att under sådana förhållanden och under en så lång tidrymd bland en sådan mängd personer, som tecknat dessa garantiaktier, åtskilliga dött, bortrest eller kommit i obestånd? Kan någon menniska förundra sig deröfver? Om vi kasta en blick tillbaka på en stor mängd personer i en landsort, hvilka för tio år sedan voro fullt vederhäftiga, tro icke Herrarne att åtskilliga af dem under loppet af dessa tio år blifvit insolventa? Och då här är 2,062 personer i fråga från en ort, der allmän nöd rådt, måste nämnda förhållande förefalla ganska naturligt. Jag åtminstone förundrar mig icke öfver att så skett, och såsom landshöfding var det mig omöjligt att utransaka, hvilka af dessa 2,062 personer efter

tio år skulle vara insolventa. Den, som har samlat sådana aktier, vet, att dervid tillgår på det sätt, att listor utsändas och uppdrag lemnas åt en och annan person att samla aktierna. Så har det tillgått äfven här. Skulle nu ordföranden i direktionen vara personligen ansvarig för att alla, som teckna aktier, tio år efter teckningen skulle vara solventa, så fick han en svår, ja, nästan absolut omöjlig uppgift.

Jag ber att få tillägga några ord med afseende på den siffra, som citerats från revisorernes anmärkning. Der se Herrarne en mycket stor siffra: flera hundra aktier, som ej kunnat inbetalas. Med anledning deraf svarar direktionen, att man icke skall tro, att denna siffra betyder lika många personer; ty då aktierna varit ställda på endast 25 R:dr stycket, och en person tecknat ända till 100 stycken aktier, andra 50, andra 30, andra 10 stycken och så vidare, så betyder detta antal aktier långt ifrån icke samma antal personer. Jag gläder mig, att den ärade talare, som anfallit mig, intygat att han varit i tillfälle att se registerboken och öfvertygat sig om att så är, och likväl säger han, att direktionens uppgift kunnat vara mera exakt. Hvad menar han dermed? Men under alla förhållanden, jag upprepar det, kan det omöjligen förvåna någon, att under en tidrymd af 10 år i en laudsort, der nöden herrskat och industrien gått under, en mängd fallissementer inträffat och en mängd personer blifvit insolventa.

Jag skall icke förlänga diskussionen, som jag finner redan gått allt för långt och utom målet, så vidt man icke önskar att få utgjuta sin galla på ett eller annat sätt. När det blir fråga om, att detta kanalbolag icke kan fullgöra sina förbindelser till staten, då skola vi mötas. Nu lägger jag för min del i denna, efter min öfvertygelse, föga ädla strid ned vapen.

Herr Liss Olof Larsson: Jag har varit tveksam, huruvida jag skulle begära ordet i denna fråga och yttra mig deri, då icke något visst yrkande blifvit framställt. Jag ber likväl att få tillgännagifva, att skälet, hvarföre Utskottet företagit sig att läsa fullmäktiges protokoll till den 12 sistlidne Februari, varit det, som af en föregående talare uppgifvits. Jag vill nu icke vidare yttra mig härom, förrän vi komma till 9:de punkten i utlåtandet, angående ansvarsfrihet för Riksgälds-kontorets styrelse; blott det vill jag nu tillägga, att, i fall yrkande kommer att framställas derom, att décharge skall lemnas fullmäktige endast för tiden till den 23 Januari, jag icke skall sätta mig deremot utan tvärtom instämma i ett sådant yrkande.

Herr Peter Olsson: Herr Talman, mine Herrar! Äfven jag hade verkligen tänkt att icke deltaga i diskussionen, förrän en viss punkt i utlåtandet blifvit föredragen, så att något bestämdt yrkande med anledning deraf kunnat göras; men då en fråga här kommit på tal, som icke förekommer i utlåtandet, nemligen frågan om Dalslands kanal, så torde det vara nödvändigt att säga några ord. Förhållandet är visst icke, att vi i Utskottet förbisett denna fråga; den har tvärtom på afdelningen ganska mycket afhandlats; och det, som jag tror, på fullt giltiga skäl. Det är med denna fråga som tyvärr med flera andra sådana, att, sedan man fått statsbidrag och, enligt åtagande, skolat för sådant statsbidrag ställa garanti, man i nödfall gripit till en aktieteckning till en del af, som jag

fruktar, beklaglig beskaffenhet. Jag tror, att detta bör vara en vigtig undervisning för Riksdagen att vid beviljande af anslag eller lån noga se till, att den säkerhet, som af Riksdagen eller Kongl. Maj:t fordras, är af den beskaffenhet, att den kan sägas vara fullt tillfredsställande; och jag tror vidare, att häri ligger en kraftig maning för Riksdagen att se sig något mera än hittills före, innan den beviljar sådana lån eller anslag. Nu är förhållandet med Dalslands kanal sådant, som här redan blifvit nämnt. Bolaget har hittills icke underlåtit att fullgöra sina förbindelser och utbetalningar till staten; och det var hufvudsakligen af detta skäl, i förening med den utredning, frågan erhöll på riksgäldsafdelningen, som Utskottet trodde det vara för staten fördelaktigt och för bolaget mest bindande att icke för närvarande upptaga denna fråga till behandling. Och den är af så vidlyftig beskaffenhet, att jag här hvarken kan eller vill ingå i någon utredning deraf; men man var något så när öfvertygad derom, att, då en del bland dessa garantiaktietecknare lemnat fäderneslandet eller blifvit utfattige, man skulle ega juridisk rättighet att vända sig till dem, som ännu stå kvar och äro vederhäftige. Jag vill icke säga något vidare härom; det är en juridisk fråga; men jag tror för min del, att det är klokast för staten och mest bindande för bolaget, att man icke för närvarande söker att röra i denna fråga, utan låter den hvila, till dess det visar sig, att bolaget icke fullgör sina förbindelser och afbetalningar till staten. När sådant icke sker, då inträder den tidpunkt, då man må försöka, som jag tror icke utan framgång, att tillämpa de juridiska anspråk, som kunna hvila på bolaget i sin helhet; och att de bolagsmän, som ännu stå kvar, i afseende på garantiaktieteckningen, äro vederhäftige, lider intet tvivel. Jag har blott velat nämna detta, dels för att visa, att frågan icke undgått Stats-Utskottets uppmärksamhet, och dels för att få tillkännagifva, hvilken åsigt på afdelningen gjorde sig gällande i afseende på statens verkliga fördel i denna sak.

Hvad åter beträffar den utsträckta tiden för läsning af fullmäktiges protokoll, så ber jag att få närmare upplysa, huru det förhåller sig med denna sak. Förhållandet dermed är att en fråga rörande inköp af papper, som väcktes hos fullmäktige redan i slutet af föregående år, icke hann att hos fullmäktige behandlas till slut förrän i Februari månad detta år. Vid behandlingen af nämnda fråga i Utskottet, hade Utskottet att välja mellan tvänne vägar, antingen att lemna den åsido eller ock att behandla densamma i sin helhet; och då Utskottet bestämde sig för den senare vägen, så måste Utskottet jemväl taga kännedom om fullmäktiges protokoll till och med den 12 sistlidne Februari. Jag tror icke det vara lämpligt att låta denna fråga hvila till nästa riksdag af det skäl, att, då det påståtts, åtminstone från en sida, att en oriktig uppgift blifvit lemnad — och jag kan icke neka till att så verkligen är — detta förhållande måhända kunde föranleda till trakasserier nästa riksdag, hvilket skäl jemväl bestämde afdelningen för att nu upptaga frågan i sin helhet till behandling. Riksdagen eller Andra Kammaren kan nu gå tvänne vägar. Andra Kammaren kan säga, antingen att den vill lemna décharge för tiden intill den 12 Februari, och i sådant fall upptaga ofta nämnda fråga och deri fatta det beslut, som af frågans behandling kan blifva en följd, eller undanskjuta nämnda fråga, och vid sådant förhållande endast lemna décharge

till den 23 Januari, och i hvilketdera fallet som helst kan ingen olägenhet för Kammaren uppstå. Hvad Utskottet emellertid trott sig böra göra, har endast varit att lemna Riksdagen tillfälle att nu taga under behandling riksgäldsfullmäktiges åtgärder i sin helhet. För min del skall jag icke motsätta mig hvilket af dessa beslut Kammaren kommer att fatta.

Grefve Posse: Efter det yttrande, som afgafs af den förste ärade talaren, har jag ansett mig pliktig att uppträda i en fråga, i hvilken jag eljest hade hoppats slippa att yttra mig. Den ärade representanten på stockholmsbanken talade om, att i Riksgälds-kontoret hade förefallit en sak, som redan vore föremål för "*hela landets uppmärksamhet*", nemligen "*pappershandeln*"; och det skulle hafva förefallit mig, som om här vore någonting riktigt farligt å färde, derest jag icke så noga hade känt förhållandet.

Jag skall nu bedja att få redogöra för frågan i kort sammanhang. Det blef nemligen af fullmäktige i Riksgälds-kontoret beslutadt att utfärda en kungörelse sistlidne höst, rörande inköp af papper. När den blef synlig i tidningarne, så gjordes af fullmäktige den anmärkning, att den icke innehöll bestämmelse om tiden, då papperet skulle levereras, och att denna försummelse kunde föranleda till högre pris å papperet, enär leverantörerne icke kunde bedöma, om de i rätt tid kunde fullgöra leveransen. Denna anmärkning framställdes bland fullmäktige, och fullmäktige inhemtade kommissariatets yttrande om anledningen till, att denna brist fanns i kungörelsen. Kommissariatet besvarade under hand denna fråga dermed, att kungörelsen vore ordagrannt utfärdad efter det formulär, som fullmäktige år 1850 fastställt och som sedermera alltjemt blifvit följdt, och dermed förföll frågan för den gången och utgick ur protokollet. Några dagar derefter inlemnade en af fullmäktige till fullmäktiges protokoll en skrift, deri han förklarade, att kommissariatet hade begått "*ett uppsåttligt fel*", och att det hade missledt fullmäktige, emedan uppgiften derom, att kungörelsen varit utfärdad i öfverensstämmelse med fastställt formulär af år 1850 vore oriktig. Denna skrift remitterades till kommissariatet för afgifvande af förklaring, i hvilken kommissariatet vidgick, att deras uppgift icke varit öfverensstämmande med rätta förhållandet, men deremot bestred, att man med fog kunde förebrå det, att den felaktiga uppgiften varit uppsåttlig. Det upplystes då, att i formuläret af år 1850 varit bestämdt tid, då papperet skulle levereras; men tillika upplystes det, att från och med år 1868 intill denna kungörelses utfärdande alla kungörelser om pappersleverans utfärdats i fullkomligt ordagrann öfverensstämmelse med den nu klandrade. Kommissariatets fel har således bestått deruti, att det lemnat en oriktig uppgift, då det åberopat 1850 års formulär; men det är fullkomligt klart, att kungörelserna sedan år 1868 varit lika lydande med den sist utfärdade.

Jag vill i afseende på denna sak icke fälla något annat omdöme, än att jag skulle önskat, det skriftvexlingen deri blifvit förd med mera hofsamhet icke blott å endera sidan utan å båda; och jag tillåter mig göra den slutatsen, att, om ett mera bestämdt uppträdande af fullmäktige egt rum, så skulle denna tvist, som efter min uppfattning i skriftvexlingen tagit prägn af personlig karakter, hafva kunnat i tid afbrytas.

Hela saken är emellertid efter mitt omdöme så obetydlig, att jag icke vill besvära Kammaren med att höra skriftvexlingen deri uppläsas. Jag har den här; och skulle man bestrida, att jag opartiskt framställt förhållandet, så skall jag till protokollet låta uppläsa skriftvexlingen, då Kammaren blir i tillfälle bedöma, huruvida min uppfattning af saken är riktig eller icke.

Herr Hæggström: Den ädle greffen sade, att det ej tjenade mycket till att yttra sig i en fråga, då man ej hade något yrkande att framställa, utan att det vore ett begär att få expektorera. Hade jag haft detta begär, så torde jag i likhet med den ädle greffen tidt och ofta begärt ordet, men nu vill det sig icke bättre, än att detta, om jag minnes rätt, är andra eller tredje gången, som jag yttrat mig till protokollet under denna riksdag.

Den ädle greffen vet lika väl som jag eller någon annan ledamot af Kammaren, att det kan hafva ganska stor nytta med sig och stundom vara ganska upplysande att yttra sig i förekommande frågor, om man också icke föränlåtes att framställa ett bestämdt yrkande. Jag hoppas också att det må vara sista gången i vårt land en så sorglig garantiaktieteckning åvägabrats.

Den ädle greffen sade vidare, att jag måtte haft en önskan att utgjuta min galla. Jag får i anledning deraf nämna, att jag aldrig haft och hoppas att aldrig få någon affär med den ädle greffen, hvadan jag icke kan förstå att jag skulle haft någon anledning att utgjuta min galla. Att tillräcklig anledning förefunnits att tala om affären rörande aktieteckningen i Dalslands kanalbolag, hvarigenom möjligen sådana teckningar kunna förekommas, torde ligga i öppen dag.

Den ädle greffen yttrade, att det icke är möjligt att på förhand öfverväga, hvilka tecknare äro solventa eller kunna förblifva det under en längre tid, t. ex. tio år. Sådant kan likväl ske, äfven sedan teckningen är gjord; och jag förmodar, att, om den ädle greffen hade en fordran hos en person, ställd på tio år, han under tiden följde med och såg till, att borgesmännen fortfarande voro vederhäftige, deruti gjorde han likasom hvarje enskild person mycket klokt. Enahanda bör förhållandet vara i afseende på statens fordringar; hvadan jag vågar bestämdt påstå, att mitt uppträdande i denna sak icke varit opåkalladt.

Herr Jöns Pehrsson: Det tyckes som om man i denna punkt diskuterade snart sagdt om ingenting. Inom statrevisionen var man nästan enhälligt af den tanken, att förhållandena i afseende å Dalslands kanal voro så märkliga, att man icke borde underlåta att derå fästa Riksdagens uppmärksamhet; men på samma gång ansågs det vara klokast att tills vidare icke framställa några svåra anmärkningar angående denna affär, hvilket icke heller skett, såsom af revisionsberättelsen synes. På samma sätt tyckes äfven Utskottet hafva uppfattat saken, då detsamma icke yttrat ett ord om Dalslands kanal. För min del hade jag ej ämnat yttra mig i denna fråga, derest jag icke hade funnit att den ädle greffen på vestgötabanken blifvit så mäktig förgrymmad deröfver att revisorerne hafva relaterat

relaterat förhållandet. Men då detta, såsom bekant, skett på ett ganska lent och försigtigt sätt, så torde Herrarne finna att revisorerne dermed endast afsett att aktieteckningarne i detta bolag böra uppfattas såsom ett *gif akt* för framtida inblandningar å statens sida i dylika företag. Jag kan för närvarande icke hafva mycket att säga i denna sak; men så mycket är klart, att bolaget hittills icke har fullgjort sina förbindelser på rättan tid till staten utan först ett annat år än som vederbort. Sådant kan väl icke kallas för ett reelt fullgörande af sina skyldigheter, och man vore nästan frestad tro att bolaget stode på så klena fötter, att staten borde se till att den icke går miste om en del af sina försträckningar till bolaget, såsom det har skett i afseende å ett annat bolag, jag menar Gellivara-verken och Jemtlands kommunikationsled.

Hvad slutligen beträffar den gjorda anmärkningen, att Stats-Utskottet utsträckt allt för långt sin granskning af de hos fullmäktige förda protokoll, så anser äfven jag att Utskottet dervid förfarit oriktigt, enär, såsom känt är, Utskottets tid är så fullt upptagen att det verkligen icke bör åtaga sig att göra mer än hvad som oundgängligen behöfves.

Jag har blott velat yttra dessa ord till protokollet och har intet yrkande att framställa.

Grefve Sparre: Den ärade representanten från Sunnerbo måste helt och hållet hafva missförstått mitt sista anförande. Jag har icke deri sagt ett enda ord om Herrar revisorer, och hvad man än i öfrigt må kunna tillvita mig, icke måtte man väl kunna påstå, att jag sett "grym" ut, då jag yttrade mig. Jag har ju varit from och beskedlig som ett lam. Och den förklaring som styrelsen för Dalslands kanalbolag afgifvit i anledning af Herrar revisorers anmärkningar, är ju lika undfallande och from som jag sjelf. Jag kan derföre icke förstå, hvarföre han tagit så illa vid sig. Om den ärade representanten från Westerboten, som först bragte frågan å bane, har jag sagt, att han funnit ett kärkommet tillfälle att expektorera sig. Men om Herrar revisorer har jag alls icke talat och jag trotsar Herr Jöns Pehrsson att kunna i bolagsstyrelsens förklaring uppvisa ett enda spår af "grymhet."

Man har sagt, att de framställda anmärkningarne beträffande teckningen af garantiaktier i bolaget skulle utgöra ett nyttigt "gif akt" till förekommande af en dylik åtgärd för framtiden. En sådan erinran är fullkomligt öfverflödig. Jag är fullt och fast öfvertygad att Riksdagen aldrig mer skall tänka på att såsom säkerhet för ett beviljad statslån fordra en dylik aktieteckning.

Den nu ifrågavarande är det enda försök i den vägen, som hittills gjorts i vårt land och den erfarenhet, som härigenom vunits, tror jag vara tillräckligt lärorik, för att försöket icke vidare skall förnyas. Eller kan man tänka sig något mera oformligt, än att uppställa såsom vilkor för ett statsbidrags erhållande, att enskilda personer, skola för detsamma förräntning och amortering ikläda sig borgen för obegränsad tid. Man fordrade att af hela teckningssumman, 400,000 R:dr, hälften skulle utgöras af garantiaktier, men just emedan styrelsen förutsåg, att under tidernas lopp åtskilliga aktietecknare skulle blifva insolventa, uppdrif

styrelsen garantiaktieteckningen till ännu högre belopp, eller ända till 217- eller 218,000 R:dr. Af denna summa äro föröfrigt omkring 118,000 R:dr redan inbetalda till statsverket, och jag tycker därför att det för närvarande icke är någon anledning att förgrymma sig emot styrelsen.

Den ärade talaren från Westerbotten har velat påbörda mig, såsom ordförande i styrelsen och landshöfding i länet, det i hans tanke stora fel, att jag icke, då en och annan af de 2,062 aktietecknarne började råka på obestånd, passade på och tog ut af dem de tecknade aktiebeloppen. I anledning häraf ber jag att aldrig först få göra den anmärkningen, att, när man på ett rum, sådant som detta, uttalar ett klander, det må vara riktadt mot hvilken som helst, så vore det önskligt om man på förhand toge närmare reda på det förhållande, man klandrar. Derigenom skulle rätt mycken ledsamhet kunna undvikas. Nu är förhållandet med dessa garantiaktier, att de i enlighet med Riksdagens beslut väl skulle tecknas till det föreskrifna beloppet, men att de icke finge genom direktionens försorg uttaxeras, förrän sådant till fullgörande af ränteliquiden oundgängligen påfordrades. Jag vill då fråga den värde talaren, huru jag skulle bära mig åt, då åtskilliga af dessa 2,062 garantiaktietecknare började blifva insolventa, hvilket jag naturligtvis med allseende öga borde genast märka! Skulle jag kanske uttaxera belopp, som icke vore till betalning förfallna, som jag icke egde rättighet att uttaxera, förrän bristen i bolagets tillgångar blef så stor, att räntan icke kunde på annat sätt å den utsatta tiden till staten inbetalas. Huru vill han, att jag under sådana förhållanden skulle förfara med en aktietecknare, som ernade resa till Amerika, men hvars oguldna förbindelse ännu icke vore till betalning förfallen! Mine Herrar! Jag erkänner villigt, att jag begått det stora felet, att ställa mig meddelade föreskrifter till efterrättelse och jag beder om ursäkt härför.

Herr Gumælius: Jag ber att till hvad som förut under denna diskussion blifvit yttradt få skriva några noter, innefattande icke några "anmärkingar", utan endast en och annan liten erinran.

Den ärade talare, som näst före mig hade ordet, yttrade första gången han i denna diskussion uppträdde, att först när Dalslands kanalbolag visade sig ur stånd fullgöra sina betalningar, tiden vore inne att framställa anmärkingar mot bolaget. Jag tror tvärtom, att det då är alldeles för sent och att det varit en riktig åtgärd af Herrar revisorer att — trots den allvarliga varning de erhöillo vid fjolårets bekanta votering om Riksgälds-kontoret, och trots en ärad ledamots erinran till dem att icke genom för mycket anmärkande gifva statsrevisionens anseende till spillo — dock allvarligt och hänsynslöst fullgöra sina skyldigheter och, bland annat, åter bringa denna fråga på bane. Det har varit revisorernas både rättighet och pligt att tillse huru kontraktsevenliga förbindelser till staten fullgöras, och detta ur icke allenast ekonomisk, utan äfven moralisk synpunkt.

Hvad beträffar den nyaste tvisten mellan Riksgälds-kontorets kommissariat och en ledamot af Riksdagens fullmäktige, hvilken tvist föranledt Stats-Utskottet att vidtaga en sådan åtgärd, att innevarande års statsrevision icke skulle blifva frestad att vidare röra vid denna ömtåliga

sak, som Stats-Utskottet nu med ens velat få slut på, så får jag säga, att Stats-Utskottets önskan i detta fall ingalunda var mig oväntad. Jag undrar dock å andra sidan icke på att en ledamot af fullmäktige fann sig föranlåten att bringa pappersfrågan under diskussion inom kontoret, och att hon äfven här kommit på tal. Sedan detta nu skett, vill jag ur handlingar, som till en del voro framme vid förra riksdagen, fästa uppmärksamhet vid en punkt, som då halkade obemärkt förbi, men möjligen kan vid behandlingen af 1873 års pappersfråga för jemförelse vara af ett visst intresse.

På sidan 75 uti 1872 års revisorers berättelse om granskning af Riksgälds-kontorets förvaltning förekommer nemligen en redogörelse för ett besynnerligt sätt att gå till väga. Der omtalas att bland de särskilda uppdrag och åligganden som enligt reglementet tillhörde fullmäktige, vore att före nästa riksdags början föranstalta om upphandling af det för *tryckningen af riksdagens protokoll m. m.* erforderliga papper samt att fullmäktige först den 4 Januari 1872 låtit utfärda kungörelse om, att den 10 i samma månad upphandling skulle verkställas af dels 1,000 ris *tryckpapper* af en viss storlek och beskaffenhet, dels 2,000 ris *tryckpapper* af annan sort, att delvis levereras redan i påföljande Februari månads förra hälft. Om de anmärkningar, som revisorerne framställde rörande denna tryckpappersaffär, afgaf Stats-Utskottet ett, antagligen af en med ämnet fullt förtrogen person uppsatt utlåtande, i hvilket icke talas ett ord om upphandling af *tryckpapper* utan endast om anskaffande af *skriftpapper*. Skilnaden, som är af en viss betydelse, bemärktes icke, och Riksdagen lät vid fullmäktiges förklaring bero.

Jag hade från början icke tänkt deltaga i denna diskussion och har ej heller något yrkande att framställa.

Herr Jöns Pehrsson: Jag vill endast upplysa den ädle Grefven, som nyss hade ordet, att jag med den största uppmärksamhet genomläst hans förklaring i Dalslands-kanal-frågan och dervid med förvåning sett den stora förmågan hos mannen, att vinna sitt ändamål genom medel hvilka som helst. Lyckas han äfven i detta fall att nå sitt syfte, så bevisar det, att hos honom finnes en förmåga, hvars motstycke man svårigen kan uppleta.

Den ifrågavarande aktieteckningen var redan medan den pågick föremål för misstroende. Men jag tviflar icke på att den ädle Grefven skall draga försorg, att bolaget fullgör sina förbindelser till staten, helst vi för några dagar sedan varit i tillfälle att se huru han såsom ordförande i en annan direktion fullgjorde sina förbindelser till en enskild person, hvars biträde han anlitat.

Herr Liss Olof Larsson: Jag har begärt ordet icke för att uppträda i "pappersfrågan", utan endast för att meddela en liten notis uti den i dag mycket diskuterade frågan om Dalslands kanal. Villigt medgifver jag att den senaste revisionsberättelsen kan gifva anledning till vissa farhågor, men jag tror att den omständighet jag ernar påpeka skall lända till att i hög grad förminska dessa och komma en och hvar att

iuse, det statens rätt gent emot kanalbolaget är ganska väl betryggad. Jag har nemligen i min hand en broschyr, som för några dagar sedan utdelades här i Kammaren och som är författad af Herr Grefve Sparre. Uti denna broschyr, som handlar om jernvägen till Norge genom Dalsland, yttrar författaren på sid. 9: "Af de omkring 200 millioner R:dr, som staten anslagit till jernvägsanläggningar genom alla rikets öfriga provinser å fastlandet, har icke något afsetts att tillgodose Dalslands inressen, denna aflägsna, fattiga gränsort etc., för *hvars förbindelser till Riksgälds-kontoret med afseende å länet till Dalslands kanal, om den nu ifrågasatta förhöjningen i kanal-taxan beviljas, jag är beredd att, om så fordras, åtaga mig personlig ansvarighet.*" Här föreligger visserligen icke någon skriftlig borgensförbindelse, men såsom det nu är skrifvet och då det uppställda vilkoret, förhöjningen i kanaltaxan, sannolikt blifver af Kongl. Maj:t uppfyllt, så har man en fullt tydlig moralisk borgen, hvars uppfyllande är en hederssak, och då synes mig som om statens rätt skulle vara fullt betryggad. Hela den långa diskussionen i denna fråga torde derföre nu kunna utan skada upphöra.

Herr Hedin: Herr Talman! Jag vill blott yttra några få ord. Visserligen skulle jag kunna hafva rätt mycket att anmärka beträffande den uppfattning, som af den ärade representanten från Göteborgs och Bohus län nyss uttalades, nemligen att Riksdagen skulle i fjol hafva gifvit sanktion åt den märkliga satsen, att det är lofligt att icke tala sanning. Men jag vill inskränka mig blott till den erinran att äfven om Riksdagen skulle förra året hafva uttalat en sådan åsigt, så torde den kanske hylla en annan i år.

Egentliga anledningen, hvarför jag ånyo begärde ordet, är ett yttrande af den ärade ordföranden i Stats-Utskottet, att jag skulle hafva gjort pappersfrågan till en alltför betydande fråga. Han måtte icke hafva rätt uppfattat den derom handlande delen af mitt förra anförande. Jag fäste deri uppmärksamheten på det angelägna uti att icke genom en alltför lång utsträckning af Stats-Utskottets protokollsläsning för mycket afknappa den tidrymd, som en kommande statsrevision bör omfatta. Om Stats-Utskottet kunnat i år granska de hos Riksgäldsfullmäktige förda protokoll ända till den 12 sistlidne Februari, utan att någon anmärkning mot en sådan Stats-Utskottets åtgärd framställdes, så är det ju ingenting som hindrar Utskottet att ett annat år utsträcka sin protokollsläsning ända till den 12 Maj. Hvad återstår då för den blifvande statsrevisionen att handlägga?

Vidare hemställde jag till hvars och ens eget bedömande, huru pass grundlig denna granskning skall blifva inom ett Utskott, som är så öfverhopadt af göromål, som Stats-Utskottet. För öfrigt påstod jag att Stats-Utskottet i allmänhet — för att icke tala om detta år — kanske nog långt utsträcker sin protokollsläsning och sin hemställan om décharge. Det är ett oting att för en penningförvaltning lemna décharge, innan denna kan grundas på granskning af afslutade räkenskaper. Denna gång vill jag emellertid endast anhålla att vi måtte få stadna vid den gräns, som iakttagits oafbrutet under 40 års tid.

Herr Leijer: Jag skulle blifva mycket tacksam, om någon af Kam-marens ledamöter ville vara af den godheten att upplysa mig hvarför décharge någonsin beviljas utöfver revisionsåret.

Efter denna öfverläggning, som nu var slutad, föredrogos, hvar efter annan, utlåntandets särskilda punkter, af hvilka:

1:sta—7:de punkterna.

Biföllos.

8:de punkten:

Härvid anförde:

Herr Gumælius: Såsom f. d. statsrevisor finner jag med stor tillfredsställelse, att herrar revisorer nu hafva tagit upp en sak, som 1872 års statsrevision ansåg sig böra på anförda skäl gå förbi utan yrkande, ehuru de lemnade bidrag till ärendets utredning. Jag erfar visserligen af den från styrelsen för Gefle—Dala jernvägsbolag aflättna förklaring, hvilken denna gång är hållen i en mera hofsam stil, att styrelsen föreställer sig att saken nu är sista gången före, att det gamla såret numera skulle vara läkt. Men jag tror att man icke får allt för mycket lita på att detta sår är botadt, äfven om ytan skulle visa sådant utseende. Det kan nog gå upp igen!

Styrelsen stöder sitt antagande derpå, att Kongl. Maj:t har den 6 September år 1872 beslutat att den annuitet, bolaget har att erlägga, skall (enligt statsrevisorernas citat deraf) "*vidare framgent*" beräknas till 6 procent å ursprungliga försträkningsbeloppet. Det beror nu på, huru man tolkar uttrycket "*vidare framgent*". Jag kan icke annat än beklaga, att då statsrådsbänken är tom, icke heller på stockholmsbänken finna den representant närvarande, hvars förklaring häröfver skulle vara af synnerligt intresse. Man har tolkat uttrycket olika. Bolagsstyrelsen har hållit sig vid ordet "*framgent*" och ansett det vara liktydigt med "*allt framgent*", medan statsrevisorerna deremot tyckas hafva betonat ordet "*vidare*" och ansett uttrycket betyda "*framgent tills vidare*". Jag vågar visst icke tilltro mig att fälla utslag i denna oklara sak, men i tvifvelaktiga fall är man alltid mest benägen för en tydning, som öfverensstämmer med ens egna önsknin-gar, och jag vågar därför, i likhet med herrar statsrevisorer, tro att Kongl. Maj:t lagt mesta vigten på ordet "*vidare*". Jag tror det så mycket hellre som Gefle—Dala jernvägsbolag icke är bland den sortens bolag, som behöfva fattighjelp, utan tvärtom har ganska goda inkomster. Om vi sätta oss in i redogörelsen för dess affärer, skola vi finna, att detsamma redan nu tjenar in sitt kapital en gång hvar tredje år. Att bolaget vid sådant förhållande icke känner sig manadt att skyndsammare återbetala dessa statsmedel, hvilka kunde vida bättre användas till understöd åt andra bolag, utan fasthellre vill så länge som möjligt behålla dessa medel för att under tiden få på sitt vinstkonto uppföra den räntevinst, som uppstår derigenom att bolaget till staten inbetalar endast 2 procent ränta

på ett kapital, hvars placering i enskild bank inbringar bolaget kanske 4, möjligen 4 $\frac{1}{2}$ procent — är litet märkvärdigt och något underligt. Men om bolaget icke vill gå fortare, anser jag Kongl. Maj:t, som dertill har makt och rätt, böra påskynda amorteringen, och det vore mycket illa, om Kongl. Maj:ts ifrågavarande beslut skulle i detta afseende lägga hinder i vägen.

Då jag emellertid icke kan föreställa mig något sådant, anhåller jag att Kammaren behagade för sin del godkänna herrar revisorers på sid. 95 i berättelsen gjorda framställning, att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, det ville Kongl. Maj:t — med begagnande af den i 6 § af kontraktet mellan staten och bolaget om jernvägsanläggningen Kongl. Maj:t förbehållna rätt att, då den årliga behållningen öfverstiger 8 procent å aktieegarnes tillskott, bestämma med huru stort belopp den stadgade amorteringen å statslånet bör ökas — föreskrifva en i förhållande till den öfver nämnda procentantal uppgående behållningen ytterligare ökad årlig amortering af sagda lån, så att detsamma må så fort som möjligt varda gäldadt.

Jag yrkar för min del bifall till denna framställning.

Herr C. A. Larsson: Jag är i hufvudsaklig del förekommen af föregående talaren, och vill nu blott fästa uppmärksamhet derpå, huru oriinligt det skulle vara att tolka ifrågavarande kontrakt så, som direktionen för jernvägsbolaget velat göra, att nemligen, sedan Kongl. Maj:t en gång funnit amorteringen å statslånet böra ökas och derom meddelat föreskrift, all rättfärdighet å bolagets sida skulle vara uppfylld och bolaget fortfarande få huru länge som helst behålla lånet mot samma låga ränta, ehuru bolagets egen årliga behållning stigit till 25 procent. Då man vet huru mycket bättre dessa penningar kunde användas till hjälp åt andra enskilda jernvägsbolag, måste man förvånas vid att erfara, att Stats-Utskottet biträdt direktionens åsigt. Godkännes Utskottets utlåtande i denna punkt, har man så vidt möjligt förebyggt, att Riksdagen någonsin skall kunna hos Kongl. Maj:t begära höjande af amorteringen å ifrågavarande statslån. Vi se, huru Gefle—Dala jernvägsbolag hvarjtjerde eller femte år får tillbaka hvarje skilling af hvad jernvägen kostat, och det kan vid statslånets beviljande omöjligt hafva varit meningen att under sådana förhållanden låta bolaget behålla lånet på så ytterst fördelaktiga villkor som de nu gällande. I 6 § af bolagets kontrakt med staten står icke att Kongl. Maj:t blott en gång skall pröfva, om och till hvad belopp amorteringen bör höjas, utan sådant måste stå Kongl. Maj:t öppet att efter beskaffenheten af hvarje års räkenskaper bestämma.

Jag hemställer, att revisorernes förslag om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om ny pröfning af amorteringens storlek måtte af Kammaren bifallas.

Herr Liss Olof Larsson: Vid denna frågas behandling inom Stats-Utskottets riksgäldsafdelning var, efter hvad jag tror, icke någon bland afdelningens ledamöter af annan mening, än att denna amortering borde höjas, men, såsom af Utskottets utlåtande synes, blef revisorernes framställning afstyrkt på det skäl, att frågan så nyligen varit föremål för Kongl. Maj:ts pröfning. I slutet af år 1872 meddelade Kongl. Maj:t före-

skrift om amorteringens höjande och i sammanhang dermed fastställdes ny taxa för jernvägen, att, om jag mins rätt, gälla i fem år. Vid sådant förhållande ansågs icke lämpligt att redan nu ingå till Kongl. Maj:t med ny skrifvelse i ämnet.

Hvad angår tydningen af det i Kongl. Maj:ts beslut om amorteringens höjande förekommande ordet "*framgent*", har Utskottet tydligt uttalat sin tanke, då det sagt sig sakna skäl tillstyrka Riksdagen att "*för närvarande*" i ämnet göra framställning hos Kongl. Maj:t. Häraf är klart, att Utskottet icke kan anse hinder förefinnas att framdeles å nyo upptaga frågan.

När härtill kommer, att Konstitutions-Utskottet icke gjort anmärkning deremot, att Kongl. Maj:t i beslutet om amorteringens höjande stannat vid ett så lågt belopp, synes mig åtminstone finnas anledning till tvekan om lämpligheten att nu aflåta ny skrifvelse till Kongl. Maj:t. För min del undrar jag endast öfver, att Konstitutions-Utskottet lemnat berörda beslut utan anmärkning. Då emellertid full décharge därför är gifven, anser jag Stats-Utskottet hafva haft goda skäl för sin hemställan; och får jag således yrka bifall dertill.

Herr Peter Olsson: Den siste värde talaren har i det närmaste sagt, hvad jag tänkt yttra, så att för mig återstår föga mera än att instämma med honom.

Jag medgifver, att det i Kongl. Maj:ts beslut om höjande af amortering å det af Gefle—Dala jernvägsbolag erhållna statslån begagnade ordet "*framgent*" måhända är ett mindre lämpligt uttryck, men inom Utskottets riksgäldsafdelning var man åtminstone af den åsigt, att Kongl. Maj:t med detta ord icke kunnat mena annat än *tills vidare*. Afdelningen fann också icke något annat att invända mot revisorerne framställning, än att, då Kongl. Maj:t så nyligen förehaft frågan, Riksdagen borde någon kort tid dröja, innan ny skrifvelse derom till Kongl. Maj:t aflätes. Nu vill jag emellertid framhålla, att det ligger i Kongl. Maj:ts fria skön att ytterligare höja amorteringen, och jag anser att det vore både rättvist och billigt, att bolaget betalte högre annuitet, då det så länge haft lånet mot så ytterst låg ränta och låg amortering och då dess inkomster numera nått en sådan höjd, att, efter min tanke, direktionen sjelf borde vara angelägen om större amortering å lånet.

Vill nu Kammaren besluta en sådan framställning till Kongl. Maj:t, som revisorerne föreslagit, så har jag för min del icke något deremot. Första Kammaren lär emellertid redan hafva godkänt Utskottets hemställan, så att dylikt beslut af denna Kammare icke kunde komma att innebära annat än en opinionsyttring.

Herr Jöns Pehrsson: Då här framställts den uppfattning, att någon ytterligare framställning om höjande af amorteringen å ifrågavarande statslån icke skulle kunna göras därför att Konstitutions-Utskottet lemnat regeringens förra beslut i ämnet utan anmärkning, synes mig så mycket mera nödigt att åtminstone denna Kammare för sin del icke nu låter saken falla utan godkänner revisorerne mening. Ty om den åsigt, som Herr Liss Olof Larsson framställt, får stöd i ett Riksdagens enhälliga

gillande af Utskottets hemställan, så lär för all framtid vara omöjligt att söka få den ofta nämnda amorteringen förhöjd.

Det behöfs icke många ord för att visa det obilliga deri, att jernvägsbolaget icke vill betala större annuitet. Och om Kammaren nu icke kan åstadkomma mera än en opinionsyttring i frågan, kan dock en sådan blifva till ledning för en kommande Riksdag, så att den icke måtte gifva efter för en så ensidig tolkning af Kongl. Maj:ts merberörda beslut, som man från vissa håll under denna diskussion velat göra gällande.

Herr Lyttkens: Man har här anmärkt, att Konstitutions-Utskottet icke klandrat det regeringens beslut, hvarigenom stadgats, huru amortering å det Gefle—Dala jernvägsbolag lemnade statslån "framgent" skulle beräknas. Jag kan icke se, att Konstitutions-Utskottet haft något dervid att klandra, ty då beslutet endast säger "vidare framgent", men icke "allt framgent", så kan Kongl. Maj:t icke derigenom anses hafva afsagt sig den i kontraktet med bolaget förbehållna rätt att efter omständigheterna bestämma, om och till hvad belopp amorteringen bör efter förefallande omständigheter ökas. Den mot Konstitutions-Utskottet riktade anmärkningen torde därför icke vara befogad.

Herr Gumælius: Det synes mig, att alla, som här yttrat sig, äro ense derom, att ifrågavarande amortering helst borde påskyndas. Äfven de statsutskottsledamöter, som uppträdt, hafva godkänt detta i grundsats. Men man har ansett, att framställning i ämnet borde på någon kortare tid uppskjutas. Fjölårets revisorer underlätto att göra någon hemställan i ämnet just af det skäl, att Kongl. Maj:t då så nyss deri meddelat beslut. Nu har ytterligare ett år förflutit, och då Första Kammaren redan godkänt Utskottets utlåtande, har ju tid vunnits, och för närvarande kan icke af denna Kammare mera än en opinionsyttring åstadkommas. Men skulle Utskottets hemställan vinna Riksdagens odelade godkännande, så kommer säkerligen deraf att följa, att statsrevisorerna i höst anse sig förhindrade att göra framställning i ämnet, äfven om eljest skäl dertill skulle finnas. Och skulle revisorerne, utan hinder af Kamrarnes sammanstämmande beslut i nyss angifna riktning, stå på sig och än en gång göra påstående mot Gefle—Dala-bolaget, så behöfde i allt fall nästa års Stats-Utskott icke gå långt för att än en gång finna skäl att afstyrka bifall till ett sådant påstående, då det i år icke hos någondera Kammaren bifallits.

Icke för att nu vinna något i sak, men för att möjligen ernå en opinionsyttring, som för framtiden kunde vara till gagn, yrkar jag bifall till revisorerne hemställan.

Herr Jan Andersson: Jag tror att Stats-Utskottet för närvarande haft grundade skäl för sin hemställan och får yrka bifall dertill.

Öfverläggningen förklarades slutad. I öfverensstämmelse med de meningar, som derunder blifvit framställda, gäfvos af Herr Talmannen propositioner dels på bifall till Utskottets förslag och dels på yrkandet att, med afslag derå, senast församlade statsrevisorer i ämnet gjorda hemställan måtte varda bifallen. Den senare af dessa propositioner fann Herr

Talmannen vara med öfvervägande ja besvarad. Då emellertid votering begärdes, blef, med upptagande af Utskottets förslag såsom ja-proposition, nu uppsatt, justerad och anslagen en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 8:de punkten af dess utlåtande N:o 38,

röstas ja;

Den, det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, har Kammaren med afslag å Utskottets hemställan, för sin del beslutit, att Riksdagen skall hos Kongl. Maj:t anhålla, det ville Kongl. Maj:t — med begagnande af den i 6 § af kontraktet mellan staten och Gefle—Dala jernvägsaktiebolag Kongl. Maj:t förbehålla rätt, att, då den årliga behållningen öfverstiger 8 procent å aktieegarnes tillskott, bestämma med huru stort belopp den stadgade amorteringen å statslånet bör ökas — föreskrifva en, i förhållande till den öfver nämnda procenttal uppgående behållningen, ytterligare ökad årlig amortering af sagda lån, så att detsamma må så fort som möjligt varda gäldadt.

Voteringen, i vanlig ordning företagen, utföll med 30 ja mot 133 nej: och hade Kammaren i följd deraf fattat beslut i enlighet med nej-propositionen.

9:de punkten.

Herr Hedin yttrade: Herr Talman! Då jag först hade ordet antyde jag att jag ville framställa en anhållan om återremiss till Stats-Utskottet af denna punkt med afseende å den öfverhoppade anmärkningen å sid. 124—125 i revisionsberättelsen. Efter hvad jag nu inhemtat läser denna anmärkning icke hafva föranledt någon åtgärd i Första Kammaren, och då vid sådant förhållande en återremiss från denna Kammar icke skulle tjena till någonting, så fullföljer jag icke detta yrkande, men vill endast uttala den förhoppning, att ett kommande års revisorer icke af det missöde, denna deras framställning rönt, må afhållas från att förnya denna sin mycket riktiga och befogade framställning. Deremot gör jag nu det bestämda yrkandet, att Riksdagens décharge för fullmäktige icke må utsträckas längre än till den 23 Januari innevarande år, och anhåller således hos Herr Talmannen om proposition derå, att orden "*12 sistlidne Februari*" i denna punkt må utbytas mot orden "*23 sistlidne Januari*".

Herr Liss Olof Larsson: Jag ämnar icke motsätta mig Herr Hedins yrkande, jag ber tvärtom att få understödja detsamma; men jag vill endast yttra några ord i denna såkallade "pappersaffären". Jag hade icke ämnat besvara Kamraren härmed, då jag icke reserverat mig emot

Utskottets hemställan i denna punkt, ehuru väl jag så väl inom Utskottets riksgäldsafdelning som i dess plenum var af annan åsigt än majoriteten.

Det har redan blifvit påpekadt och lärer väl icke heller kunna förnekas, att det var en mycket obehaglig fråga för fullmäktige, denna "pappersfråga" och orsaken hvarföre man i Utskottet genomläste fullmäktiges protokoll och beslöt tillstyrka décharge ända till den 12 Februari var, såsom Herr Rundbäck upplyst, just den, att man önskade se slutet på denna ledsamma affär, hvilket åter icke inträffade förr än den 12 Februari. Stats-Utskottets ordförande har redan påpekat åtskilligt, som kan lända till upplysning i denna sak, hvilken bort kunna reduceras till ganska små dimensioner, hade icke kommissariatet tagit på sig en så förskräckligt morsk min och svarat fullmäktige på ett sätt som ingalunda var passande. Det hade endast behöfts att kommissariatet medgifvit sig hafva begått ett misstag och lofvat att för framtiden se sig bättre före, men allt detta uteblef och i stället svarade kommissariatet på en hel mängd andra saker, hvarom ingen tillsport det, och slutet blef att det var fullmäktige, som flugo en skrapa af kommissariatet, i stället för att det bort vara tvärtom. Jag hade trott att man hvarken inom Utskottet eller hos Riksdagen borde låta denna fråga gå alldeles oanmärkt förbi, emedan detta sätt att gå tillväga kan medföra icke så liten fara. I fjol då Riksdagens revisorer gjorde en anmärkning, då var det revisorerne som först fingo en skrapa af kommissariatet och detta godkändes sedan af Riksdagen — i år är det fullmäktige som fått en skrapa och dervid har fått bero. Jag hoppas likväl att Riksdagen denna gång icke skall godkänna ett sådant förfaringsätt, då frågan nu kommit på tal, ty, om det skall gå så till att den som framställer anmärkningen får taga emot skrapa och icke den som begått felet, så lära väl både revisorer och fullmäktige för framtiden draga sig för att framställa anmärkningar, huru befogade som helst. Visserligen medgifver jag med Greive Posse, att den af fullmäktige, som först upptagit denna fråga, icke gått tillväga med den varsamhet, som vederbort, då han i sitt anförande till protokollet säger att kommissariatet begått ett uppsåtligt fel; han må hafva varit aldrig så fast öfvertygad derom — borde han dock aktat sig att framkomma med en sådan beskyllning till protokollet, emedan den omöjliga kunde bevisas. Bevisningsskyldigheten åligger alltid den som anklagar och dervid hade det varit bäst om denna beskyllning aldrig framkommit, utan hela saken fått heta, hvad den var" en uppenbart oriktig uppgift" hvilket icke kan förnekas. Sedan emellertid fullmäktige infordrat kommissariatets förklaring i anledning af anmärkningen beträffande den omtalade kungörelsen och huru med denna sig verkligen förhölle, behagade kommissariatet att, i stället för att nu svara härpå, kringgå sjelfva saken och tala om en hel mängd andra saker, begagnande härvid ett språk och en ton, hvari det alls icke synes passande för underordnade att tala till sina förmän. Såsom ett prof på det skriftsätt kommissariatet anser tillämpligt använda — låt vara, om ock endast emot två af fullmäktige — vill jag nämna, att der förekomma sådana uttryck som: "af undseende och för att ej kompromettera" att den som gjort anmärkningen ledes af "biafsigter" "nog märkliga anförande" o. s. v. Den ledamot af fullmäktige som gjort anmärkningen afgaf härefter påminnelser, deri han

slutar med att yrka att kommissariatet måtte undfå varning inför fullmäktige derföre att det afgifvit en uppenbart oriktig uppgift till fullmäktige och dertill begagnat ett skrifsätt som icke borde vara tillåtet. Men hvad göra då fullmäktige? Jo, i stället för att vidtaga åtgärder mot kommissariatet, sysselsätta sig fullmäktige med att vederlägga påståendet att felet var uppsåtligt och förmena att det icke heller var af den grofva beskaffenhet att en varning vore på sin plats. Nu innehåller 112 § i det för Riksgälds-kontoret gällande reglemente, att för mindre förseelser i tjensten skall gifvas varning men att för gröfre fel den felaktige suspenderas från tjensten o. s. v. — och det vill väl synas som om det här anmärkta felet åtminstone borde vara hänförligt till "*mindre förseelse i tjensten*", och att kommissariatet sålunda bort erhålla en varning för sitt sätt att gå till väga, i synnerhet då man hade i friskt minne händelserna från i fjol.

Nu säger man att ingen egentlig skada orsakats af det oriktiga intyget — ja, detta är dock ganska svårt att säga, och i alla fall är det en mycket dålig grund att derpå stödja ett frikännande, ty det lär knappast kunna bevisas att ingen skada eller förlust uppstått. Fullmäktige säga också i sitt beslut, att det var en ren småsak. Kommissariatet hade ju, säga de, kunnat lemua ett helt annat intyg och freda sig dermed. Ja, nog är det santt, att, kan man gifva *ett* oriktigt intyg, så kan man gifva ett annat också, som icke är fullt så galet, men nog hade det väl annars legat närmare till hands för fullmäktige att säga det man bort gifva ett riktigt intyg i stället för ett oriktigt.

Jag vill sluta med att förklara, att jag efter protokollens genomläsning funnit den af fullmäktige, som först gjorde anmärkningen — och det är att märka att han icke står ensam derom — hafva egt full befogenhet för sin framställning, så väl hvad beträffar sjelfva saken som det af kommissariatet begagnade skrifsätt, huru mycket än man sökt slingra sig undan.

Jag var likväl inom Utskottet icke af den åsigt, att fullmäktige borde vägras décharge. Jag yrkade der att Utskottets utlåtande måtte få följande lydelse:

“Vid läsningen af fullmäktiges protokoller har det icke kunnat undgå Stats-Utskottets uppmärksamhet, hurusom meningsskiljaktighet uppstått bland fullmäktige angående hvilka åtgärder som borde vidtagas i anledning af en af kommissariatet till fullmäktige afgifven uppenbart oriktig uppgift i fråga om lydelsen af en utfärdad kungörelse om upphandling af papper för Riksdagens behof och hvartill hommer att kommissariatet, ehuru erkännande förseelsen, uti sin af fullmäktige infordrade förklaring icke iakttagit all den aktning emot sina förmän (fullmäktige) som är oundviklig för bibehållande af god ordning och reda inom verket, majoriteten bland fullmäktige likväl beslutat att förhållandet icke skulle till någon åtgärd föranleda. Men då denna fråga enligt Utskottets åsigt icke heller är af den beskaffenhet, att den bör till någon Riksdagens vidare åtgärd föranleda, och då Utskottet vid den nu verkställda granskningen af Riksgälds-kontorets styrelse och förvaltning för öfrigt funnit fullmäktige i nämnda kontor hafva med nit och omsorg uppfyllt sitt viktiga och ansvarsfulla kall, tillstyrker Utskottet, att fullmäktige må tillerkännas full ansvarsfrihet för alla beslut och åtgärder, som finnas antecknade uti deras protokoll från den 23 Januari 1873 till och med den 12 sistlidne Februari.“

Detta yrkande vill jag emellertid icke nu vidhålla utan förenar mig, som sagdt, i Herr Hedins hemställan, att déchargen må beviljas endast till den 23 Januari. Frågan står då öppen för Herrar revisorer för den händelse de skulle anse den förtjent af uppmärksamhet.

Häruti förenade sig Herrar *Hörnfelt* och *O. B. Olsson*.

Herr J. Rundbäck: Mig synes att här talats nästan mycket om denna sak, hvarpå icke behöft spillas så många minuter, som här synes åtgå timmar, derest man helt enkelt erkänt att ett fel blifvit begånget och låtit saken dervid stadna. Jag vill endast fästa uppmärksamheten på att anledningen hvarför déchargen blifvit framskjuten till den 12 Februari var, såsom jag antydde då jag förra gången hade ordet, den att man ville afvakta slutbehandlingen af den så kallade "pappersfrågan". Någon annan fanns icke i protokollerna som på minsta vis kunde gifva anledning till detta framskjutande af déchargen och här är ju icke fråga om annat än hvad som fanns i protokollet antecknad. Detta hindrar emellertid icke Kammaren att ingå i granskning af fullmäktiges öfriga åtgöranden. Då nu Första Kammaren läser bifallit detta décharge-betänkande, som här föreligger, skulle jag, oakadt det för öfrigt kan vara mig temligen likgiltigt, önska att äfven denna Kammare ville bifalla detsamma, på det gemensam votering och deraf orsakad tidsutdrägt må undvikas; ty så stor och högviktig är väl denna sak ändå icke.

Herr Leijer: Jag framställde för en stund sedan en begäran, att någon af Kammarens ledamöter ville upplysa mig om hvarföre déchargen i allmänhet utsträcker öfver revisionsåret. Jag fick derpå icke något svar; men, då jag är bestämdt öfvertygad att många flere än jag anse detta vara oriktigt, så tager jag mig nu friheten repetera denna min begäran. Jag har på det bestämdaste förklarat, att jag anser detta af mig anmärkta förhållande oriktigt och jag vill lemna bevis derfor att så är. Jag vet ganska väl, att enskilda verk utsträcka sin granskning af protokollerna och till och med af kassan ända intill dagen för revisionen, men deraf följer icke att décharge meddelas för mer än revisionsåret och jag kan icke fatta hvarföre Riksdagen skall gå annorlunda till väga. För min del är jag öfvertygad, att mycket af hvad den ärade representanten från Dalarne här påpekat och omtalat såsom anmärkningsvärdt är beroende just på en sådan framflyttning af décharge-tiden; jag skulle tro att många af dessa ledsamheter i annat fall icke hade uppstått. Hvad dock beträffar hans yttrande om kommissariatets skrifsätt till fullmäktige, vill jag endast i förbigående säga, att Riksdagen icke borde bry sig särdeles mycket derom; ty om fullmäktige äro af den beskaffenhet att de dermed hålla till godo, så må det vara deras ensak och de få skylla sig sjelfva. Men för att återgå till frågan om déchargen, så kan det verkligen medföra ej ringa olägenhet detta framskjutande af densamma. Då t. ex. vid 1870 års riksdag förekom frågan om décharge-betänkandet, framhölls det att Riksgälds-kontoret för 1868 års statslån fått från obligationernas datum betala ända till dubbel ränta. Detta af revisionen anmärkta förhållande blef icke heller motsagdt, tvärtom erkändes

det såsom en faktisk sanning, men det var icke möjligt att göra något dervid, derföre att décharge åt fullmäktige redan var lemnad.

För min del anser jag det enda rätta vara att déchargen lemnas endast för det förflutna revisionsåret, men vågar icke nu framställa något yrkande härom.

Herr Hedin: Herr Talman! Om frågan endast gällde den mycket omtalade pappershistorien, så skulle jag gå in på hvad den ärade representanten från Bohuslän nyss sade: nemligen att, sedan Första Kammaren godkänt déchargebetänkandet, vi också borde göra detsamma, på det gemensam votering måtte undvikas. Men detta besvär kunna vi väl underkasta oss, ty frågan är verkligen något större, den gäller i sjelfva verket huruvida Stats-Utskottet, som omöjligt kan hafva tid till en nog fullständig granskning, bör oupphörligen allt mer och mer utsträcka sin protokollsläsning utan att på samma gång hafva att tillgå afslutade räkenskaper för hela tiden. Utskottet kan ju då lika väl en annan gång utsträcka sin läsning ända till t. ex. den 12 Maj, och i så fall undrar jag hvad revisorerne skola göra då de på hösten sammanträda. Frågan är således i sjelfva verket icke så liten; den är *stor* derigenom att det gäller huruvida Riksgäldskontorets förvaltning skall underkastas en *verklig* granskning eller allenast en *skenbar* och *nominel*.

Jag fasthåller mitt yrkande om décharge tidens tillbakaflyttande till den 23 Januari.

Friherre Ericson: På den förfrågan som Herr Leijer framställde ber jag att få svara. Han bad om upplysning hvarföre déchargen för riksgäldsfullmäktige i allmänhet utsträckes för längre tid än det föregående räkenskapsåret. Det är derföre att Riksdagen skall sättas i tillfälle att följa fullmäktiges åtgöranden så nära som möjligt in på tiden för de nya valen, på det icke någon större vakanstid må förefinnas, derunder riksdagen om dessa åtgöranden saknar kännedom. Ty det är ju icke onöjligt att under denna vakanstid fullmäktige annars kunna vidtaga åtgärder, hvilka, om de komme till Riksdagens vetskap, kunnat i ganska väsendtlig mån innerka på valen.

Detta är nu orsaken till déchargens utsträckande utöfver revisionsåret och så långt in på riksdagen som möjligt.

Hvad nu den mycket omtalade protokollsläsningen till den 12 sistlidne Februari beträffar, så är anledningen dertill förklarad, och jag tror icke att någon skall kunna jäfva, att det är riktigt gjordt att, när en fråga ligger före, som hela världen känner till, man söker att få denna fråga så snart som möjligt utagerad. Jag tror att detta är fullkomligt riktigt; vill någon här underförstå någonting annat, må det vara hans ensak, det kan ingen hindra. Vilja Herrarne nu besluta att bevilja décharge endast till den 23 Januari, så blir följden deraf att vi få gemensam votering, och hela saken blir uppskjuten till långt in på riksdagen, något som väl icke kan vara önskligt. Det torde väl ligga såväl i Stats-Utskottets och Riksdagens som jemväl i det allmännas intresse att denna sak ju förr desto hellre blir utagerad. Hela frågan gäller ju snart sagdt endast två personer, som kommit i delo med hvarandra, och varit litet heta i uttrycks-

sätten, något som jag visserligen icke kan gilla, men som dock är menskligt och i alla händelser väl icke är värdt att "hållas på tapeten" längre än nödvändigtvis erfordras. Må vara att det kan finnas en eller annan som kan tycka det vara "kittlande" att hålla frågan uppe, men Riksdagen är det sannerligen icke värdigt. Jag anhåller därför om bifall till utskottets hemställan jemväl i denna punkt.

Herr J. Rundbäck: Jag tror, att den ärade representanten från Gotland gjort sig skyldig till ett missförstånd och vill för att skingra det-samma ytterligare säga några ord. Såsom Herrarne helt säkert litet hvar känna, går det med revision och läsning af protokollerna så till, att t. ex. 1873 års revisorer granska räkenskaperna för det föregående året, men börja att läsa protokollerna för samma år från och med den 23 Januari, der Stats-Utskottets riksgäldsafdelning vid förra riksdagen slutat, till och med den 15 Augusti, under det att denna Riksdags Stats-Utskott åter börjar med protokollerna från den 15 Augusti, ehuru de denna gång af särskilda orsaker, hvarom redan är taladt, icke slutat med den 23 Januari utan fortsatt till och med den 12 Februari. Skulle man nu uppskjuta med att meddela décharge, tills revisionen för året försiggått, så kunna vi ju ej tala om någon décharge för hela det föregående året; ty då skulle man ju ej läsa protokollerna från den 15 Augusti eller meddela någon décharge för tiden från denna dag och till den 23 Januari, eftersom icke någon revision skett för samma tid, men så har man ju likväl alltid gått till väga. Jag ser ej heller deruti det ringaste hinder för kommande årets revisorer att göra hvilken anmärkning som helst och inser ej huru något missförstånd härom kunnat uppstå. Vi skola blott noga skilja emellan hvad som rör protokollerna och deras läsning och hvad som beträffar den verkliga revisionsberättelsen, och gör man det, kan det, efter min uppfattning, ej vara något som hindrar detta års revisorer, i fall Riksdagen nu bifaller Utskottets förslag, att granska och revidera såsom de alltid gjort, ty det är ju nu blott fråga om hvad som står antecknad uti protokollerna.

Hvad vidare beträffar valet till fullmäktige, så tror jag det vara skäl att detta val förrättas så fort som möjligt, ty det är en gifven sak att fullmäktige kunna hafva viktiga åtgärder att fatta beslut om vid denna tid, men, som de äro osäkra om att blifva återvalda, uppskjuta de dermed tills valet skett, och förvaltningen torde möjligen häraf kunna lida.

Herr C. A. Larsson: Jag vill blott nämna, att det förefaller mig såsom många andra underligt, att Stats-Utskottet just nu utsträckt sin granskningsrätt längre än hvad som egt rum under de föregående åren. Man har vanligen stannat vid det datum, då fullmäktiges berättelse slutat, och det förmodar jag äfven vara det rätta, ty i princip kan väl icke vara riktigt att läsa protokollerna och meddela décharge för åtgärder, som icke undergått någon granskning i revisionen. Man vet väl, hvilka olägenheter ett sådant förfarande medför för revisionen. Om man gör den tydligaste och mest befogade anmärkning, så mötes man blott af den förklaring, att Riksdagen redan meddelat décharge. Jag yrkar därför att man icke utsträcker tiden för décharge längre än till den dag, då fullmäktige afgifvit sin berättelse. Genom ett sådant beslut är ju heller

ingen skada skedd. Begge Kamrarne äro då ense om att décharge meddelats till dess och om Första Kammaren meddelat décharge för några dagar längre tid, så betyder det intet, utan deras beslut i den delen får då förfalla.

Herr Leijer: Jag har nu utaf två ledamöter af Stats-Utskottet fått svar på mina frågor och bör sannerligen vara så mycket mer belåten med deras svar, som de efter min uppfattning bevisat mig hafva haft fullkomligt rätt. De hafva visserligen, åtminstone den senare af dem, klart och tydligt uttalat att jag skulle gjort mig skyldig till ett missförstånd, men jag för min del tror, att ingen, som det ringaste tänker på saken, skall kunna neka till att de själfva missuppfattat den, i synnerhet den förre, som ej tycktes begripa hvad jag nyss förut anförde. Jag sade nemligen, att det brukas uti enskilda bolag att läsa protokollerna och granska kassan till och med revisionsdagen, men att man icke brukar gifva décharge för längre tid än revisionsåret. Då nu dessa Herrar icke anfört något annat skäl, hvarför Riksdagen skulle gå annorlunda till väga, än det förklarandet, att man genom detta déchargebetänkandes utsträckande ända till den 12 Februari velat göra Riksdagen underkunnig om huru fullmäktige förvaltats sitt äliggande, så får jag säga, att jag anser mig just derigenom hafva fått fullkomligt rätt uti hvad jag förut yttrade. Det behöfves nemligen icke något déchargebetänkande och än mindre beslut för att Riksdagen skall få veta detta, utan blott en berättelse. Om man nu fortgår att framflytta tiden allt längre och längre — man skulle ju kunna komma ända till den 15 Maj — så skall häraf följa, att revisorerne sedan icke anse sig hafva rättighet att läsa protokollerna för tiden förut, och då vill jag väl fråga, hvad det skall kunna blifva för revision.

Jag har således ingalunda yttrat mig emot, att en berättelse sker om hvad som enligt protokollerna förefallit och kan anses böra meddelas Riksdagen, men jag anser oriktigt, att décharge lemnas för längre tid än det år, hvars räkeuskaper blifvit af revisorerne granskade. Förr än man börjar gå till väga på så sätt, kan man enligt min tanke ej få någon reda och klarhet uti dessa saker. Jag tror mig icke nu kunna framkomma med något yrkande i den riktningen, men jag hoppas, att genom den nu förda diskussionen Stats-Utskottet fått sin uppmärksamhet fästad vid detta förhållande, och att det vid en följande riksdag kunde leda till någon påföljd.

Herr Peter Olsson: Jag skulle endast vilja begära, att de Herrar, hvilka varit mindre tillfredsställda med Stats-Utskottets nu föreliggande förslag, beträffande décharge för riksgäldsfullmäktige, ville göra Utskottet den rättvisan, att man inom detsamma icke har kunnat behandla ärendet på annat sätt, än som jag från början tagit mig friheten att nämna, antingen att helt och hållet utesluta denna fråga eller ock taga densamma i sitt sammanhang, i hvilken senare händelse man ock var nödsakad att läsa de protokoll, der frågan slutligen behandlades. Om Utskottet icke gjort detta, hvad skulle Herrarne då hafva sagt? Herrarne skulle då hafva klandrat Utskottet därför och med rätta sagt: hvem vet hvilka följ-

der som kunnat uppstå genom ett sådant förbiseende, i fall äfven nästa år, då också papper skall köpas, en sådan annons uppträder?

Under denna förutsättning hade Utskottet således också blifvit klandradt. Hos Utskottet fanns icke den aflägsnaste tanke att utan någon positiv anledning, såsom denna, utsträcka granskningen af fullmäktiges protokoller längre än vanligt. Såvida frågan verkligen skulle upptagas, kunde man efter mitt förmenande ej handla på annat sätt, och det är om ett sådant rättvist erkännande för detta speciela fall, som jag härmed vågar värdsamt anhålla.

Den ärade representanten från Gotland, som nyss hade ordet, tycktes anse, att Stats-Utskottet och revisorerne visserligen borde granska fullmäktiges protokoller, men icke tillstyrka någon *décharge* för längre tid än sjelfva räkenskapsåret. Det behöfver icke antydas, att det är en väsendtlig skilnad emellan att granska fullmäktiges räkenskaper och att granska deras protokoller samt på grund af denna protokollsgranskning lemna sitt erkännande. Den ärade talaren ville, att man skulle aflemna en berättelse öfver läsningen af protokollerna, men jag vill fråga honom huru den skulle se ut. Skulle den innehålla ett godkännande eller ett misskännande? Om man läser fullmäktiges protokoller, så är det väl meningen att man skall komma till något resultat, det må nu blifva hvilket som helst, och jag kan icke förstå annat än att denna berättelse skulle innehålla just detta resultat. Man kan dock äfven tänka sig saken så, att Utskottet skulle läsa protokollerna, men icke yttra sig något derom. Det kan jag dock icke tro vara lämpligt, ty då kunde ju misstag och fel af stor betydelse hafva blifvit begångna, utan att Riksdagen derom finge kännedom. Jag tror således både att det är nyttigt och att det ligger i sakens natur, att om man på något sätt skall behandla protokollerna, man äfven kommer till ett resultat deraf. Det är nödvändigt derföre att man icke på annat sätt kan komma i tillfälle att bedöma fullmäktiges handlingar och det torde äfven vara fördelaktigt för staten, emedan Riksdagen derigenom kan i tid vidtaga sådana åtgärder, som kunna visa sig vara af behöfvet påkallade. Jag kan således icke förstå annat än att den ärade representanten från Gotland sammanblandat revision af Fullmäktiges räkenskaper med läsningen af protokollerna.

Jag tillåter mig vidare yttra några ord om det efter min uppfattning högst obehagliga förhållande, som synes existera mellan en del af riksgäldsfullmäktige och kommissariatet och det ännu mindre angenäma förhållandet emellan kommissariatet och Andra Kammaren eller åtminstone vissa ledamöter af denna Kammare. Jag skulle önska att denna fråga blefve på ett sådant sätt icke blott behandlad utan äfven afgjord, att man kunde komma ifrån en sådan mindre angenäm ställning, och om jag skulle tillåta mig att nu på förhand uttala min åsigt i afseende på de ärenden, som kunna förekomma till behandling inom Riksgälds-kontoret, så skulle jag vilja säga, att det vill synas mig, som om Riksgälds-kontoret mycket väl skulle kunna undvara kommissariatet, och det skulle nästan också kunna synas mig, som om kommissariatet å sin sida icke skulle vara särdeles angeläget om att blifva kvar, då ställningen blifvit sådan, som den nu tyckes vara. Jag skulle derföre vilja hemställa till Herrar riksgäldsfullmäktige

fullmäktige att, då de före nästa riksdag taga om hand frågan om detta embetsverks reorganisation, de då äfven ville taga i allvarligt öfvervägande, huruvida man icke skulle kunna undvara kommissariatet, ty jag tror att det skulle medföra åtskilliga fördelar både med afseende på den formela behandlingen af sådana ärenden, som förekomma i Riksgäldskontoret och sedermera behandlas af Kamrarne, liksom ock det efter min tanke ej torde kunna medföra några större olägenheter i afseende på skötandet af ärendena inom Riksgäldskontoret.

För öfrigt vill jag blott tillägga, att jag vid denna saks behandling inom afdelningen i Utskottet, ansåg att den nu så mycket omtalade pappersfrågan borde omnämnas i motiveringen för Utskottets tillstyrkande af décharge, men jag var sedermera ej närvarande inom Utskottet, då frågan slutligen behandlades; annars skulle jag hafva framställt ett yrkande uti den riktningen.

Emellertid vill jag nu ej sätta mig emot ett tillbakaskjutande af den datum, till hvilken décharge lemnas, såsom här blifvit föreslaget. Jag har blott velat konstatera, att Stats-Utskottet icke kunde hafva handlat på annat sätt, så vidt jag åtminstone kan förstå, än att antingen läsa protokollerna till den 12 Februari och då upptaga frågan i dess helhet eller också undanskjuta densamma, i hvilket fall man kunnat stanna vid den 24 Januari. Vill man nu hålla frågan öppen, så skall jag visst ej sörja deröfver; vi få den då åter vid nästa riksdag, om härigenom vinnes någonting lemnar jag derhän.

Herr Hedin: Herr Talman! En ledamot af Stats-Utskottet har frågat, hvad det skulle tjena till att göra den af mig föreslagna ändring. Jag beklagar sammerligen, att, ehuru det blifvit omtaladt och förklaradt, icke en utan tre eller fyra gånger, jag likväl icke lyckats uttrycka mig, med den grad af tydlighet, som synes vara behöflig, derest den värde ledamoten skall begripa hvad här blifver sagdt. Jag vill emellertid göra ytterligare ett försök.

Stats-Utskottet har för mycket att göra för att kunna granska förvaltningen af Riksgäldskontoret, såsom vederbör, och för öfrigt kan den granskning, som grundar sig endast på läsning af protokollerna, utan att man har räkenskaperna afslutade framför sig, i och för sig icke vara annat än högst bristfällig. När jag således lägger tillsammans dessa båda skäl, dels brådskan för Stats-Utskottet, dels äfven den ofullständiga beskaffenheten af det material, som ligger till grund för granskningen, så tror jag mig väl kunna hafva rätt uti den slutsatsen, att Stats-Utskottets granskning på så sätt blir, jag kan väl säga, nominel, den blir ett sken eller rent af ett skämt. Det är för att hindra detta, som jag önskar den föreslagna ändringen. Så är min mening, och är den nu icke tydligt och klart uttryckt, så får jag förklara, att jag ej kan säga det tydligare.

Samme talare yttrade äfven såsom skäl för att vi nu skulle bifalla Utskottets förslag i oförändrad form, att vi i annat fall skulle få en gemensam votering i frågan och att derigenom uppskofvet, innan val af nya Riksgäldsfullmäktige kan ske, komme att väsendtligen förlängas.

Den kroken är så grof, att den äfven för mina svaga ögon synes på långt afstånd. En gemensam votering torde väl nemligen ej vara så svår att åstadkomma, att ej Stats-Utskottet, om så behöfves, kan arrangera hela den affären på ett par dagar.

En aman talare yttrade, att Stats-Utskottet icke kunde hafva gått anuorlunda tillväga. Jag medgifver visserligen, att det för Utskottets ledamöter var nödvändigt att, till vinnande af fullständig kännedom om en till Riksgälds-kontorets förvaltning hörande angelägenhet, utsträcka sin *läsning af protokollerna* längre än till den 23 Januari, men deraf följer dock icke att *déchargen* skall utsträckas så långt, som Utskottet föreslagit. Äfven utan den i år föreslagna utsträckningen af *déchargen* sträcker den sig ändå, såsom redan är anmärkt, alltför långt fram, för att kunna vara grundad på en verklig granskning. Så mycket mindre skäl således att ytterligare vidga en redan alltför omfattande *décharge*. Jag fasthåller mitt förut framställda yrkande.

Grefve Sparre: Jag tillåter mig att med en blick på klockan påminna Herrarne om huru vi hafva tillbringat denna förmiddag. Först talades uti ett par timmar om — ingenting; ingen gjorde något yrkande; man blott ville uppträda för att hålla tal. Sedan afgjordes ett par viktiga frågor utan diskussion, eller åtminstone efter en särdeles obetydlig diskussion, och så kommer man slutligen in på den stora frågan: skola fullmäktige för Riksgälds-kontoret erhålla *décharge* till den 12 Februari, eller endast till den 23 Januari? Då tager det åter eld i alla knutar, och så få vi sannolikt diskutera hela förmiddagen för att få den saken afgjord. Hvad tror Herrarne väl, att den stora allmänheten, att folket, som följer med våra förhandlingar, skall säga om sådant? Männe man icke skall finna besynnerligt, att denna Kammare kan använda sin dyrbara tid på så sätt? Efter mitt förmenande hafva vi nu fått alldeles tillräckligt af pappersfrågan och, då Stats-Utskottet icke kunnat undgå, för att komma till slutet på frågan, att utsträcka sin granskning ända till den 12 Februari, så tycker jag för min del, att Stats-Utskottet deruti handlat fullkomligt rätt, eller längta Herrarne verkligen efter att hålla frågan öppen till nästa riksdag, för att då åter få några timmars angenäm diskussion härom? Man har här talat om detta ohyggliga gnabb emellan personer, som jag för min del ej vill bry mig om, men om, såsom man säger, en tjänsteman inom kommissariatet iakttagit ett mindre värdigt språk emot sina förmän, så må det väl vara deras ensak att tillrättavisa honom därför, om de så för godt finna, men icke bör representationen sysselsätta sig med sådant fnask, det är ju rent af mördande.

Jag anhåller, att Kammaren måtte bifalla Utskottets förslag, dels derföre att Första Kammaren redan godkänt detsamma och dels för att vi måtte slippa att höra talas om denna fråga en gång till.

Herr Leijer: Den föregående talaren har förklarat, att denna fråga vore af ringa betydelse, och beklagat, att vi hafva använt så lång tid på densamma. Jag får deremot för min del förklara att, ju längre vi hålla på med frågan, desto större betydelse finner jag den ega och jag

skulle ingalunda tro, att förmiddagen är illa använd, om vi kunde utreda densamma. Då Riksdagen, eller i synnerhet Andra Kammaren, alltjemt framställer fordringar på regeringen, att den skall ordna sina underlydande embetsverk, så anser jag också, att Riksdagen borde i första rummet fordra af sig sjelf, att bidra till ordnandet af det embetsverk, hvaröfver Riksdagen ensam har att bestämma. Den saken är sannerligen mycket vigtig och väl värd en förmiddags diskussion, om så skulle behövas.

Jag har nu tre gånger begärt ordet, derföre att jag haft den oturen att tala så, att Herrar ledamöter af Stats-Utskottet icke förstätt mig, men jag kan ej beklaga mig deröfver, då detsamma uti denna diskussion äfven händt en af Kammarans mest formfulländade talare.

En talare har yttrat, att jag sammanblandat revisionen med läsningen af protokollerna. Det är högst märkvärdigt, att han kan påstå något sådant, då jag just tydligt och klart velat skilja dessa begge saker åt. Jag har väl medgifvit, att Stats-Utskottet kunde utsträcka sin läsning af protokollerna huru långt som helst och afgifva berättelse derom, men jag fordrar, att man icke skall gifva décharge, förr än revisorerne lagt sitt ord med i saken. Jag erkänner gerna, att man skulle kunna gå ända derhän att föreskrifva, att en décharge lemnad på grund af protokollsläsningen och berättelsen derom icke skulle hindra en décharge på grund af revisionen, men så länge så icke skett, kunna vi få se samma faktum upprepas som år 1870, då, såsom jag redan förut omnämmt, en anmärkning af revisionen icke kunde föranleda till någon åtgärd, derföre att décharge redan var lemnad på grund af protokollsläsningen.

Samme talare förklarade uttryckligen, att han uppträdt endast för att konstatera, det Stats-Utskottet icke kunnat handla på annat sätt än att utsträcka sin läsning till den 12 Februari. Jag har ju ej heller påstått någon oriktighet ligga deruti, att de läste till punkt, men hvad jag motsatt mig är, att de fordra décharge för längre tid än för revisionsåret.

Öfverläggningen var slutad. Herr Talmannen upptog de gjorda yrkandena och framställde, i eulighet dermed, propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan i oförändradt skick och dels på bifall till Herr Hedins ändringsförslag. Den förra propositionen förklarade Herr Talmannen sig anse vara med öfvervägande ja besvarad; men blef votering då begärd och företogs enligt en nu uppsatt och af Kammaran godkänd, så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller i oförändradt skick hvad Stats-Utskottet tillstyrkt i 9:de punkten af dess utlåtande N:o 38,

röstas ja;

Den, det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, har Kammaran bifallit Utskottets hemställan på det sätt:

“att Fullmäktige tillerkännes full ansvarsfrihet för alla beslut och åtgärder, som finnas antecknade uti deras protokoll från och med den 23 Januari 1873 till och med den 23 sistlidne Januari“.

Röstsedlarne sammanräknades och visade 50 ja mot 97 nej; och hade Kammaren alltså beslutit i öfverensstämmelse med nej-propositionen.

§ 6.

Föredrogs Stats-Utskottets utlåtande N:o 39, angående af Kongl. Maj:t föreslagna statsbidrag till vägars anläggning, bro- och hamnbyggnader samt vattenkommunikationer äfvensom sjösänkningar och andra vattenaftappningsföretag.

1:sta—6:te punkterna.

Biföllos.

Beträffande *7:de punkten* uppstod öfverläggning; och yttrade:

Herr Casparsson: Då Riksdags-ordningen för valbarhet till Andra Kammaren uppställt kvalifikationen att vara bosatt inom valdistriktet, torde meningen med detta stadgande vara, att de valde, på samma gång de i främsta rummet skola vara representanter för det svenska folket i dess helhet, äfven i mera speciela frågor skola vara målsmän för de särskilda orternas önsknings och behof. Till följd af denna min uppfattning af grundlagens underförstådda mening har jag begärt ordet i förevarande fråga. Orsaken, hvarföre Kongl. Maj:t föreslagit, att det för ifrågavarande ändamål hittills anvisade belopp af 20,000 kronor måtte för år 1875 höjas till 40,000 kronor, har varit att framställning blifvit gjord om en betydligare rensning för kanalisering af Örsunds å. Utskottet har afstyrkt Kongl. Maj:ts framställning först och främst af det skäl att det till understödjande af mindre bro- och hamnbyggnadsföretag samt åars och farleders upprensning anvisade belopp af 20,000 R:dr årligen, hittills visat sig vara fullt tillräckligt. Utskottet har härvid utgått från den i allmänhet fullt riktiga synpunkten, att man från det förflutnas erfarenhet kan draga slutsatser för framtiden. Så riktig denna uppfattning än i allmänhet kan vara, håller den dock icke streck i alla frågor, och särskildt i anslagsfrågor har så väl föregående, som särskildt detta års Riksdag erkänt, att hvad som förut varit fullt tillräckligt icke längre är det under förändrade tidsförhållanden. Om Utskottet, då det sagt, att det anvisade beloppet hittills visat sig tillräckligt, dermed menat att det stundom varit svårt att använda detsamma, så vill jag icke förneka riktigheten häraf, men orsaken härtill torde ligga just i anslagets obetydlighet, och jag vågar påstå, huru paradox det än må låta, att ju mer man nedsätter anslaget desto tillräckligare skall det i viss mening blifva, ty på detta sätt omöjliggöres dess användande för några större företag och de obetydligare kunna hjälpa sig utan statens mellankomst. Om man sätter ned det ända

till 100 R:dr, så kommer det troligen att icke utgå alls, och då skulle det i denna mening blifva än mer tillräckligt.

Om man vänder tillbaka bladet i Utskottets föreliggande utlåtande, så finner man att Utskottet under första punkten tillstyrkt Riksdagen att, med bifall till Kongl. Maj:t:s förslag, för år 1875 anvisa ett belopp af 200,000 kronor för väganläggningar; och har Utskottet såsom skäl härtill anfört, att uti styrelsens för allmänna väg- och vattenbyggnader arkiv "finnas hvilande förslag till fullt förberedda vägarbeten, hvilka vederbörande menigheter förklarar sig villiga att verkställa mot erhållande af statsunderstöd till omkring två tredjedelar af beräknade kostnaderna". Men i denna fråga förefinnas alldeles samma förutsättningar, med blott den skillnad att menigheterna här förklarar sig villige att utföra arbetet mot erhållande endast af omkring hälften af den beräknade kostnaden; jag kan derföre icke finna annat än att Utskottet förfarit inkonseqvent, då Utskottet, under samma förutsättningar, *tillstyrkt* den äskade förhöjningen i första punkten, men *afstyrkt* densamma i denna punkt. Ett annat skäl för Utskottets olika förfarande i dessa båda frågor kunde kanske ligga deri, att den första punkten afser landsvägar och den förevarande vattenvägar, men ehuru jag väl vet att man inom kemien kan komma till olika resultat på den våta och på den torra vägen, så har dock denna utväg att på logikens område från samma förutsättningar komma till motsatta resultat för mig åtminstone hittills varit alldeles okänd.

Det andra skälet, som Utskottet anfört för sitt afstyrkande, och hvilket för mig synes viktigare, är, att det föreslagna upprensingsarbetet, om än för orten gagneligt, likväl icke kan anses vara af den brådskande beskaffenhet, att för dess bedrifvande under nuvarande höga arbetspris bör på en gång användas det erforderliga statsbidraget. Detta kan väl vara riktigt, och jag är också öfvertygad att statsbidraget ej behöfver på en gång utgå, men en omständighet har undfallit Utskottet, nemligen att för utförande af sådana arbeten, som det ifrågavarande, erfordras ett kontrakt emellan, å ena sidan, vederbörande menigheter och, å den andra, Kongl. Maj:t. Menigheterna förbinda sig att inom en bestämd tid och efter en uppgjord och gillad plan utföra arbetet etc., och Kongl. Maj:t utlofvar å sin sida att tillhandahålla ett bestämdt penningebelopp, men Kongl. Maj:t kan omöjligt ingå något kontrakt innan Riksdagen anvisat dertill erforderliga medel. Utskottet tyckes ha tänkt sig, att Kongl. Maj:t skulle kunna anticipera på kommande år, men ett dylikt sätt att gå Riksdagens beskattningsrätt i förväg tror jag ej någon Konungens rådgifvare skulle vilja tillstyrka, och om sådant skulle ske, så torde med allt skäl mot honom kunna uttalas grundlagens betydelsefulla ord: "det är anledning till anmärkning mot den föredragande". Om jag misstagit mig i denna min uppfattning, anhåller jag att af någon inom Utskottet derom erhålla upplysning, men är åter min uppfattning riktig, så hyser jag den tillförsigt till utskottsledamöternas högsinhet, att de ej motsätta sig det ifrågavarande anslaget, så vida ej andra skäl, än de hittills anförda, kunna förebringas. Skulle det nu åter afslås, så blir följden den, att något kontrakt för närvarande icke kan upprättas, och att hela saken förfaller. Utskottet har sagt, att företaget icke brådskar, och det är väl sannt, att

mina kommittenter icke äro brådskande af sig, ty de betänka sig väl innan de i ekonomiska angelägenheter fatta ett beslut, men sedan beslutet blifvit fattadt, önska de snar verkställighet deraf. Af de den Kongl. propositionen bifogade handlingar framgår, att sex socknar förbundet sig att bidraga till företagens utförande med 40,000 R:dr. Det blott förvånar mig, att dessa små socknar kunna åstadkomma en så betydlig summa, och det visar ett lifligt intresse för företaget. Så har Nysätra socken med 48 mantal tecknat sig för 100 R:dr för mantal och Österunda socken för 50 R:dr per mantal. De öfriga bidragen åter äro tecknade af enskilde och hafva således karakteren af personliga förbindelser, och om några af utställarne dö eller tilläfsventyrs komma på obestånd, utgå naturiigtvis icke bidragen till fullo, och frågan kan då inträda i ett nytt skede. Det är därför af vigt, att de tecknade bidragen komma att utgå så fort som möjligt.

Vi hafva under de senare åren haft uppsjö i statsverkets inkomster. Det är naturligt att en ebb förr eller senare skall inträda, och då skall man fråga hvad fällning penningefloden efterlemnad. Det vore önskligt, om Riksdagen då kunde svara, att den blifvit använd för att tillfredsställa ej blott stundens kraf, utan äfven framtidens fördringar och att landets produktiva kraft derigenom blifvit stärkt. De ifrågavarande socknarne äro väl en ringa del af det gemensamma fosterlandet, men frågan om statens mellankomst i dylika fall, fattad i sitt stora inre sammanhang, afser dock att öka hela landets välstånd, ty vare sig man bryter nya vägar i den höga norden, eller man utdikar frostalstrande kärr i Dalarnes, Vermlands och Smålands vildmarker, eller anlägger nya farleder och bygger vågbrytare vid landets kuster, bidrager man till fosterlandets förkofran och ökande af dess produktiva kraft. Jag yrkar därför bifall till Kongl. Maj:ts proposition, medgifvande att, om min anmärkning om omöjligheten att upprätta något kontrakt om ifrågavarande arbete, derest Kongl. Maj:ts förslag icke bifalles, skulle kunna jäfvas, så förlorar min argumentation sin förnämsta udd, men kan denna min anmärkning icke vederläggas, så torde det vara skäl att anslaget nu beviljas, hvarom jag hos Herr Talmannen anhåller om proposition.

Herr Lyth: Äfven jag anhåller, att få yrka bifall till regeringens begäran i förevarande punkt. Stats-Utskottet har icke ansett sig kunna tillstyrka Kongl. Maj:ts förslag om det lilla anslaget af 40,000 riksdaler för understödjande af mindre hamn- och brobyggnader samt upprensning af åar och farleder. Då af Kongl. Maj:ts proposition så tydligt framgår, att ett större anslag än det hittills beviljade är af nöden för utförande af det för orten gäneliga ifrågavarande kanaliseringsföretaget, så kan jag icke fatta orsaken till Utskottets njugghet. Om, såsom jag tar för gifvet, det af Utskottet föreslagna beloppet 20,000 R:dr kommer att åtgå till detta större företag, så kommer intet att blifva öfver för andra mindre, men lika nyttiga företag. Det är bekant, att inom andra delar af landet kommunerna underkastat sig stora uppoffringar för nödvändiga brobyggnader och hamnanläggningar, allt i förhoppning att af staten erhålla något bidrag. Jag har hittills icke hört klagas öfver regeringens sätt att gå till väga vid utdelande af detta anslag, utan en allmän belåtenhet har der-

öfver försports i landet. Då detta är förhållandet, ber jag att få tillstyrka att regeringens förslag godkännes, ehuru jag fruktar att min röst blir en ropandes röst. Jag har dock åtminstone velat nedlägga en protest mot Utskottets njugghet i detta afseende.

Herr Fredricson: Jag instämmer till alla delar i min länskamrats yttrande. Att Utskottet visar sig sparsamt, är jag väl Utskottet tacksam för, men sparsamheten kan gå för långt och blir då lätt mishushållning. Att företaget innebär en stor förmån för orten är tydligt, då socknarne sjelfva bidraga med 40,000 R:dr, och det är icke blott fråga om att upprensa Örsunds å för segelfartens förbättrande, utan äfven att få aflopp för vattnet, af hvilket omkringliggande ängarne äro mycket besvärade. Jag får derföre tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag och tillika nämna att detta blifvit af Första Kammaren bifallet.

Herr A. P. Danielsson: Det brukar ej löna mödan att begära ordet för att yrka atslag å Stats-Utskottets förslag, men jag djerfves nämna att jag tycker att Riksdagen bör bifalla Kongl. Maj:ts förslag i förevarande punkt, ty då man besinnar huru behöfligt understöd är för hamnbyggnader på de vidsträckta kusterna af vårt land, der kommuner och enskilde uppoffrat stora summor, så finner man att ett anslag af 20,000 R:dr för detta ändamål icke innebär synnerligen stor hjälp. Om nu, såsom Herr Lyth påpekade, större delen af detta anslag skulle användas för kanaliseringen af Örsunds å, så torde icke mycket återstå till åtskilliga smärre bro- och hamnbyggnader. Då Riksdagen vid en föregående punkt anvisat 200,000 R:dr till vägförbättringar, så synes det nu ifrågavarande anslaget icke kunna sättas lägre än 40,000 R:dr, hvarföre jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Jöns Pehrsson: Det inträffar denna gång, att jag kan förena mig med de föregående talarne och biträda regeringens förslag. Då man kan aflöna presidenter med 10,000 R:dr och anvisa medel åt andra befattningar, som ej skötas, så bör man väl också kunna anvisa tillräckliga medel åt produktiva företag, och i sådana fall gå längre än Utskottet nu föreslagit. Jag är väl Utskottet tacksam derför att Utskottet vill förminska begärda anslag, men det torde icke vara välbetänkt att nedsätta hvad Kongl. Maj:t i denna som i en efterföljande punkt äskat för produktiva ändamål. Om hela det af Utskottet föreslagna belopp möjligen skulle användas för upprensningen af Örsunds å, så skulle de två föregående talarne icke få något till hamnarbeten i sin ort. Inom min hemort har man icke begärt att komma i åtnjutande af någon del af ifrågavarande anslag, och jag kan derföre fullt opartiskt yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag. Jag har rest i de trakter, som Örsunds å genomlöper, och jag kan derföre af personlig erfarenhet intyga, att kanaliseringen är nödvändig icke blott för segelfartens förbättrande utan äfven för att upphjelpa de kringliggande vattensjuka trakterna, som gränsa intill Örsunds å.

Herr Jöns Rundbäck: Det gläder mig, att den förste talaren fått så godt understöd, och jag vill visst icke förringa verkan af hans skäl, men anser mig dock skyldig taga Utskottet i försvar. Jag tillåter mig härvid först och främst påpeka, att Utskottet egentligen icke afstyrkt beviljande af anslag för kanaliseringen af Örsunds å, utan att Utskottet jemväl för detta arbetes utförande hänvisat på de 20,000 R:dr, som Utskottet tillstyrkt böra anvisas för understödjande af mindre hamn- och brobyggnader samt upprensning af åar och farleder. Nu har den ärade representanten från Upsala län anfört, att Kongl. Maj:t icke kan efter hans förmenande ingå något kontrakt med vederbörande myndigheter för ifrågavarande arbetes utförande, så vida han icke får hela den begärda summan, och att Kongl. Maj:t icke kan för kanaliseringen af Örsunds å utlemna hela det anslag, som af Riksdagen kommer att beviljas. Jag vill med anledning häraf fästa uppmärksamheten derpå, att, enligt hvad styrelsen för Väg- och vattenbyggnader upplyst, detta anslag, så litet det än är, likväl icke alltid gått fullständigt åt, utan lemnat öfverskott, och såsom ett bevis på att Kongl. Maj:t kan använda hela anslaget uteslutande på ett enda arbete, vill jag nämna att Kongl. Maj:t för ett kanalarbete emellan Åminne och Veuern anvisade hela anslaget 20,000 R:dr. Utskottet har föreställt sig att, äfven om icke, i likhet härmed, det af Utskottet tillstyrkta anslaget uteslutande kunde användas för upprensningen af Örsunds å, så kunde dock det derför erforderliga beloppet af detta anslag fördelas på tre år. Det andra skälet, som Utskottet anfört för afstyrkande af Kongl. Maj:ts förslag om det högre beloppet, är att arbetet icke kan vara af den brådskande beskaffenhet, att det bör bedrivas under nuvarande höga arbetspris. I närheten af Örsunds å pågår för närvarande byggande af två jernvägar och det ifrågavarande kanaliseringsarbetets företagande samtidigt härmed skulle troligen ådraga både staten och kommunerna en större kostnad, än om det företoges på en annan tid. Under sådana förhållanden torde det vara lämpligare att understödja detta företag under en tidpunkt, då arbetslöshet är rådande. Dessa skäl hafva föranledt Utskottet, att endast på det sätt, som Utskottet gjort, bifalla Kongl. Maj:ts framställning. Skulle Kammaren behaga fatta ett annat beslut, så har icke jag något deremot.

Herr Santesson: Då jag i allo delar de åsigt, som af Herr Lyth blifvit uttalade, kan jag inskränka mig till en anhållan att få med honom instämma.

Herr Liss Olof Larsson: Jag har föga att tillägga till hvad Herr Jöns Rundbäck i saken anfört och skulle kunna afstå från ordet, men jag kan icke underlåta att uttala min förvåning öfver den ovanliga vind, som för tillfället blåser i Andra Kammaren, och jag får bekänna att det känns icke så obehagligt för Utskottet att en gång också blifva beskyddt för snålhet från det håll der det nu oväntadt nog skedd. Till de skäl, som af Herr Jöns Rundbäck blifvit anförda, vill jag endast tillägga, att den ort, som skulle hafva nyttan af det ifrågavarande kanaliseringsarbetet, icke lider någon brist på kommunikationer, ty den har norra stambanan och bergslagsbanan, hvilka på ungefär tre mils afstånd från hvarandra

gå på hvar sin sida om Örsunds å. Jag vill visst icke förneka att företaget är nyttigt, men tror icke att det är så utomordentligt nödvändigt att för detsammas utförande ett särskildt anslag skulle erfordras. Om det af Utskottet tillstyrkta beloppet 20,000 R:dr icke skulle blifva mer strängt anlitadt hädanefter än hittills så kan ju Kongl. Maj:t deraf använda hvad som behöfs för uppreningsarbetet.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Chefen för Civil-departementet Herr Statsrådet Bergström: Herr Talman! Då utaf det vid den Kongl. propositionen fogade statsrådsprotokoll öfver civilärenden för den 9 sistlidne Januari inhemtas, att anledningen dertill, att Kongl. Maj:t ansett det "för understödjande af mindre hamn- och brobyggnader samt upprensning af åar och farleder" hittills anvisade belopp 20,000 R:dr böra för nästkommande år höjas till 40,000 kronor, varit den, att framställning gjorts om en betydligare rensning för kanalisering af Örsunds å, vill jag till en början göra Kammarens ledamöter bekanta med de lokala förhållandena. Örsunds å upprinner i Vestmanland, flyter genom Nysätra och Örsunds broar samt utfaller i en vik af Mälaren. Med bidrag af statsmedel har denna å blifvit upprensad från dess utlopp i Mälaren till Örsunds bro. Handlingarne visa, att anledningen till det från statens sida för berörda rensningsarbete lemnade understöd varit den, att skärgårdsbefolkningen genom upprensningen af nyssnämnda del af vattendraget skulle blifva i tillfälle att gå längre upp i ån med sina varor och utbyta dessa mot spanmål. Den tiden voro visserligen våra kommunikationer icke så utbildade som för närvarande, men ändamålet med rensningen af Örsunds å är dock äfven nu detsamma som förr, nemligen att göra detta vattendrag till en föreningslänk emellan skärgården och den sädesproducerande delen af Upland. Nu är fråga väckt om att fortsätta detta rensningsarbete. Den ursprungliga planen för arbetet afsåg att utsträcka upprensningen ända fram till Vestmanlands gräns, men då kostnaderna härför befunnos alltför stora, beslöt man att ej fullfölja rensningen längre än till Nysätra bro, hvilken är belägen i närheten af nämnde gräns. Att ortens befolkning hyser stort intresse för detta företag, bevisas deraf att, på sätt Herr Casparsson redan nämnt, sex socknar utefter vattendragets öfre del förklarar sig villiga att i kostnaden deltaga med icke mindre än 40,000 R:dr, eller lika stort belopp som det nu ifrågasatta statsbidraget.

I öfrigt vitsordar jag riktigheten af samme talares uppfattning i fråga om det statsbidrag från denna extra fond Kongl. Maj:t kan utlofva. Kongl. Maj:t kan nemligen icke tillförsäkra de personer eller associationer, som möjligen åtaga sig arbetets utförande, ett statsbidrag af 40,000 R:dr, då de af Riksdagen för ändamålet anvisade medel icke uppgå till mera än hälften af detta belopp. Kongl. Maj:t kan visserligen hysa förhoppning men icke ega visshet derom att Riksdagen skall ett följande år bevilja ett större anslag, och då kontrakt måste upprättas med vederbörande, är det gifvet att företaget icke kan komma till stånd med mindre än att Kongl. Maj:t tillförsäkrar dem det för arbetets utförande beräknade statsbidrag. Så till vida är det nödvändigt att den nu åskade summan beviljas; men deraf följer ej, att beloppet behöfver anvisas att ntgå

på en gång, utan det må bero på styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader att, efter samråd med menigheterna, föreslå vissa terminer för statsbidragets utbetalande, till exempel under loppet af två eller tre år.

Det är sannt att ifrågavarande fond hittills ej varit mycket anlita, men orsaken dertill är att söka i det af allmänheten kända förhållande att fondens tillgångar varit alltför små. Om deremot fondens tillgångar ökas, kommer den utan tvifvel att mera anlitas.

Hvad Snäcke kanal beträffar, så vill jag erinra derom, att Riksdagens revisorer visserligen framställde anmärkning derom, att Kongl. Maj:t, genom att ur ifrågavarande, för understödjande af mindre hamn- och brobyggnader samt upprensning af åar och *farleder* anslagna, fond, anvisa medel till bidrag vid utförandet af ofvannämnda kanaliseringsarbete, skulle anlita fondens tillgångar till annat än det med densamma afsedda ändamål, men att denna anmärkning blef så väl af vederbörande Utskott som af Riksdagen underkänd. Man kan också icke finna annat än att anmärkningen saknde all befogenhet, då det ligger i sakens natur att ofvannämnda vattendrag, hvilket sammanbinder tvenne sjöar, är att anse såsom en farled och det vid sådant förhållande torde vara likgiltigt antingen sjelfva vattendraget upprensas eller vid sidan af detsamma en kanal anläggas.

Jag tror att förhållandena äro sådana, att Riksdagen kan bevilja det nu äskade anslaget utan att befara vare sig att den lilla del deraf, som hvarje år må komma att användas, skall stegra arbetsprisen, eller att statens tillgångar icke medgifva detta anslag, och jag vågar således förena mig med dem, som påyrka bifall till Kongl. Maj:ts nådiga proposition härutinnan.

Den skriftliga uppfattningen af detta mitt yttrande kommer icke att af mig justeras.

Herr Granlund: Ehuru här är fråga om att anvisa medel för understödjande af mindre hamn- och brobyggnader samt upprensning af åar och farleder inom hela landet, föreslår Utskottet likväl blott en summa af 20,000 kronor, men säger på samma gång att detta belopp får användas till upprensning af den farled i Upland, som nu förordas till erhållande af statsbidrag. Deruti synes dock, enligt min tanke, ligga ett kraftigt skäl för bifall till Kongl. Maj:ts nådiga framställning om ifrågavarande anslags höjande till 40,000 kronor, helst det är konstateradt att de kommuner, som hysa intresse för renningsarbetets bringande till utförande, äro villige att sammanskjuta lika stor summa som det ifrågasatta statsbidraget. Det är klart att, om Kongl. Maj:t till det nu förordade företaget anvisar hela denna fond, något öfverskott icke finnes för understödjande af likartade arbeten inom de öfriga länen. Om nu anslaget sättes till allenast 20,000 kronor, så få andra orter i två år vänta på statsbidrag från denna fond, och många orter finnas, som helt och hållet sakna jernvägsanläggningar och förty ega rättmätiga anspråk på statens hjälp uti ifrågavarande hänseende.

Jag anhåller att Kammaren måtte, med afslag å Utskottets hemställan, bifalla Kongl. Maj:ts nådiga proposition i ämnet.

Herr J. E. Johansson: Om jag i likhet med den förste ärade talaren ser saken från den synpunkt att representanterne från de särskilda orterna böra bevaka sina kommittenters intressen, så är det otvifvelaktigt min skyldighet att i denna fråga bevaka Vestmanlands intressen. Jag vill dock framställa frågan från en annan synpunkt. Hufvudändamålet med det nu ifrågasatta rensningsarbetet är ej så mycket att öppna en ny kommunikationsled utan fastmera att genom Örsundsåns upprensning och kanalisering vinna odlingsbar mark vid åns stränder.

Då det måhända förefaller besynnerligt, att jag, som i Utskottet deltagit i denna frågas behandling, icke reserverat mig mot Utskottets uttalande i denna punkt, torde det tillåtas mig att nu redogöra för de skäl jag dertill haft. Om Kongl. Maj:t hade äskat ett särskildt anslag af 20,000 kronor för bidrag till upprensning af Örsunds å, då hade frågan varit klar och man kunnat hoppas, att Riksdagen skulle bifalla en sådan framställning. Nu är dock den begärda förhöjningen sammanslagen med anslag till annat ändamål och, ehuru jag är öfvertygad derom att ifrågavarande anslag skall komma att användas för det dermed afsedda ändamål, är jag dock ej fullt säker, huruvida vederbörande jordegare, äfven om de erhålla detta statsbidrag, skola dermed låta sig nöja. Det är af denna orsak, som jag biträdt Utskottets förslag; men vill Kammaren ändock bifalla Kongl. Maj:ts nädiga proposition, så har jag för min del ej något deremot och vill för den skull icke nu framställa något yrkande i saken.

Herr Peter Olsson: Det är helt naturligt och Kammarens ledamöter hafva en rik erfarenhet deraf att, när frågor om anslag, sådana som det nu ifrågavarande, förekomma till behandling, det blir, såsom den förste ärade talaren antydde, en pligt för representanterne från de orter, frågan berör, att göra dessa orters intressen gällande och att söka bidraga till beviljandet af det äskade anslaget. Så är äfven fallet nu och det tillhör ej den enskilde representanten att yttra sig om det sammanhang detta anslag kan ega med en eller annan snart förekommande fråga inom denna Kammare, likasom han bör lemna de enskilda intressena allt det värde, som de må förtjena. Här är, så vidt jag kunnat förstå saken och såsom jag redan i Utskottet yttrat, ej fråga om att vägra ett anslag till ett visst ändamål, utan Utskottet har med, såsom jag vågar tro, en fullt riktig uppfattning bedömt saken så som om här vore fråga om ett anslag, som för framtiden skulle ställas till Kongl. Maj:ts enskilda disposition. Utgående från denna synpunkt har Utskottet trots, att den redan vunna erfarenheten om denna fonds anlitande är af den beskaffenhet, att en förhöjning i det till samma fond anvisade belopp ej gerna bör kunna sättas i fråga. Derest Kongl. Maj:t nu, såsom förut skett då fråga uppstått om statsbidrag till något särskildt arbete såsom hamnbyggnad eller upprensning af vattendrag, kommit med en framställning om anslag till understödjande af ett visst företag, så hade ock Utskottet, då den Kongl. propositionen haft ett dylikt specielt syfte, varit i tillfälle att noggrannt bedöma frågan och intränga i alla detaljerna af densamma. Härmed vill jag visst icke hafva sagt, att ej Kongl. Maj:t genom styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader tillser, att sådana anslag, som

det nu äskade, uppfylla det dermed afsedda ändamål. Jag har blott velat framhålla, från hvilken synpunkt Utskottet betraktat frågan. Jag tror nemligen att det skulle varit för de lokala intressena af lika stor fördel som för landet, om den Kongl. propositionen nu innefattat framställning om beviljande af anslag för ett specielt ändamål, det vill säga i förevarande fall, för understödjande af den ifrågasatta upprensningen af Örsunds å. Derigenom hade ock frågan kommit att ställas i en klarare dager, och jag tror att det i allmänhet är bättre att behandla en anslagsfråga på det nu antydda sättet. Så har förut skett, och det har visat sig, att Riksdagen då eguat frågan all den uppmärksamhet, hvaraf den varit förtjent. Men då frågan nu ställer sig för mig så, att det äskade anslaget skall anvisas till Kongl. Maj:ts fria disposition, så kan jag, utgående från samma synpunkt som Utskottet, ej annat än för min del yrka bifall till Utskottets hemställan i denna punkt.

Chefen för Civil-departementet Herr Statsrådet Bergström: Så vidt jag rätt uppfattat den siste talarens yttrande, gick hans argumentation ut på att visa olämpligheten deraf att ifrågasatta anslaget ställes till Kongl. Maj:ts disposition. Detta förefaller mig högst inkonsequent af honom, då han sjelf varit med om att tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts nådiga framställning om förhöjning af det i den första punkten omförmälda anslag till bidrag för anläggning af nya samt förbättring eller omläggning af backiga eller eljest mindre goda vägar från 150,000 R:dr till 200,000 kronor, att ställas till Kongl. Maj:ts disposition för år 1875. Jag tror ock att frågan icke lider af att så behandlas. Jag vågar påstå, att känslan af ansvaret för statsmedlens rätta användande är minst lika stark hos Konungens rådgifvare som hos de ärade utskottsledamöterna sjelfve. Om det här gällde att införa ett nytt system, så vore utan tvifvel Utskottets tvekan väl på sin plats, men nu är det icke fråga om annat än att följa ett af Riksdagen sedan gammalt tillämpadt system, då Riksdagen tillåtit att denna fond ställdes till Kongl. Maj:ts disposition. Jag beklagar, om den ärade talaren haft en så sorglig erfarenhet i fråga om fördelningen af denna fonds tillgångar, att den ej manar till fullföljd på den en gång beträdda banan. Meningarne kunna vara delade, men jag anhåller att man behagade uppgifva några fakta, som berättiga honom till ett slikt uttalande.

Det är naturligt, att Kongl. Maj:t haft något motiv för sin framställning om förhöjning af denna fond. Suppositionen att de hittills anvisade medlen ej varit för behovvet tillräckliga är ett skäl. Ett annat är det att det belopp, 20,000 R:dr, hvartill denna fond för närvarande uppgår, länge varit oförändradt och att förhållandena numera äro sådana, att man erhåller mindre arbetsquantitet för samma summa än förr. Detta skäl låg tungt i vågskålen i fråga om att höja förut omförmälda anslag från 150,000 R:dr till 200,000 kronor, och samma skäl eger sin fulla giltighet äfven i nu förevarande fall.

Min tid medgifver mig ej att justera den skriftliga uppfattningen af hvad jag yttrat.

Herr Peter Olsson: Jag tillåter mig hemställa till Herr Statsrådet

och Chefen för Kongl. Civildepartementet, huruvida icke just i Utskottets tillstyrkande af bifall till den Kongl. propositionen om höjandet af det i första punkten af detta utlåtande omförmälda anslag från 150,000 R:dr till 200,000 kronor låg ett erkännande af det som Herr Statsrådet antog såsom inkonsekvent i mitt förra yttrande. Jag har icke velat ingå i någon som helst undersökning huru nu ifrågavarande fond blifvit använd. Jag antager att den har blifvit väl använd, samt att Kongl. Maj:t varit i tillfälle att pröfva alla framställningar om erhållande af bidrag ur denna fond och tillse att densamma i alla afseenden uppfyllde sitt ändamål. Men just den omständigheten att, såsom Herr Statsrådet anmärkte, detta anslag under en lång följd af år stått vid samma siffra och att det är ett faktum att behovet ej varit större än att det väl kunnat tillfredsställas med denna summa, har gjort att Utskottet ansett lämpligt föreslå Riksdagen att för nästkommande år bibehålla anslaget vid samma summa som förut. Finnes ett verkligt behof af statsbidrag för upprensning af Örsunds å, har Kongl. Maj:t kunnat komma med en framställning om anslag för detta speciela ändamål, och jag tror att den vägen varit den rätta. Det är väl möjligt att Utskottet icke har förmåga att pröfva behovet af ett anslag lika väl som Kongl. Maj:t, men den enskilde ledamoten tillhör det att handla efter sin öfvertygelse och, om han har en olika åsigt, framhålla de skäl, som äro för honom bestämmande. Kongl. Maj:t bör icke, enligt min tanke, hafva något emot ett sådant tillvägagående, som det jag förut antydt. Så har förr ofta skett, och jag ser ingen anledning, hvarföre en ändring härutinnan just i fråga om statsbidrag till detta uppreningsarbete bör ske.

Herr Carl Ifvarsson: Det var högt egendomligt att finna, med hvilken hetta Herr Statsrådet och Chefen för Kongl. Civildepartementet yttrat sig i nu förevarande fråga. Synes denna fråga verkligen honom så stor, att han betraktar Kammarens blifvande beslut såsom ett förtroendevotum, derest Kongl. Maj:ts framställning bifalles, och som ett mistroendevotum, om densamma afslås? Jag har från början trott frågan vara af så ringa betydelse, att den, såsom ofta är fallet, blott gällde ett ortintresse, och från denna synpunkt finner jag frågans utgång temligen likgiltig. Skulle det åter nu vara fråga om att afgifva ett förtroendevotum eller motsatsen dertill, då får frågan ett helt annat utseende, och jag önskar derföre, att Herr Statsrådet måtte förklara, huruvida han vill göra denna fråga till en så kallad kabinettsfråga. Det låter så. För närvarande vill jag ej yttra mig vidare om denna punkt, men skall åter begära ordet sedan jag, som jag hoppas, fått höra Herr Statsrådets mening i afseende på min förfrågan.

Herr Statsrådet Bergström: Jag tillstår, att den fråga eller måhända den interpellation, som Herr Ifvarsson nyss riktade till mig, förefaller mig ytterst originel. Huruvida jag är het, det kan jag bäst själf bedöma, och jag påstår, att jag ej i mitt förra anförande nyttjade något ohöfviskt uttryck eller yttrade något, som berättigar talaren att stämpla mina ord såsom hetsiga. Jag trodde ej, att han ville i denna ringa fråga befatta sig med den högre politiken. Jag har icke begärt

något förtroendevotum hvarken i denna eller i någon annan fråga. Hvad jag begär, är blott det, att hvar sak måtte prövas för sig efter förekommande omständigheter. Jag hoppas, att den värde utskottsledamoten skall finna sig tillfredsställd af detta mitt svar.

Herr Dickson: Det är högt märkvärdigt, huru lätt *små* frågor i denna Kammare antaga sådana dimensioner, att man kan förledas att betrakta dem såsom frågor af större betydelse och omfattning, än de i verkligheten hafva. Denna fråga är i sanning en ringa fråga. Kongl. Maj:t har föreslagit Riksdagen att för nästkommande år höja det i denna punkt omförmälda anslag till 40,000 kronor och dervid påpekat ett särskildt ändamål med denna förhöjning. Se der allt! Jag skulle nu icke hafva tagit mig friheten begära ordet, om icke Herr P. Ols-sons anförande innehållit så mycken inkon-eqvens, att jag ansett mig böra påpeka densamma. Han ställde frågan på den ståndpunkt, att Kam-maren, af den anledning att de äskade medlen skulle ställas till Kongl. Maj:ts disposition, icke borde bevilja den ifrågasatta anslagsförhöjningen. Men på samma gång han gaf detta ris, lisade han genom förklarandet, att Kongl. Maj:t vore i tillfälle att bättre än Utskottet pröva behovet af och ändamålet med denna fonds tillökning. Jag får för min del tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts nådiga proposition.

Jag kunde sluta härmed, men ber blott att få till Herr Liss Olof Larsson ställa några ord. Den värde utskottsledamoten yttrade nemligen, att han, i anledning af det motstånd Stats-Utskottets förslag i denna och vissa andra frågor rönt, befarade att en annan vind började blåsa i denna Kammare, och det kan verkligen synas som om vinden nu blåste mera från styrbord än från babord, såsom hittills varit förhållandet. Jag vill dock trösta den ärade talaren i hans bekymmer, ty när skeppet skall styra in i hamnen, kan det lätt hända, att vinden kommer att vid sjelfva inlotsningen kantra om och det gå efter hans önskan.

Herr Carl Ifvarsson: Sedan jag nu förnummit, att Herr Statsrådet och Chefen för Civil-departementet icke betraktar det förevarande ärendet såsom någon viktigare fråga, hvars utgång i enlighet med Kongl. Maj:ts förslag han anser sig böra förfakta till det yttersta, finner jag mig oförhindrad att söka göra gällande den uppfattning af frågans beskaffenhet jag nyss uttalat. Vid sådant förhållande och då frågan icke synes mig ega någon större betydelse samt jag i öfrigt delar Stats-Utskottets mening i detta fall, ämnar jag gifva min röst för bifall till Utskottets hemställan.

Herr Casparsson: Herr Talman, mine Herrar! Jag har begärt ordet endast för att från den högre politiska flygt öfverläggningen på sistone tagit, återkomma till den enkla landthushållningen och frågans ekonomiska betydelse, som synes mig böra vara den bestämmande.

Jag får sålunda till en början nämna, att jag, då jag förra gången yttrade mig, glömde erinra, hvad en min länskamrat sedermera framhållit, att frågan är af betydelse äfven med hänsyn till den kringliggande markens torrläggning. Jag ämnar dock ej nu ingå i någon djupare undersökning af frågan i denna del, då den verkställda undersökningen

derom ingenting speciellt upplyser. Jag inskränker mig att endast påpeka, hurusom det ligger i sakens natur, att en upprensning och kanalisering af farleden måste verksamt bidra till torrläggning af den omgifvande marken, hvilket landshöfdingeembetet i länet äfven omförmält uti sitt till Kongl. Maj:t i ämnet afgifna underdåniga memorial, hvartill kommer, att landshöfdingeembetet särskildt framhållit den omständigheten, att staten är direkt intresserad i företaget, såsom innehafvare af Ryda kungsgård och Landsberga öfversteboställe, hvilka tillsammans utgöra icke mindre än 15 mantal och hvilkas egor angränsa till vattendraget. Detta är visserligen en i och för sig obetydlig omständighet, men den torde ändock kunna i någon mån inverka på frågans bedömande, och jag har därför ej velat underlåta att omnämna den.

Hvad vidare beträffar Herr Rundbäcks förklaring, att Stats-Utskottet vid förslaget pröfning ansett sig böra med synnerlig omsorg tillse, att ingen åtgärd från statens sidan vidtoges, hvarigenom de redan förut höga arbetsprisen skulle än ytterligare uppdrivas, erkänner jag och delar denna förtänksamhet. Men då den värde talaren såsom motiv för sitt och Stats-Utskottets antagande, att ett bifall till det Kongl. förslaget måste medföra en sådan påföljd, egentligen anført, att tvänne större jernbaneanläggningar påginge i granskandet, tillåter jag mig fästa uppmärksamheten uppå, att denna uppgift icke är alldeles riktig. Jag får i detta hänseende meddela, att ett af de jernvägsföretag, som antagligen här åsyftas, eller fortsättningen af norra stambanan åt Sala och Storvik, för närvarande är helt och hållet afslutadt i nämnda trakt. Ett annat jernvägsföretag — eller bansträckningen mellan Upsala och Gefle — pågår visserligen ännu med full arbetsstyrka, men detsamma är dock afsedt att till större delen afslutas och för trafik öppnas till årets slut, hvarefter allenast vissa kompletteringsarbeten återstå att under nästa år fullborda. Sedermera kvarstår blott *ett* jernvägsföretag eller bananläggningen Stockholm—Westerås—Bergslagen, så att Herr Rundbäcks *trenne* jernvägsföretag i verkligheten reducera sig till till *ett enda*.

Jag fortsätter därför mitt yrkande om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Öfverläggningen förklarades slutad. Derunder hade yrkats så väl bifall till Utskottets hemställan, som jemväl att, med afslag å berörda hemställan i hvad den skiljde sig från Kongl. Maj:ts nädiga framställning i ämnet, samma framställning måtte oförändrad antagas. Efter upptagande af dessa yrkanden och derå afgifna propositioner förklarade Herr Talmannen, att han ansåg svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den senare meningen. Votering blef emellertid begärd, med anledning hvaraf, och sedan Kammaren beslutit att såsom ja-proposition skulle uppställas bifall till Utskottets förslag, en så lydande omröstningsproposition nu uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i *sjunde* punkten af dess utlåtande N:o 39,

röstas ja;

Den, det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, i hvad den skiljer sig från Kongl. Maj:ts nådiga framställning i ämnet, bifallit samma framställning oförändrad.

Omröstningen försiggick och visade 71 ja mot 72 nej; i följd hvaraf Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning blifvit utan förändring af Kammaren bifallen.

I anseende till den långt framskridna tiden skedde nu atbrott i föredragningen af detta utlåtande, hvars återstående punkter alltså skulle blifva föremål för beslut vid denna dags aftonsammanträde.

Kammarens ledamöter åtskildes derefter kl. $\frac{1}{4}$ 4 e. m., men sammanträdde åter

Kl. 7 e. m.

§ 7.

I anledning af hinder för Herr Talmannen ledde Herr vice Talmannen Kammarens förhandlingar under fortsättningen af detta sammanträde.

§ 8.

Vid den fortsatta behandlingen af Stats-Utskottets utlåtande N:o 39 förekom nu närmast till afgörande

8:de punkten,

som bifölls.

9:de punkten.

•Härvid anförde:

Herr Hjelm: Då jag torde vara en bland dem i denna Kammare, som bäst haft tillfälle att närmare se och erfara, hvad resultat som vinnes genom de af staten lemnade bidrag för frostländiga, vattensjuka markers torrläggning, afseende förminskandet af frostens menliga inverkan på närliggande åkrar, må det tillåtas mig att, rörande denna punkt af betänkandet, yttra några ord.

Hvar och en som, i likhet med mig, haft tillfälle att se, huru på sådana ställen, der åkrarne ligga omgifna af vattensjuka, frostländiga marker, de deraf förorsakade ogynsamma förhållanden blifva annorlunda och förbättrade,

förbättrade, då den vattensjuka marken blifvit genomskuren af stora diken, hvar och en sådan skall vara af samma öfvertygelse som jag, att det lilla, som staten uppofrar för sådana ändamåls vinnande, bär frukt hundrafalt.

För några månader sedan, dagarne före jul, blef jag kallad på en synförrättning öfver just ett sådant utdikningsföretag, hvarvid enligt statsagronomens arbetsplan tre hundra tunnland odlad men frostländig jord genom utdikning skulle blifva frostfri, men derjemte skulle äfven komma att vinnas, när arbetet blifvit utfördt, cirka ett tusen tunnland odlingsbar mark i den gamla åkerns omedelbara närhet. Jag ber att få nämna, att detta var inom Hjoggböle by i Westerbottens län, och att verifikation för uppgifterns riktighet finnes hos Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Kostnaden för arbetets utförande var, enligt agronomens arbetsplan, 17,000 R:dr, hvaraf Kongl. Maj:t utanordnat 5,000, allt i jemna tal, hvilket senare skulle motsvara ungefär en tredjedel af kostnaden. Kostnadssumman blir visserligen nu mycket större, ty arbetsplanen var uppgjord under en tid, då arbetsprisen voro långt billigare än de nu äro, men delegarne i nämnde by glädde sig likväl åt den uppmuntran från statsverkets sida, hvarigenom de kommit i tillfälle att utföra arbetet, hufvudsakligen detta senare derigenom att i hvarje by vanligen finnes en del jordegare, som mera se på den tillfälliga kostnad och möda utdikningarne orsaka, än på den framtida fördelen, och för hvilka statsanslagen är den enda möjlighet för att kunna förmå dem till deltagande i sådana företag. Jag underrättade mig, huru statsanslaget för redan verkställt arbete förhölle sig till den verkliga kostnaden, och fann dervid, att blott femton procent af kostnaderna blifvit genom nämnda anslag betäckta. Af detta torde framgå tydligt och klart, att nationalförmögenheten relativt höjes rätt betydligt genom dessa anslag, och att staten i större bevillning genom jordvärdets höjande återfår det lilla som utbetalas för dessa ändamål. Det utöfvas jemväl en stark kontroll öfver att ifrågavarande anslagsmedel blifva använda till det afsedda ändamålet. Vid en annan synförrättning, äfven förra hösten, der det redan utförda arbetet skulle af en officer från Väg- och vattenbyggnadskorpsen afsynas, befanns att dikena visserligen voro upptagna till föreskrifven längd och bredd samt upptagna enligt utläggning på kartan, men att på åtskilliga ställen, till följd af den dyra arbetskostnaden, byamännen uraktlåtit att skotta jorden, den uppkastade dikesjorden, från dikeskanten, och af denna anledning blef arbetet icke godkändt, hvadan byamännen förverkat sitt kontrakt med kronan, hvilket tillförsäkrade dem statsanslag. Sedan jag nu vidrört dessa förhållanden, skall jag be att få omnämna, att förra året funnos hos Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen uppgjorda arbetsplaner för torrläggningsföretag, hvilkas utförande skulle kosta öfver en million R:dr, och dervid hade ändock icke i beräkning tagits en del arbetsplaner, upp rättade af statsagronomer år 1872, som då ännu icke inkommit till samma styrelse. Sedermera hafva 60,000 R:dr blifvit utanordnade, men derjemte hafva jemväl en mängd nya arbetsplaner upprättats, så att man kan utan öfverdrift säga, att sammanlagda antalet af de redan uppgjorda arbetsplaner, som vänta på utförande och för hvilka understöd af statsmedel be-

gärts eller kommer att begäras, motsvarar en kostnad af en million två hundra tusen R:dr.

Nu har Kongl. Maj:t äskat och Stats-Utskottet tillstyrkt anvisande af 80,000 R:dr för ifrågavarande ändamål. Detta anslag torde dock till sådana stora, vidt omfattande, både för den enskilde och för nationalförmögenheten verkligt inbringande företag vara något för knappt tilltaget. Att icke Kongl. Maj:t uti ifrågavarande afseende äskat mera af Riksdagen, bör icke kunna förvåna någon, då man tager i betraktande, att, när Kongl. Maj:t för några år sedan för ändamålet begärde 120,000 R:dr, eller en lika summa som Riksdagen året derförut utanordnat, så nedsatte Riksdagen anslaget till 60,000 R:dr, och under sådana förhållanden är det helt naturligt att regeringen icke nu begärt mera än föregående Riksdag anvisat. Jag anser mig likväl pliktig att vördsamt hemställa till denna Kammare i första rummet, att det anslag af 80,000 R:dr, som Stats-Utskottet i denna punkt tillstyrkt, måtte höjas till 100,000 R:dr; och anhåller jag hos Herr Talmannen om proposition på detta mitt yrkande.

Jag ber äfven att få fästa uppmärksamheten derpå, att anslaget numera icke utgår blott till några provinser, utan till hela landet, och att vattensjuka frostledande marker finnas inom alla provinser till och med på Gotland.

Vidare yttrades ej. Propositioner gäfvos så väl på bifall till Utskottets hemställan som på det af Herr Hjelm nu framställda förslag; och blef Utskottets hemställan utan ändring af Kammaren bifallen.

10:de och 11:te punkterna.

Biföllos.

§ 9.

Skedde föredragning af Stats-Utskottets utlåtande N:o 40, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition om beviljande af anslag för anläggning af väg mellan Junosuando by inom Pajala socken och Wittangi kyrkoby inom Jukkasjärvi lappmark af Norrbottens län.

Ordet begärdes af

Her Rutberg, som yttrade: Då jag är representant för den ort, hvilkens intresse här är i fråga, anser jag det vara min pligt att med några få ord angifva min uppfattning, isynnerhet som jag ej är motionär i ämnet.

Jag får uttala såsom min öfvertygelse, att de i den Kongl. propositionen anförda skäl i allo ega riktighet, och att den ifrågavarande väganläggningen är af allmän nytta och behöflighet. Min öfvertygelse har icke blifvit rubbad genom Stats-Utskottets utlåtande, som gent emot faktiska upplysningar ställer förutsättningar, hvilka, enligt min åsigt, ej ega någon egentlig grund och till väsendtlig del torde bero på obekantskap med ifrågavarande orters lokalförhållanden. Aflägsenheten och afskildheten synas, efter min uppfattning, utgöra skäl *för* och icke *emot* en

väganläggning, derigenom orten sättes i förbindelse med det öfriga landet. Förutsättningen att nuvarande pris å såväl arbetslöner som andra förnödenheter skola nedgå, synes ej heller vara antaglig vid det förhållande, att vårt land befinner sig i en lycklig ekonomisk utveckling, som sannolikt kommer att medföra en ännu ymnigare penningetillgång, deraf prisfall å arbete och förnödenheter ej kan beräknas såsom följd men motsatsen snarare vara att förvänta. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens beräkning, att missväxt skulle medföra nöd och billiga arbetspris finner jag betänkelig af den anledning, att vid sådana tilfällena lifsmedlen stiga oerhördt i pris, till betydlig del i följd af bristande samfärdsmedel. Någon nämnevärld eller skadlig stegring i arbetspris såsom följd af väganläggningen anser jag för öfrigt ej vara att befara, i anseende dertill att ifrågavarande arbete kan utföras å lämplig årstid, eller under hösten, då arbetskrafterna äro lediga för jordbruksarbeten och ej finna användning i biförtjenster.

Jag får vördsamt anhålla om bifall till Kongl. Maj:ts proposition och afslag å Utskottets betänkande.

Herr Bäckström: Jag kan icke instämma i det beslut, hvartill Utskottet i denna fråga kommit, eller att man bör afslå Kongl. Maj:ts förslag om anslags beviljande till ifrågavarande väganläggning, och jag ber att med några ord få anföra skälen till min från Utskottets afvikande mening.

Till en början vill jag upplysa, att från Haparanda till Öfvertorne är vägen 7 mil, från Öfvertorne till Pajala 10 mil och från Pajala till Junosuando 5 mil, men oaktadt dessa ansenliga vägsträckor återstå dock ändock mer än 5 mil, innan man från Junosuando framkommer till Jukkasjärvi, hvilka 5 mil för närvarande sakna farbar väg. Befolkningen inom sistnämnda lappmark befinner sig således i en i förhållande till andra delar af vårt land särdeles obehaglig belägenhet. Sistlidna års Riksdag införde i denna såsom i andra lappmarksocknar bevilningstaxering, och då man i detta afseende velat göra dessa trakter likställda med andra landsdelar, hvarför skall man då icke införa denna likställighet äfven i andra afseenden och åtminstone hjälpa denna nu så afstängda socken med anläggning af en väg, på det densamma må få samfärdsel med kustbygden? Såsom exempel på nämnda sockens afskilda belägenhet ber jag att få nämna, det densamma har 10 mil till närmaste läkare, som bor i Pajala, och jag hinställer till hvar och en af eder, mine herrar, om icke under alla förhållanden 10 mils väg till läkare är i sjukliga tider ett svårt bekymmer för befolkningen, men huru mycket värre blir ej detta förhållande, då af dessa 10 mil 5 mil sakna farbar väg. Under vintern, då Torneelf är isbelagd, kan man möjligtvis någorlunda obehindradt på densamma bereda sig en körväg, men under höst och vår finnes icke någon annan samfärdsel med öfriga landet än den som sker till fots eller på skidor. Sommartiden finnes visserligen äfven någon kommunikation medelst Torne elf, men denna elf är så strid, att man icke kan ro uppför densamma utan måste staka sig fram, hvartill kommer att densamma mellan Wittangi och Junosuando gör tre större fall med 124 fots höjd, så att den resande för att komma förbi dessa måste stiga i land och bära sina effekter till det ställe, der elfven har lugnare lopp. Inom ifrågavarande socken bor likväl en befolkning

af 1800 personer, som under nuvarande förhållanden äro på nämnda sätt afstängda. Der finnes visserligen icke något egentligt jordbruk, men trakten lämpar sig väl för boskapsskötsel, och denna näring skulle i ganska vidsträckt mån kunna utvidgas, om befolkningen genom lättade kommunikationer sattes i tillfälle att komma mer i beröring med kusten och dess innebyggare. Att på sätt Stats-Utskottet gjort afslå anslaget, därför att arbetspriset nu är dyrt anser jag icke vara rätt, ty skulle de fördyrade arbetsprisen utgöra giltigt skäl för uppskof med denna vägbyggnad, så kunde konsekvensen fordra sådant i många andra företag. För öfrigt kan man icke veta, huru nästa och följande årens konjunkturer kunna gestalta sig, och en möjligen inträffande missväxt kan göra högst nödvändigt, att arbetsförtjenst inom dessa trakter finnes att påräkna.

Jag anhåller således på det lifligaste, att Riksdagen måtte behjerta denna afläget boende befolknings sorgliga belägenhet och, med afslag å Stats-Utskottets hemställan, bifalla Kongl. Maj:ts i ämnet framlagda proposition.

Herr Malmberg: Det är i allmänhet vådligt att uppträda mot Stats-Utskottet, ty man löper dervid fara att komma ut på djupet och sakna fotfäste; men här i denna fråga anser jag mig stå på säker grund, då jag motsätter mig Stats-Utskottets betänkande. Utskottet har i sin motivering för afslag å den Kongl. propositionen sagt, att ifrågavarande väganläggning skulle för de omkringboende befolkningen blifva till nytta och fördel, men på samma gång i anseende till de nu högt uppdrifna prisen på arbetslöner och andra förnödenheter ansett samma vägarbete nu icke vara lämpligt. Med ett sådant motiv skulle man ju kunna hindra alla företag, och man skulle med fullt lika fog, som Utskottet nu haft, kunna säga att i följd af de högt uppdrifna arbetslönerna vi icke borde grunddika vår jord, icke bygga våra hus eller förbättra våra industriella anläggningar. En dylik Utskottets anvisning torde ingen vilja följa.

Då missväxt inträffar i dessa nordliga bygder, möta stora svårigheter att på hösten uppfrakta till Norrlands kuststäder de oundgängliga lefnadsbehofven för den annalkande vintern, ännu mera för den kommande sommaren.

Det är således klart, att långt ifrån kusten boende människor skola sommartiden förskaffa sig sina nödiga lefnadsbehof och, då farbara vägar saknas, fortskaffa dessa antingen uppför floderna och dess forsar eller på obanade vägar på människornas ryggar.

Hurudana äro nu dessa Jukkasjärvi och Pajala socknar, hvilkas områden den föreslagna Junosuando--Wittangi-vägen skulle komma att beröra?

Den förra socknen utgör en areal af 110 qv.-mil, således större än hela Elfsborgs län, den har en folkmängd af nära 2000 personer, deraf en del Lappar. Ofvanför Wittangi förekommer den för odling otjenliga lappmarksnaturen; men nedanför nämnde by, belägen omkring 800 fot öfver hafvet och emellan Torneå och Kalix elfvar, hvilka bevattna och befrukta denna socken, utgöres jordmånen af lera, svartmylla, sand och myrmylla, den senare ofta till 3 alnars djup, der stora odlingstillfällen förekomma och der afdikningar af sumpiga trakter och myrar ytterligare kunna åstadkomma gräsväxt, som dessutom redan nu finnes god och ymnig efter flo-

derna och mindre vattendrag. Denna befintliga jordnatur skall således, efter en ändamålsenlig skötsel, höja socknens jordbruk till en hög utveckling, åtminstone för ladugårdsskötsel.

Herr Pastor Stenborg i Jukkasjärvi har visat, hvilket lyckligt resultat kan vinnas genom myrutdikning såväl i klimatiskt som i produktivt hänseende, flera andra personer hafva följt exemplet och således har en god anda i denna riktning redan inträdt i dessa bygder.

Skogsbörden nedanför Wittangi är i allmänhet god, och med afdrag af den ofvanför belägna fjellnaturen utgör den skogbärande marken en ytvidd motsvarande en fjerdedel af hela Malmöhus län.

Som staten vid skeende afvittring kommer att bibehålla en stor del af denna sockens jordareal, så blir här ett lämpligt tillfälle för staten att visa, huru skogskultur i dessa nordliga bygder må kunna åstadkommas och derigenom föregå med ett godt föredöme.

Ej långt från Wittangi, der vägen för närvarande skulle sluta, har naturens Herre med gifmild hand nedlagt stora malmrikedomar; inom denna socken finnas nu kända sex malmfält, innehållande jernmalm, i godhet och procentrikedom jemförlig med Gellivara, samt tio kopparmalmsanledningar. Dessa malmrikedomar skola icke blott för Norrland, utan för hela vårt land blifva till stor välsignelse och industriel utveckling.

Den senare eller Pajala socken utgör en areal af 58 kvadratmil med 3200 inbyggare, har på en höjd af 4 à 600 fot öfver hafvet en god jordmån och stora odlingstillfällen. Den numera afidne, men på sin högt aktade och värderade Landshöfding Widmark, hvars omdöme denna Kammarer icke torde kunna jäfva, yttrar i sin berättelse om en till Pajala utsträckt resa: "Ställen finnas redan *nu*, såsom Tävändö gamla by, der sädesodling med stor fördel bedrifves och der grödan nästan aldrig af frost skadas". Han såg kornåkrarne derstädes den 6 Juli 1859 stå axgångne, då detta icke förefanns längre ned mot kusten.

Den skogbärande marken utgör 23 kvadratmil, eller lika med hela Gotland, och skogväxten är i allmänhet god efter Lajnio och synnerligast efter Muonio elfvar, som bevattna denna socken och infalla i Torne elf. Lättade kommunikationer skola derföre för dessa socknar vara behöfliga och nyttiga samt bidra till dessa socknars utveckling såväl i kultur som i sedligt hänseende.

Här, i dessa nordliga bygder, torde man finna det Amerika, som man förgäfvos söker på andra sidan hafvet. Med stöd af den rättskänsla och billighet, som finnes inom Andra Kammaren, yrkar jag afslag å Utskottets betänkande och bifall till Kongl Maj:ts proposition och anhåller, Herr Talman, om framställning till Kammaren i detta syfte.

Herr Hedin: Herr Talman! I motsats mot den föregående talaren har jag aldrig funnit det vådligt att uppträda mot Stats-Utskottet, tvärtom rönt ett humant bemötande och gjort den erfarenheten, att Utskottet under Kammarens diskussioner gerna lyssnar till skäl för en åsigt, motsatt dess egen. I öfrigt må billigtvis ihågkommas, att vi, som ej hafva äran att deltaga i Utskottess förhandlingar, så till vida befinna oss i en fördelaktigare ställning än Utskottets ledamöter, att vi mera uteslutande kunna låta bestämman oss af det i hvarje sak önskvärda. Utskottsledamöterna deremot

måste ständigt tänka på, huru de skola få siffrorna att gå ihop, och deraf uppstår ett kraf att spara, som gör att de måhända någon gång anse sig nödgade att afstyrka ett anslag, hvilket de med afseende å sakens beskaffenhet gerna skulle vara med om att bevilja.

Efter detta medgifvande, som rättvisan fordrar, vill jag nämna ett par ord till motiv för mitt från Utskottets förslag afvikande votum. Utskottet har gifvit ett alltför snävt erkännande af den ifrågavarande väganläggningens vikt, då det säger, att den skulle "för den omkringboende befolkningen kunna blifva till nytta". Detta är för litet sagdt. Jag vill väl icke tro, att vägen är en så kallad lifsfråga i den meningen, att ortbefolkningen den förutan skall dö, men af hvad Utskottet sjelft ur den Kongl. propositionen anfört framgår dock, att denna befolkning icke kan lifva på ett någorlunda menskligt sätt, om väganläggningen ej kommer till stånd. Vidare ifrågasätter Utskottet, om det kan vara skäl att under nuvarande stegrade pris å arbete och lifsförnödenheter företaga ett vägarbete, som måste medföra ytterligare prisstegring. Den summa, som under nästa år skulle utgå, är blott 18,440 R:dr. Om vi dela detta belopp med den ett stycke längre upp i betänkandet afgifna kostnaden för ett hästdagsverke, 5 R:dr, så befinnes att beloppet räcker till 3,688 sådana dagsverken, det är till tio sådana för hvarje dag under året. Jag hemställer, om faran bör anses nämnvärd. Visserligen har jag i slika ting ingen insigt eller erfarenhet, men får jag lita på sunda förnuftet, så säger mig detta att de nuvarande arbetsprisen ej kunna röna mycken inverkan deraf, att ytterligare tio hästdagsverken om dagen komma att tagas i anspråk. I öfrigt står denna Utskottets anmärkning i strid med det som yttrats å föregående sida, der det heter, att just den nuvarande ytterst svåra samfärdseln gör de förnödenheter, som forslas upp från det nedre landet, oskäligt dyra. Väganläggningen afser ju sålunda bland annat att, genom väsendtligt minskad transportkostnad, nedsätta de "högt uppdrifna prisen" å befolkningens från kustlandet hemtade förnödenheter, hvidan vägen, i mån som dess anläggning skrider framåt, skall undanröjda den redan nu för handen varande olägenhet, som Utskottet befarar såsom verkan af sjelfva vägarbetet.

Hela den begärda summan är ju för öfrigt ganska ringa, den utgör ej fullt 50,000 R:dr. Den är således mindre än statens räntefordran hos Höganäs stenkolsaktiebolag — intill 1872 uppgående till 54,000 R:dr — och blott hälften af dess kapitalfordran å 98,122 R:dr hos samma bolag, hvilka fordringar staten utan tvifvel snart får igen. I glädjen deröfver kunde vi väl använda omkring tredjedelen af dessa belopp, för att hjälpa en ej obetydlig befolkning, hvilken ej har någon annan utfartsväg än den af forsar uppfyllda Torneå elf. Jag anhåller således om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Jöns Pehrsson: I motsats till såväl den siste som den förste talaren anser jag mig böra tillstyrka bifall till Stats-Utskottets förslag, och detta så mycket mer som jag tror, att det skulle vara en ren olycka för den ort, hvarom här är fråga, om den Kongl. propositionen bifölls i närvarande tidpunkt. Man hör å ena sidan sägas, att priset på dagsverken stigit så oerhördt högt, men detta står icke väl tillsammans med

att man å andra sidan försäkrar, att befolkningen i ifrågavarande trakter är så fattig, att den icke kan med ett enda öre bidraga till väganläggningen. Dessa stridiga uppgifter göra, att man med skäl kan misstro både den ena och den andra af dem, och följaktligen tror jag, att det vore ett rent oförstånd af Riksdagen att nu bevilja ifrågavarande anslag. Stats-Utskottet har, efter min uppfattning, alldeles rätt, då det säger, att om dagsverkskostnaden för närvarande gått upp ovanligt högt, densamma genom väganläggningen skulle komma att än ytterligare stegras, och fattigdomen kan icke gerna vara så stor som den utmålats i en ort, der prisen, enligt hvad det säges, gått upp så högt. Man borde under sådana förhållanden hafva rätt att fordra, det ortens innevånare visat så mycket intresse för vägarbetet, att de dertill velat lemna åtminstone något bidrag. Man vet ju, att när ett kostnadsförslag till något arbetsföretag, för hvilket man hoppas statsunderstöd, uppgöres, så sker detta under beräkning, att staten enligt vedertagen praxis skall lemna $\frac{1}{3}$ af den föreslagna kostnadssumman, men det är jemväl ingen hemlighet, att sedan ett dylikt statsunderstöd erhållits, entreprenörer åtaga sig att blott med nämnda understödsbelopp verkställa arbetet, på hvars utförande för denna summa de göra sig en ganska god affär.

Såsom saken nu står tror jag icke man behöfver spilla många ord på densamma. Jag anser det för min del välbetänkt att godkänna Stats-Utskottets förslag, till hvilket jag således yrkar bifall.

Herr Liss Olof Larsson: Jag skall först be att få rätta ett missstag, hvartill den siste talaren gjorde sig skyldig, då han påstod, att den ort, för hvilken ifrågavarande anslag begärts, icke skulle med ett enda öre bidraga till den föreslagna väganläggningen. Förhållandet är nemligen, att oaktadt Jukkasjärvi socknemän år 1869 anhöllo om statsbidrag för väganläggningen till hela det då beräknade kostnadsbeloppet 49,440 R:dr, priset på dagsverken och andra förnödenheter sedan den tiden så stegrats, att enligt Konungens Befallningshafvande åsigt den beräknade kostnadssumman ej kunde anses utgöra mera än $\frac{2}{3}$ af det belopp, arbetet vid utförandet skulle medtaga. Det är således i sjelfva verket icke mer än $\frac{2}{3}$ af kostnaden som nu begärts af staten, ifall Konungens Befallningshafvande har rätt i sin uppfattning. Jag ber nu på samma gång få med några ord svara den ärade representanten på stockholmsbänken, som också yttrat sig i denna fråga. Han talade om, att vi i glädjen öfver den väntade ersättningen från Höganäs stenkolbolag skulle bevilja ifrågavarande anslag. Jag tror dock det är bäst, att vi vänta dermed, till dess vi få se om vi verkligen få någon sådan glädje, som han omtalade, och hade han icke något annat motiv till sitt yrkande på afslag af Utskottets hemställan än den der glädjen, så tror jag att han måste finna sig föranlåten att instämma åtminstone för närvarande i Utskottets förslag. Stats-Utskottet har icke sagt, att ifrågavarande väganläggning icke skulle vara nyttig, tvärtom har det erkänt att den skulle blifva befolkningen till fördel, men det hemställer på de i betänkandet anförda skäl, att några medel till samma anläggning för närvarande icke må af Riksdagen beviljas. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen säger uti sitt i frågan afgifna utlåtande, att vägen blefve nyttig, men styrelsen ifrågasät-

ter icke att den *är* nödvändig, utan yttrar endast, att vägen möjligtvis *kan blifva* det framdeles. Jag tror för min del, att man gör klokt både emot den ort som är i fråga och emot staten om man för närvarande afslår det äskade anslaget. Det har af Utskottet påpekats huru dyra arbetsprisen äro uppe i den trakt, som frågan rör, och jag tror det vara bäst att vänta med vägarbetet till dess dessa pris falla. Man säger visserligen att detta icke så snart kommer att inträffa, men då vill jag erinra om, att de höga arbetsprisen komma sig af den i hela Norrland nu pågående skogsafverkningen, och att om nu Riksdag och Regering besluta någon inskränkning i denna rörelse, sådant ganska lätt kan bringa arbetsprisen att falla. Dessutom kan ju lätt missväxt inträffa eller ock förändrade konjunkturer i andra afseenden, som jemväl kunna bringa ned arbetslönerna, och under sådana tider skulle det nog vara godt att hafva detta understöd att tillgripa.

Den talare, som först öppnade diskussionen i denna fråga, var jag mycket angelägen att höra, ty jag visste af förut inhemtad erfarenhet, huru fruktlöst det är att kämpa emot en fråga, som han intresserar sig för. Jag väntade, att här i denna sak skulle användas samma skräm-skott som begagnades för att genomdrifva den så kallade Kukkola-frågan för 2 eller 3 år sedan, nemligen att hota oss med Ryssen, men då man denna gång icke fann för godt att skrämja oss på sådant sätt, tager jag för afgjordt, att det icke är någon fara för Ryssen, om vi afslå Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning, och yrkar jag därför bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Törneblad: Det har under dagens lopp blifvit yttradt, att behovet af dyliga anslag som det ifrågavarande i allmänhet bäst pröfvas af Kongl. Maj:t, såsom stående öfver de enskilda ortintressena, men att äfven Stats-Utskottet i afseende härå bör göra sitt bästa. Stats-Utskottet har också, såvidt jag kan finna, i nu föreliggande fall erkänt behovet, men deremot uppställt ett skäl, som synes mig något svagt, att nemligen orten är så aflägsen. Detta är det första och synes vara det förnämsta skälet för Utskottets afstyrkande; och det torde väl också inom Utskottet hafva varit ganska verkande, men mig förefaller det snarare såsom ett skäl för den motsatta åsigten. Statens eget intresse kräfver nemligen, i min tanke, att dylika aflägsna trakter så mycket som möjligt sättas i förbindelse med landets öfriga delar; och det är just detta som genom Kongl. Maj:ts förslag skulle åstadkommas. Utskottet talar vidare om de på orten nu rådande höga arbetsprisen och det olämpliga i att genom detta företag ytterligare stegra dem. Men summan är ju, såsom redan blifvit anmärkt, ej beräknad att utgå på en gång, utan med en mindre del år 1875, och det kan ju således hända, att, såsom i denna Kammare vid andra tillfällen ofta blifvit spådt, det nuvarande lyckliga tillståndet, innan anslaget i sin helhet utgår, blifvit ändradt och arbetsprisen nedgått. Talaren från Stats-Utskottet anmärkte, att, om någon inskränkning i skogsafverkningen genom Kongl. Maj:ts och Riksdagens beslut komme till stånd, så skulle arbetsprisen uppe i Norrland komma att sjunka, och att det då kunde vara godt att hafva dessa medel kvar för att dermed understödja den arbetsbehöfvande befolkningen der på

orten. Men för det första ber jag få påminna honom derom, att det förhåller sig med den blifvande inskränkingen i skogsafverkningen alldeles på samma sätt som med det nyss omtalade Höganäs-bolagets likvid till staten: det är ännu icke fullkomligt säkert, att det blir någonting utaf hvarken med det ena eller det andra; och vidare är det mycket möjligt eller till och med sannolikt att, om någon inskränking sker i denna rörelse, de arbetspris Utskottet anser riktiga och normala, för att företaget bör komma till stånd, snart inträda och vi således komma i den lyckliga situation, som Utskottet, med stöd af Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens utlåtande, anser för det enda vilkor, hvarunder företaget bör af staten understödjas. Å andra sidan kan dock äfven inträffa — men detta synes hafva undfallit Utskottets uppmärksamhet — att förändringen i situationen blir så stor, att, på samma gång som de ekonomiska förhållandena för befolkningen i orten försämras, statens finansiella ställning blifver sådan, att han ej utan svårighet kan lemna det nu föreslagna understödet. För närvarande deremot förefinnes ju, som bekant, ett betydligt öfverskott i statskassan, hvilket väl icke bör användas på improduktiva företag, utan på sådana, hvilka, som detta, äro för framtiden fruktbarande.

Det misstag, hvartill den ärade talaren på smålandsbänken gjorde sig skyldig i afseende på bidragets belopp i förhållande till hela kostnaden för anläggningen, har redan blifvit af en annan talare anmärkt och torde således ej behöfva af mig bemötas.

Med anledning af hvad jag nu yttrat och särskildt med afseende på det af Stats-Utskottet *emot* saken anförda skälet, hvilket jag tillåter mig åberopa *för* densamma, nemligen att orten, som skulle erhålla understödet, är så aflägsen, anhåller jag vördsamt om afslag å Utskottets hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr von Schoultz: En af de talare, som påyrkat bifall till Stats-Utskottets hemställan, yttrade, att det icke skulle behöfvas många ord för att öfvertyga Kamraren om det behöriga i Utskottets afstyrkande utlåtande; men jag hoppas, att talaren icke illa upptager mina ord, då jag säger att jag tror, att det behöfves både flera och mera öfvertygande skäl än dem han anförde för att åstadkomma ett dylikt resultat. Gerna medgifver jag att det möter svårighet för dem, som i likhet med mig ej äro utrustade med tillräcklig lokalkännedom, att i frågan yttra en bestämd åsigt, men vissa omständigheter, som för frågans bedömande äro af vikt, finnas dock, hvarpå det torde tillåtas äfven den icke sakkunnige att fästa uppmärksamheten, såsom t. ex. de rika malmtillgångar, hvilka, såsom en talare från Norrland nyss erinrade, finnas inom det ifrågavarande området. Och tillvaron af dessa malmfält bestyrkes af litteraturen i ämnet. Frågan blir således, om det icke kan vara skäl för landet i dess helhet att förvärfva sig dessa rikedomsskatter, som här, i likhet med på många andra ställen inom Norrland, till följd af bristande kommunikationer för närvarande äro nästan oåtkomliga. Hvarje förslag i sådan syftning är i min tanke godt och kan ingalunda vederläggas dermed, att man säger att man bör vänta så länge som möjligt; tvärtom, jag tror att man bör skynda sig så fort som möjligt att bereda sig tillgång till dessa rikedomar. Vidare kan man väl ej heller ställa sig likgiltig för

det till känslan talande skäl, som representanten på stockholmsbänken anförde, att man icke bör lemna befolkningen i dessa trakter utan kommunikation med den öfriga världen. Det muntrande skälet för afslag å propositionen, hvilket framställdes af representanten på dalabänken, att vi icke i dag hört någon vilja skrämma oss med Ryssen, var naturligtvis ingenting annat än ett angenämt skämt; den ärade representanten tror väl förmodligen ändå på hvad jag nämnde om malmrikedomen i orten, hvars tillvaro, som bekant, bestyrkes af en aktad litteratur och ett här i dag afgifvet muntligt vitsord af en annan bland Kammarens ledamöter, med personlig kännedom om förhållandena derstädes, om han också ej skulle hafva besökt densamma.

Med öfvervägande av de här anförda skälen för och emot Stats-Utskottets hemställan och med all aktning för Utskottets samvetsgranna sträfvan att med sparsamhet och urskilning använda statens medel, finner jag skälen för beviljandet af det utaf Kongl. Maj:t äskade anslaget öfvervägande och kan, under all höflighet mot Utskottet, icke gå in på dess astyrkande, utan förenar mig med dem, som yrkat afslag derå och bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Gumælius: Det är ej så lätt att afgöra, hvad man i en fråga, sådan som denna, der man å ena sidan hört så många och goda skäl anföras, medan å den andra endast tvänne talare, och dessa ganska lamt, uppträdt, egentligen skall säga då man omsider får ordet.

Det var, såvidt jag kunde fatta, hufvudsakligen det goda hjertat, som förmådde de tvenne talarne på smålands- och dalabänkarne att bifalla Stats-Utskottets förslag; men skälen, som ledde deras goda hjertan, voro rakt motsatta — det ena slog ihjäl det andra. Jag hoppas emellertid, att, om Kammaren skulle komma till ett annat slut än det som de ärade talarne förordade, de dock skola medgifva, att det goda hjertat, åtminstone i viss grad, talat också hos Kammaren och dessutom, naturligtvis, äfven förståndet.

Ledamoten af Stats-Utskottet på dalabänken, som naturligen är djupt förfaren i alla ekonomiska saker, ville, att man skulle vänta med understödet, till dess medel influtit från Höganäs-bolaget, då man kunde skicka dem till Norrbotten. Men för det första tror jag icke, att förslaget var så allvarligt menadt, och för det andra vill jag icke, åtminstone för min del, att norrbottningarne skola få vänta så länge; ty om också, såsom jag naturligtvis tror, Höganäs-bolaget betalar sin skuld, och detta kanhända förr än somlige torde hoppas, så blir dröjsmålet dock, från min ståndpunkt betraktadt, alltför långvarigt.

Jag är för närvarande en djupt olycklig fader, som just i dessa dagar haft den oturen att få en motion rörande dessa nordliga trakter af vårt land hårdt behandlad af det grymma Lag-Utskottet och der bisatt för att sedermera — kan man tänka — ordentligen begrafvas i Kamrarne. Men i min sorg kan jag icke förneka den stackars motionens välvilliga afsigt att söka värna dessa malmrikedomar, om hvilka den, som utan tvifvel är mest kompetent att här i Kammaren tala om malmsberg i Norrland, nyss allvarligt erinrat oss, och hvilkas tillvaro sedermera blifvit ytterligare bestyrkt af en aktad och kunskapsrik talare från Göteborg.

Vill man söka bringa dessa malmberg närmare den svenska sidan och längre från den motsatta, d. v. s. den norsk—engelska, dit de för närvarande sträfvat att flytta sig, anser man det önskvärdt och nyttigt för vår egen industri att den får tillgodogöra sig dessa malmfält, hvilka äro belägna 1, 2, 5, 6, 7 mil o. s. v. i vestlig och nordvestlig riktning från den föreslagna vägens vestra ändpunkt, så måste man såsom ett första steg i den riktningen skaffa orten bättre och lättare kommunikationsmedel, än den för närvarande har.

På grund af det lilla nu anförda och många andra under diskussionen framställda skäl, anhåller jag vördsamt om afslag å Stats-Utskottets hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Dickson: Då åtminstone hittills blott en enda ledamot af Stats-Utskottet uppträdt till försvar för Utskottets hemställan och dervid endast lyckats vinna en enda ledamots i Kammaren, Herr Jöns Pehrssons, värderika biträde, så vill det synas, som hade Stats-Utskottet nästan öfvergifvit sin position och börjat slå till reträtt. Det kunde derföre kanske hafva varit öfverflödigt att öka antalet af de många talare, som redan yrkat afslag på Utskottets förslag; men jag vill dock säga några ord i frågan, i synnerhet som den synpunkt, hvarifrån jag vid frågans bedömande hufvudsakligen utgår, ännu icke under diskussionen blifvit synnerligen berörd. Jag vill icke fästa mig vid Stats-Utskottets skäl för afstyrkandet af den Kongl. propositionen, nemligen de höga arbetsprisen å orten etc.; hvad jag önskar är endast att Utskottet och Kammaren skola tillse befolkningens i orten behof. Den ifrågavarande delen af landet äro styfmoderligt behandladt af naturen; låtom oss icke efterlikna henne, utan i stället göra hvad i vår förmåga står för att förbättra befolkningens belägenhet, sättom oss i deras ställe, antagom att vi, såsom de, bo i en ödemark med t. ex. närmast boende läkare på tio mils afstånd och inga andra kommunikationsleder under större delen af året än en brusande elf med vattenfall af tillsammans öfver 120 fots höjd o. s. v. Jag tror att, kanske med undantag af de tre ledamöterna från Norrbottens län, vi andra, som äro vane vid ett bättre och mera komfortabelt lefnadssätt, skulle hafva mycket svårt att finna oss i dylika förhållanden; jag tror att det är statens skyldighet att bringa denna aflägsna ort i närmare beröring med landets öfriga delar, att göra honom delaktig af de förmåner, som följa af en lättad samfärdsel med dem. Och penningar härför saknas ju icke. Det är icke länge sedan Riksdagen af 1875 års tillgångar inbesparade ett belopp af öfver 3,000,000 R:dr, och den summan bör väl, oafsedt de möjligen inflytande medlen från Höganäs-bolaget, hvarpå talaren på dalabänken behagade gifva oss anvisning, vara många gånger tillräcklig för den nu ifrågavarande utgiften. Stats-Utskottets ärade ordförande förklarade visserligen häromdagen att denna besparing vore för liten — ty för att få debet och kredit att gå ihop, måste ytterligare besparas ett par millioner — men den ärade ordförandens bokslut är icke mitt, jag kan icke gå in på alla hans satser och speciellt ej denna. På det sättet skulle jag åtminstone icke vilja hafva mitt bokslut uppgjort, ty då skulle det verkligen kunna hända, att jag en vacker dag funne mig vara ruine-

rad, ehuru jag förut alltid föreställt mig, att mina affärer stode så der temligen bra.

Jag kan således för min del icke finna något skäl till att bifalla Utskottets betänkande. Jag tror att Stats-Utskottets egna ledamöter i sjelfva verket hysa samma åsigt som jag, ty annars hade de utan tvifvel sökt försvara Utskottets förslag. Då så icke skett, tager jag för afgjordt att segern för Kongl. Maj:ts proposition redan är vunnen. Jag skall derföre icke längre besvara Kammaren, utan inskränker mig till att yrka afslag å Stats-Utskottets förslag och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Grefve Björnstjerna: Med allt erkännande af Stats-Utskottets bemödanden att få statens debet och kredit att gå ihop, är det ibland dock litet svårt att förstå, hvarför Utskottet afstyrkt ett eller annat anslag. Jag kan förstå, att en sådan princip af Utskottet tillämpas på förslag från enskilde riksdagsmän; och jag kan också förstå, att, om förslag framkomma, som Stats-Utskottet sjelft icke finner vara af behofvet påkallade eller icke tillräckligt utredda, Utskottet afstyrker dem. Men huru Utskottet i detta betänkande, sedan Utskottet, som mig synes, mycket tydligt framhållit anslaget behöflighet, och då all den utredning, som för frågan erfordrades, blifvit lemnad, kunnat komma till det slut, hvori Utskottet stannat, är verkligen svårt att fatta. Af betänkandet framgår att, såsom redan en talare erinrat, Jukkasjärvi socken har en jemförelsevis rätt talrik befolkning och dessutom, hvilket af samme talare äfven blifvit påpekadt, befinner sig i det beklagansvärda tillståndet att under större delen af året* vara afstängd från all förbindelse med den öfriga världen, ett missförhållande, om hvars betydelse vi i det öfriga Sverige, med dess lätta kommunikationer, dess hvarandra i alla riktningar korsande jernvägar o. s. v., knappast kunna göra oss en föreställning. Norrländingarne hafva vidare i sin mån bidragit till de lättade kommunikationerna i det öfriga landet; billigheten tyckes då äfven fordra, att vi i vår ordning bidraga till att skaffa dem samma förmåner, hvartill de förhjelpt oss, underlätta möjligheten för dem att förflytta sig från sina hem till andra delar af landet. En talare har funnit det besynnerligt, att det begärda anslaget uppgår till samma belopp, hvartill kostnaden för väganläggningen i sin helhet 1869 beräknades, samt deraf dragit den slutsatsen, att staten ensam skulle bekosta företaget utan något bidrag från kommunen, och ville på den grund icke bevilja det allra minsta. Men en annan talare har redan visat, att så icke är förhållandet, utan att den nu begärda summan till följd af stegrade arbetspris endast uppgår till två tredjedelar af kostnaden för vägen, och att den vanliga proportionen för statens bidrag till sådana företag som det ifrågavarande således blifvit iakttagen. En ärad ledamot af Stats-Utskottet har nyss framhållit, att då den redan färdiga vägen längs Torne elf byggdes, skedde detta derföre att man skrämde oss med Ryssen och förespeglade oss, att den finska befolkningen der på orten skulle dragas öfver på den ryska sidan, om de icke finge den landsvägen; men den ärade talaren har icke påstått, att det nu skulle vara fråga om någon dylik operation, och någonting sådant torde således ej heller nu vara att befara. Här är det icke fråga om att skrämma folket med Ryssen; här gäller det endast att göra rättvisa, och rättvisa emot

Svenskar. Stats-Utskottet har visserligen icke gått så långt som Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som vill att man skall vänta med företaget, till dess konjunkturerna i landet blifva mycket sämre än de nu äro och arbetsprisen börjat falla, med andra ord, som jag förmodar att meningen var, till dess man fått en ny hungersnöd eller någonting dylikt i Norrland. Men i så fall skulle det verkligen kunna hända, att befolkningen i Jukkasjärvi svalt ihjäl, innan hjälpen hunne komma. Mig åtminstone förefaller det bättre att hjälpa just nu, då penningar finnas och då vägen kan blifva färdig, innan det ännu är för sent.

På dessa och af föregående talare anförda skäl yrkar jag bifall till Kongl. Maj:ts proposition och afslag å Stats-Utskottets förslag.

Herr A. Rundbäck: Det är visst icke min mening att uppträda mot Utskottet, hvars skäl jag respekterar, enär de i vanliga fall hafva en viss vikt och betydelse. För närvarande tror jag dock ej, att de äro särdeles hållbara. Det finnes, mine Herrar, en lycka, som de fleste af oss åtnjuta, en lycka som vi sällan tänka på och ännu mera sällan värdera så som sig bör och därför visa oss tacksamme, jag menar den lyckan att lefva i civiliserade bygder med ett tempererad klimat, med en tätare befolkning och lätta kommunikationer. Jemföra vi denna lycka med deras lott som bo deruppe i Jukkasjärvi, så finna vi att befolkningen derstädes har att kämpa med en mycket hård natur, att socknar finnas der, hvilka, med en vida större areal än ett helt län i södra Sverige, hafva en högst ringa folkmängd, som dertill saknar all kommunikation med den civiliserade världen. När vi anställa en sådan jmförelse, tror jag att känslan skall tvinga oss litet hvar att till deras fromma göra vår skyldighet; och det första som i detta hänseende kan och bör göras, är att förskaffa denna befolkning lättade kommunikationer, hvilka för dem utgöra vilkoret icke blott för materiel utan äfven för sedlig och intellektuel utveckling. Jag vill dessutom erinra Herrarne om en annan omständighet, nemligen att de ifrågavarande trakterna ligga på gränsen mot Finland, samt att inom dem vistas en stor lös befolkning, hvaraf en del företrädesvis uppehåller sig på svenskt, en annan del åter på ryskt område. Vi böra därför ställa så till deruppe, att denna befolknings sympatier vända sig mera till Sverige än till det främmande landet; och detta mål vinna vi bäst genom att bereda befolkningen deruppe de välsignelser som ett civiliseradt land genom lättade kommunikationer kan gifva sina nordligaste landsmän.

På dessa grunder och utan att på något sätt vilja angripa Utskottet och dess skäl, ber jag att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Hörnfeldt: Den andre talaren i ordningen, om jag rätt minnes, hvilken uppträdde till förmån för Kongl. Maj:ts proposition, förutskickade den anmärkningen, att det måhända vore vådligt att här motsätta sig Utskottets förslag. Jag börjar nästan tro, att det är lika vådligt för den som djerfves försvara Utskottets utlåtande som för den som uttalar sig mot detsamma. Efter den diskussion att döma, hvilken hittills pågått, vill det nästan synas som om frågans utgång i denna Kammare redan vore så godt som gifven; men då jag i allt fall inom Utskottet har deltagit i frågans behandling och dertill är norrländing, ehuru boende omkring

sextio mil från de i fråga varande trakterna, så tillåter jag mig att med några ord angifva de motiv som föranlett mig att biträda Utskottets afstyrkande hemställan.

Om, såsom af ett par eller tre föregående talare blifvit anfördt, det skulle afses att genom den ifrågasatta nya väglinien transportera de rika malmtillgångar som finnas i de nordligaste delarne af vårt land, så vore det visserligen skäl att bifalla hvad Kongl. Maj:t nu begärt, men jag tror, att hvar och en som närmare tänker på saken, lätt skall iuse att här icke gerna på allvar kan sättas i fråga att medelst begagnande af denna väganläggning tillgodogöra sig de rika malmfyndigheterna genom att från det inre landet transportera dem ned till kusten på kärrväg; nej, dertill fordras, efter min uppfattning, helt andra kommunikationsanstalter än våra vanliga kärrvägar. För öfrigt ber jag få fästa uppmärksamheten derpå, att under vanliga förhållanden, när fråga uppstår om att bevilja statsanslag till väganläggningar, normen är den att staten bidrager till företaget med två tredjedelar af det upprättade kostnadsförslaget. Nu säger Kongl. Maj:t att, till följd af de under senaste tiden högt stegrade prisförhållandena, den ursprungligen för hela väganläggningen beräknade kostnads-summan numera icke kan anses utgöra mer än två tredjedelar af den summa arbetet skulle medtaga. En annan auktoritet, till hvilken man i dylika fall bör sätta sin tillit, nemligen Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, har förklarat att det år 1869 upprättade kostnadsförslaget borde med 25 procent förhöjas för att motsvara den kostnadssumma som numera för företagets fullbordande erfordras. Då det ursprungliga kostnadsförslaget uppgår till 49,440 R:dr och här till läggas 25 procent eller 12,360 R:dr, så uppstår en summa af 61,800 R:dr. Två tredjedelar af detta belopp utgör 41,200 R:dr. Om nu Kongl. Maj:t hade begärt denna sistnämnda summa, så tror jag att det hade varit något fog uti att gå en sådan önskan till mötes; men man kunde väl icke begära att Utskottet skulle tillstyrka beviljande af ett anslag som öfversteg två tredjedelar af kostnaden för väganläggningen. För öfrigt tror jag ej det är så farligt att för närvarande afslå det begärda anslaget; ty jag föreställer mig, att det för befolkningen kan vara godt att finna, om i en icke aflägsen framtid ett missväxtår inträffar, för att dermed bereda befolkningen arbetsförtjenst, i stället för att just nu påbörja detta arbete i en tid, då prisen äro så höga att ett mansdagsverke uppgår till 2 R:dr 75 öre och ett hästdagsverke till 5 R:dr. Jag anser följaktligen, att närvarande ögonblick icke är fullt lämpligt för detta arbetsföretag, utan att man bör vara glad om man kan hafva tillgång till dessa fyrkar vid inträffande missväxtår.

Dessa skäl hafva för mig varit tillräckliga att biträda Utskottets förslag, hvartill jag ock nu yrkar bifall.

Herr Ivar Månsson: Det lär väl icke vara någon bland Kammarens ledamöter, som icke vill så vidt möjligt är söka få afhjelpa de missförhållanden som kunna vara rådande inom vissa delar af landet. Ingen af de talare som här uppträdt har heller förnekat nyttan af den ifrågasatta väganläggningen eller att företaget bör verkställas; men åtskillige talare hafva yttrat sig för uppskof och ansett att det under den närvarande dyra tiden icke vore rätt lämpligt att utföra detta arbete. Det är väl

en naturlig sak att, då man ämnar verkställa ett arbete, vare sig för egen eller för statens räkning, man i främsta rummet bör söka tillse att företaget, om möjligt, icke kommer att inträffa på en tid, som är, hvad prisförhållanden i allmänhet beträffar, vida olämpligare än de konjunkturer man väntar sig skola inträffa något längre fram. Det är upplyst att kostnaderna skulle i väsendtlig mån öfverstiga det förslag som är uppgjort 1869, att så väl mans- som hästdagsverken skulle nu vara nära dubbelt så dyra som då, och att deruppe likväl vore, äfven mot ett sådant högt pris, brist på arbetsfolk. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen upplyser ock, att kostnadsförslaget, som är uppgjort 1869, bör nu anses 25 procent för lågt.

Detta oaktadt hafva flere talare ändock ansett *nödigt* att genast företaga denna vägbyggnad och framställt behovet deraf såsom ytterst trängande; men har jag med afseende härpå af den siste talaren blifvit något lugnad, som upplyst oss om, att det icke skulle medföra några synnerliga besvärligheter utan tvärtom fördelar att uppskjuta detta byggnadsföretag till ett annat år, då dess utförande kunde falla sig billigare än nu. Äfven en annan omständighet talar för uppskof i denna sak. Det kan nemligen, såsom en talare på dalabänken yttrade, komma den tid, då vi icke längre hafva så mycket att uträtta och förtjena med aferkningen af våra skogar, och då prisförhållandena till följd deraf falla, eller då nöd och missväxt inträffa; om och när sådant händer, kan det vara godt och nyttigt att hafva dessa medel till hands för att dermed gifva byssetsättning åt den nödställda befolkningen och dymedelst slippa att, såsom under 1868 års nöd, göra insamlingar kring hela riket till lindrande af det stora eländet. Detta skäl har, som jag tror, hittills icke blifvit framhållet; men deremot har man varit angelägen att skrämma oss dermed, att befolkningen deruppe i Jukkasjärvi skulle öfverflytta sina sympatier från oss till Ryssland, derest de nu ej genast finge denna vägsträcka fullbordad. Talaren på kalmarbänken tycktes antyda, att ett huvudsakligt skäl för oss att nu genast skrida till denna vägbyggnad låge deruti, att vi, som äro så lycklige att bo i civiliserade bygder, borde skyndsammast förhjelpa dessa våra nordligast boende landsmän till samma lycka. Jag tror ej att jag säger för mycket, om jag, hvad måttet af civilisation beträffar, sätter Norrländingen i allmänhet lika högt som öfrige landsmän; jag är ock fullkomligt öfvertygad derom, att både Kammaren och svenska folket i dess helhet skola hafva sig angeläget att på allt möjligt sätt tillgodose desse så aflägsset boende landsmäns behof, så att de ej i dylika fall skola blifva frestade att vända sina blickar åt annat håll.

Jag är ock slutligen förvissad om, att det ifrågavarande byggnadsföretaget skall komma till stånd, så snart därför lämpligare konjunkturer erbjuda sig än för närvarande.

På dessa skäl yrkar jag bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Jöns Pehrsson: En talare här bakom mig sökte genom att anslå våra känslor förmå oss att bifalla den Kongl. propositionen, ty i motsatt fall, menade han, komme denna nordliga befolknings hjertan att vändas från oss till annat håll. Detta påminner mig om, huru för ett par riksdagar sedan man begagnade samma argument, då det var fråga

om att bevilja vissa eftergifter åt Kukkola byamän. Finten lyckades också, ehuru det sedermera upplystes, att dessa byamän visst icke voro så fattige att staten för deras skull behöfde göra några afskrifningar. Vore dessutom den kommunikationsled, hvarom nu är fråga, af den vigt och betydighet man här låtit påskina, så vore väl antagligt att de kommuner, som deraf närmast skulle hafva gagn, äfven sjelfve borde förklara sig villiga att göra några uppoffringar för saken, i stället för att, såsom nu är fallet, helt enkelt tillkännagifva att de ingenting förmå, d. v. s. det samma som att de icke *vilja* göra något till ändamålets vinnande, utan att staten allena skall göra allt. Det är visserligen sannt att terrängförhållandena der uppe icke äro särdeles goda, men då här icke är fråga om någon allmänna stråkväg för en större trafik utan endast en genomfartsväg för en befolkning af omkring 12,000 inbyggare, så torde väl få antagas, att kostnaden för en sådan väganläggning ej behöfver uppgå till 10,000 R:dr per mil. Icke heller kan jag antaga, att häradsrätterna i dessa trakter skulle hafva ålagt dessa kommuner att bidraga till byggande och framtida underhåll af denna vägsträcka, derest befolkningen vore så fattig att den ej mäktade släppa till ett enda öre till detta företag. Jag anser det följaktligen vara både oförsigtigt och obilligt af regeringen att hafva framkommit med detta förslag. Jag är visserligen icke känslolös för andras ömmande omständigheter; men är det så att man kommer fram med allt för obilliga anspråk, så gör jag mig döf för sådant tal; och det är på grund af dessa skäl som jag nu yrkar bifall till Utskottets förslag.

Grefve Posse: Det är icke så lätt att på förhand bedöma, hvad Kammaren möjligen kommer att besluta i denna fråga under inflytande af den både glada och höga sinnesstämning som här gör sig gällande samt vidare under de rörande framställningar som här blifvit gjorda. Jag vill icke heller inlåta mig i några gissningar härom, utan ber endast att få motsäga de yttranden som fallit från tvänne särskilda håll, i det man redan gladt sig åt att Stats-Utskottet skulle hafva öfvergifvit sin ställning i frågan. Jag tror för min del icke detta, åtminstone har jag icke från-trädt min position; jag är ock förvissad att, derest man opartiskt och lugnt samt utan känsloutbrott vill bedöma frågan sådan som den verkliga är och upptaga de skäl som Stats-Utskottet har framställt, så skall man finna, att Utskottet, oaktadt det erkänt behovet af denna väganläggning, dock har gifvit ganska goda skäl för uppskof med arbetets utförande. Dessa skäl bestå icke, såsom en talare på kalmarbänken yttrade, hufvudsakligast deruti, att de ifrågavarande trakterna äro så aflägsset belägna. Alldeles icke, mine Herrar, utan skälen för afslag till Kongl. Maj:ts framställning ligga tydliga och klara i Utskottets motivering. Utredning och kostnadsförslag äro uppgjorda 1869, vid hvilken tid mansdagsverken upptogos till 1 R:dr 50 öre och hästdagsverken till 2 R:dr 75 öre, hvaremot samma dagsverken vid 1873 års markegångs-sättning i länet bestämts till 2 R:dr 75 öre för de förra och 5 R:dr för de senare. Det är således uppenbart, att den i kostnadsförslaget upptagna summa icke på långt när räcker till att dermed verkställa vägarbetet. Då man härmed sammanför uppgifterna från dessa trakter, hvaraf in-

hemtas,

hemtas, att just desamma socknar, för hvilka denna väganläggning lär utgöra snart sagdt en lifsfråga, förklarar, att de icke utan statsbidrag kunna vare sig bygga eller framgent underhålla ifrågavarande väg, emedan de äro fattiga, så lärer väl, sedan från deras sida ett så bestämt förklarande blifvit afgifvet, det vara en ganska logisk slutföljd, att, när ofvannämnda kostnadsförslag icke motsvarar mer än hälften af den för vägbyggnaden erforderliga summa, det icke nu torde vara skäl att påbörja företaget. Ett af de tu: antingen är uppgiften om kostnadsförslagets otillräcklighet sann eller oriktig; då jag ej vill förutsätta det senare, så förblir jag i den öfvertygelsen, att icke för närvarande någon väsentlig nytta skall kunna åstadkommas med det begärda anslaget. Detta är det skäl som ligger så tydligt och klart i Utskottets motivering, att jag ej förstår huru det kan bortblandas. Det fanns icke en bland Utskottets ledamöter, som icke med nöje skulle hafva bifallit detta anslag, så vida man kunnat bringas till den öfvertygelsen, att detsamma nu med någon större fördel skulle kunna komma till användande; men det var icke heller någon som under närvarande förhållanden satte i fråga att bifalla Kongl. Maj:ts proposition. Det är, som jag redan nämnt, icke lätt att veta, hvad Kammarerna kommer att besluta i denna fråga, som måste befinna sig under inflytande af särskilda ortintressen, hvilka aldrig kunna på förhand beräknas. Jag klandrar icke detta. Efter de *intelligent*a tal vi här varit i tillfälle afhöra, är väl möjligt att regeringens framställning bifalles, och jag skall i sådan händelse deraf ej taga någon anstöt; emellertid yrkar jag bifall till Stats-Utskottets förslag.

Chefen för Civil-departementet Herr Statsrådet Bergström: Det är för mig mycket angeläget att förekomma det en sådan uppfattning i Kammarerna gör sig gällande, som af en talare bakom mig blifvit antydd, nemligen att det skulle vara fråga om att påtruga kommunerna detta anslag. Så är visst icke förhållandet. Pajala och Jukkasjärvi kommuner hafva af Konungens Befallningshafvande blifvit ålagda att bygga och framgent underhålla ifrågavarande väg mot det bidrag, som kunde af allmänna medel erhållas, och de förändrade förhållanden, som numera inträdt i afseende på priserna å dagsverken, materialier och lifsförnödenheter, voro för kommunerna väl bekanta, då de för väganläggningen framställde begäran om statsunderstöd, enär deras ansökan derom, i hvilken åstadsmandet af vägen framhålles snart sagdt som en lifsfråga för Jukkasjärvi kommun, är daterad den 1 September nästlidet år. Vidare är det för mig angeläget att påpeka den princip, som hos Stats-Utskottet och Riksdagen gjort sig gällande, att för väganläggningar inom lappmarkerna hittills beviljats statsbidrag till tredjedelar och för väganläggningar i nedre landet till två tredjedelar af beräknade kostnadsbeloppet; hvarföre det icke heller nu kan anses obilligt, att till Jukkasjärvi kommun, som är en lappmarkssocken, beviljas tre fjerdedelar af kostnadsbeloppet. Härmed tror jag det skäl hafva förfallit, som af en ledamot i Stats-Utskottet blifvit anfördt mot bifall till Kongl. Maj:ts proposition, eller att han skulle velat bifalla densamma, om blott två tredjedelar af anläggningskostnaden blifvit af Kongl. Maj:t begärd.

För öfrigt är det tydligt, att väg i dessa trakter bryter bygd, och utan väg kunna dessa kommuner icke komma i någon förbindelse med den nedre bygden; och för mig har det varit mycket bestämmande, då jag föreslog Kongl. Maj:t att till Riksdagen aflåta denna proposition, att många af våra landsmän äro boende ofvanför dessa kommuner. Då dessutom genom anläggandet af denna väg förbindelsen med Norge skulle underlättas, så tror jag det icke vara lämpligt att, på sätt Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen hemställt, uppskjuta arbetets utförande, till dess vid inträffande missväxt eller nöd derigenom kunde beredas tillfälle till arbetsförtjenst åt en nödlidande befolkning. Nöd uppkommer nemligen i följd af felslagna skördar, och då fråga uppstår att afhjelpa den, står regeringen utan medel dertill; och innan Riksdagen hinner sammanträda och anslå nödiga medel, kunna många människor genom nöden omkomma. Jag tror icke heller, att arbetspriserna skulle i någon väsentlig mån stegras, om arbetet nu företages; och äfven om så blefve fallet, verkade sådant icke till förfång för jordbruket, emedan något sådant der icke bedrifves, utan endast, såsom en talare i Första Kammaren äfven aumärkt, skogsafverkning.

Jag skulle med mycken tillfredställelse se, att Kongl. Maj:ts proposition i ämnet blefve af Kammaren bifallen, hvarom jag vördsamt hemställer. *Den skriftliga uppfattningen af detta mitt yttrande kommer icke att af mig justeras.*

Herr Sven Andreasson: Det är sannt, att den ort, hvarest ifrågasvarande väg skulle anläggas, är aflägsen; men att denna ort skulle blifva så behandlad, som en talare på göteborgsbänken sagt, tror jag deremot icke vara sanning; ty tvärtom hafva ganska ofta till Norrland beviljats anslag till betydliga belopp; och det måhända just derföre, att orten varit aflägsen, och att man icke alltid nog väl känt till förhållandet.

Nu kan jag emellertid icke fatta, att det skulle vara välbetänkt att i en tid, då arbetslönerna äro så högt uppdrifna, som här är fallet, börja en väganläggning, som jag antager skulle ännu mera uppdrifva dem, måhända ända derhän, att befolkningen i dessa trakter öfvergåfve jordbruket och skaffade sig sina lifsförnödenheter från annat håll. Det är långt ifrån riktigt att under en sådan tid bevilja detta anslag, och man torde mycket väl kunna vänta dermed, till arbetspriserna fallit något. Dessutom torde ett viktigt skäl för uppskof ligga deri, att man framdeles vid inträffande missväxt eller nödår, genom anslags beviljande för detta vägföretag, kan bereda tillfälle till arbetsförtjenst åt den nödlidande befolkningen. För öfrigt ber jag att få hänföra mig till hvad Herr Hörnfeldt i saken yttrat samt på de af honom och mig anförda skäl yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Nils Pettersson: Jag skall för min del icke upptaga Kammarens tid, utan blott i största korthet yttra några ord i frågan. Föregående talare, hvilka yrkat bifall till Utskottets förslag, hafva såsom det hufvudsakligaste skälet för ett sådant yrkande framhållit de nuvarande höga prisen, och att kostnadsförslaget, som upptager mansdagsverken till 1 R:dr 50 öre och hästdagsverken till 2 R:dr 75 öre, vore så lågt, att,

då dagsverksprisen i orten så stegrats, att de vid 1873 års markegångs-sättning i länet bestämts till 2 R:dr 75 öre för de förra och 5 R:dr för de senare, väganläggningen icke skulle under nuvarande förhållanden kunna med den beräknade kostnaden fullbordas. Jag tror icke, att dagsverksprisen stadna vid sistnämnde belopp; ty jag har af flere personer hört uppgifvas, att ett hästdagsverke nu betalats med ända till 15 R:dr och derutöfver; och då så är förhållandet, så vill jag fråga, hvart man kommer med den nu begärda summan, eller om det är meningen att bygga endast en och annan mil samt derefter komma till Riksdagen och begära ytterligare anslag. Detta synes mig verkligen vara talande skäl för att icke, förrän förändrade tidsförhållanden inträdt, företaga detta arbete eller dertill bevilja statsanslag. Jag vill dessutom nämna, att det icke varit vanligt, att Riksdagen undandragit sig att medelst statsanslag underlätta åstadkommandet af kommunikationer inom de orter, der sådana varit behöfliga; men det gifves dock fall, då undantag härifrån böra ske, hvilket är förhållandet med nu ifrågavarande väganläggning, hvilken det skulle vara oklokt att företaga under en så dyr tid som den närvarande. Det har vidare anförts ett annat skäl för bifall till Utskottets förslag, eller att arbetets utförande borde uppskjutas, till dess missväxt eller nödår inträffade, då genom detta arbetsföretag tillfälle till arbetsförtjenst kunde beredas ortens befolkning. Vi hafva rik erfarenhet af att sådana år icke sällan inträffa i Norrland. Äfven i min hemort har under ett år för icke lång tid sedan nöd rådt, och från den tiden har jag god erfarenhet af, huru penningar vid sådana tillfällen kunna och böra användas och huru billigt de kunna användas; ty med den del af det understöd, som under detta år lemnades till befolkningen i min hemort, hvilken användes till väganläggningar, utträtades ofantligt mycket; hvarföretom beredande af arbetsförtjenst vid dylika tillfällen i stället för gåfvor har det goda med sig, att folket icke så lätt demoraliseras.

Det anförda synes mig så tillräckligt tala för afslag för närvarande af Kongl. Maj:ts proposition och bifall till Utskottets förslag, att något vidare ordande härom från min sida icke erfordras.

Herr Abraham Rundbäck: Jag ber att få nämna endast ett par ord. Stats-Utskottets ordförande har sagt, att detta anslag, enligt hans åsigt, icke borde beviljas, derföre att kostnaden för väganläggningen vore för lågt beräknad, och vederbörande kommuner icke skulle kunna med den begärda summan fullborda vägen; men då nu vederbörande kommuner förklarar, att de både vilja och kunna utföra vägarbetet med ifrågavarande anslag, så är det ren besparing för statsverket att nu bevilja detsamma hellre än att tills vidare uppskjuta dermed. Hvad åter beträffar att låta arbetet anstå, till dess att nödår inträffar i orten, så erkänner jag villigt, att, i fall ett sådant år nu vore för handen, detta skulle vara ett ytterligare skäl för bifall till Kongl. Maj:ts proposition; men icke lärer det för den skull vara skäl att uppskjuta en så väsendtlig kommunikations bringande till stånd som den ifrågavarande, till dess nödår inträffar. Mine Herrar! Dessa kommuner, som här äro i fråga, hafva 22 mils väg att färdas innan de komma till

den obanade bygden och derefter hafva de 5 mil att forsla sina varor utan banad väg. De måste då anlita forsling på elfven, som dock på denna sträcka har flera forsar, förbi hvilka befolkningen ej blott få draga sina båtar, utan äfven på axlarne bära sina varor. Är det väl skäl i att dömma denna befolkning, som är så gles, till att utsättas för dessa svårigheter under ett nödår? Jag tror det icke; utan jag anser det tvärtom vara för oss angeläget att förekomma nöden i dessa trakter, hvilket vi göra derigenom, att vi skaffa dem kommunikationer, då befolkningen i tid kan anskaffa sina förnödenheter.

Jag yrkar fortfarande afslag å Utskottets hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Sedan öfverläggningen nu förklarats slutad, hemställde Herr vice Talmannen, i enlighet med de meningar, som under densamma förekommit, propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan och dels på yrkandet att, med afslag å samma hemställan, Kongl. Maj:ts i ämnet afgifna nådiga proposition måtte bifallas; och fann Herr vice Talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Då emellertid votering äskades, blef i anledning deraf nu uppsatt, justerad och anslagen en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i dess utlåtande N:o 40,

röstar ja;

Den det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, bifallit Kongl. Maj:ts nådiga proposition i det ämne, hvarom här är fråga.

Omröstningen företogs och visade vid röstsedlarnes sammanräkning 86 ja mot 63 nej: hvadan Kammaren bifallit Utskottets förslag.

§ 10.

Föredrogs Stats-Utskottets utlåtande N:o 41, i anledning af väckt motion angående beviljande af anslag till brobyggnad öfver Göta elf vid Qvillebäcken mellan Göteborg och Hisingen.

Härvid yttade:

Herr Jöns Rundbäck: Herr Talman, mine Herrar! Andra Kam-maren brukar välvilligt hafva fördragsamhet och undseende med de motionärer, hvilkas käraste förhoppningar blifvit af Utskottet nedmyllade; och det är på grund häraf, som jag hos Kammaren anhåller om en liten stunds uppmärksamhet, emedan jag hoppas kunna bevisa för Kammaren,

att den motion, hvarom här är fråga, varit befogad, och att jag haft fulla giltiga skäl för densammes framställande.

Utskottet har visserligen afslagit min begäran om anslag till ifrågavande brobyggnad; men detta har icke i något hänseende nedslagit mina förhoppningar; ty de äro anspråkslösa; och jag vågar hoppas, att, om jag kan för denna Kammare, såsom jag tror, framlägga välgrundade skäl för min framställning, på samma gång jag tror mig kunna vederlägga Stats-Utskottets mera på form än innehåll grundade inkast, Herrarne skola hjälpa mig att undanrödja det sista hindret, som förefinnes för åstadkommandet af en god och ändamålsenlig kommunikation för en befolkning, hvilken hittills måst, såsom min son på galejan, "höljda utaf dynt och slem, flyta på en plauka hem".

Ehuru jag vågar tro, att flera af Kammarens ledamöter äro lokaliserade i den trakt, hvarest ifrågavarande arbetsföretag skall utföras, helst det skall ega rum öfver en starkt och allmänt trafikerad farled, nemligen Göta elf, och bredvid Göteborgs stad, så finner jag mig likväl föranlåten att med några inledande ord hänvisa till och påminna om några omständigheter, som torde vara nödiga att känna för att rätt kunna bedöma frågans vikt.

Reser man från sjön Wenern kanälvägen genom Göta elf, så skall man finna, att alltifrån Wenersborg ut till Vesterhafvet icke finnes någon, så att säga, full eller ändamålsenlig kommunikationsförbindelse på dessa 8 mil, utan besörjes samfärdseln emellan Göta elfs folkrika stränder endast genom dessa primitiva fortskaffningsmedel, som kallas färjor eller prämar.

Å öfra delen af elfven, de första milen från Wenersborg, äro dessa få, ty rörelsen följer derstädes elfven, men ju längre man kommer nedåt kusten, desto starkare blifver rörelsen tvärs öfver elfven, och i närvarande stund finna vi endast vid och omkring Hisingen, denna, som landtkommun betraktad, folkrikaste trakt i Sverige, icke mindre än 8 färjor, bland hvilka 2 ångfärjor, och trots detta har icke trafiken blifvit och kan icke blifva tillfredsställd genom dessa kommunikationsanstalter.

Mine Herrar! det har icke alltid varit så. Från fordna tider, då kommunikationsförbindelser af bästa slag annorstädes saknades, då funnos broar öfver Göta elfs båda grenar. Öfver norra elfven fanns en bro från 1500-talet, som förstördes under kriget mellan Sverige och Danmark på 1780-talet. Öfver den södra elfven fanns en bro, som byggdes och underhöll på statens bekostnad allt intill år 1869; men som denna bro icke var ändamålsenlig, klagade en del sjöfarande, som då trafikerade elfven, öfver denna bro, hvilket föranledde en begäran hos Kongl. Maj:t, att bron skulle antingen rifvas eller ombyggas. När Konungens Befallningshafvande i Göteborgs län anmälde detta hos Kongl. Maj:t samt visade, att bron byggande, efter den tidens sätt att bygga, skulle kosta 13,000 R:dr banco, så behagade Kongl. Maj:t svara: "Vi vilja icke bygga bron, men vilja Hisingeboarne bygga och underhålla den, så må de göra det". Hisingeboarne svarade härtill att, då de i everdeliga tider varit frikallade från att bygga och underhålla bron, de jemväl nu bestredo att göra det. och att det fortfarande såsom hittills vore statens skyldighet; hvartill Kongl. Maj:t ytterligare svarade, att det i så fall icke blefve

någon bro byggd. Denna bro var belägen circa 1 mil öfver den nu under byggnad varande. Från den tiden tills nu hafva både många och stora anstängningar blifvit gjorda för att få en bättre kommunikationsförbindelse medelst bro till stånd, men ständigt misslyckats till förlidet år, då äfven folket här på orten erhöll nådigt tillstånd, att äfven det hädanefter skulle få komma fram som menniskor.

Till en början och för att kunna anskaffa de ansenliga medel, som fordrades för en broanläggning, ville man göra detta företag till en kommunal angelägenhet, och derföre inbjöds Göteborgs stad att till företagets utförande medverka; men Göteborgs stadsfullmäktige svarade, att bron icke var för dem af den nytta, att de ansågo sig böra till densammas uppförande bidraga; och i följd häraf blef den andra sidan ensam om företaget, och denna sida bestod endast af 7 socknar, af hvilka blott 5 skulle komma att trafikera bron. Då kostnaden för dem skulle blifva för stor, beslöts bildande af ett bolag, hvilket år 1867 fick sin bolagsordning af Kongl. Maj:t fastställd under förutsättning, att det skulle erhålla halfva anläggningskostnaden, eller 120,000 R:dr, i statsanslag, hvaremot andra hälften skulle af bolaget tillskjutas. Emellertid uppstod förhinder genom vidlyftiga och krånghiga utredningar, och icke mindre än 12 år, sedan jag inför Riksdagen först framlade denna fråga, hafva åtgått för att bereda denna enkla sak. Följden af denna långsamhet har blifvit, att, som priserna på materiel m. m. stigit, och nödiga ansedda skyddsmedel för sjötrafiken måst anbringas, kostnaden för bron uppdrifvits till 80,000 kronor, och detta fastän brons bredd, för att minska kostnaderna, blifvit inskränkt med $\frac{1}{4}$ del. Denna höga anläggningskostnad i förening med dels den tunga skyldighet, som blifvit bolaget ålagd, att utan afgift genomsläppa alla derstädes kommande och gånde, minst 8,000, fartyg, dels den bestämmelse, att alla Kronans transporter öfver bron skola vara fria från afgift, har försatt bolaget i icke ringa bryderi. Men hvarför staten skall ega frihet att utan afgift begagna sig af en kommunikationsanstalt, hvartill den icke bidragit med ett enda öre, kan jag ej förklara. Hvarför tillämpar icke Kongl. Maj:t och Riksdagen denna grundsats på enskildas jernvägar, hvarföre icke på sina egna? Endast för att komma i besittning af färjbolagets plats och väg, den senare ungefär $\frac{1}{16}$ mil, har bolaget måst utbetala 80,000 kronor; och så säger man oss: "Ni får bygga bron, men vi skola resa fritt; ty det skall Ni bestå på köpet!" Lika gerna kan man säga till en fabrikant: Vi beställa den eller den saken hos Eder, men Ni skall tillverka den gratis!

Se vi nu saken från dessa synpunkter, så tror jag icke, att man kan bestrida, det giltiga skäl förefunnits för afgifvande af min motion; och se vi åter saken från billighetens synpunkt, så tror jag vidare, att då staten uppoffrar så mycket för nya och förbättrade kommunikationsanstalter, min begäran om understöd till ifrågavarande brobyggnad icke är obillig; och skulle jag icke få detta understöd, så lärer det bero derpå, såsom en person yttrade till mig här om dagen, att jag begärt för litet och att det begärda anslaget är för ett sådant stort ändamål endast en spottstyfver.

Vi hafva ju mine Herrar! otaliga exempel på att staten lemnat understöd till företag, ofta af långt mindre vigt och betydighet än det ifrågavarande. Sålunda har staten under åren 1840—1869 beviljat följande anslag:

Till bro öfver Stadelfven i Jemtland	R:dr	17,926: 50.
Till bro öfver Bodsjö Sund	„	8,840: —
Till broombyggnad vid Hjerpeström i Undersåkers socken af Jemtlands län	„	12,535: —
Till broars ombyggnad å Carl Johans- eller Fjällvägen genom Åbre socken i Jemtland	„	18,949: 75.
Till bro öfver Ume elf (dessutom på lån 87,000)	„	27,500: —
Till broombyggnad vid Östvarp i Dalarne samt reparationer å Kårbölevägens broar i Helsingland	„	3,600: —
Till broar öfver Dalelfvens grenar vid Gysinge bruk i Gestrikland	„	24,298: 37.
Till slagbro af jern öfver Fyriså i Upsala	„	10,419: 15.
Till flottbro med rörlig brodel öfver Tranebergs sund på vägen till Drottningholm	„	72,000: —
Till flottbro med rörlig brodel öfver Nockebysund på samma vägsträckning	„	124,155: 73.
Till flottbro öfver Drottningholms-sundet på samma väg	„	57,444: 32.
Reparationsbidrag till flottbron öfver Lidingsundet	„	4,200: —
Bro af jern mellan Kyrk- och Skeppsholmarne i Stockholm	„	350,000: —

Men jag vill ej trötta Herrarne vidare med att uppräknas siffror. Jag vill i stället fortsätta att tala om min tro. Det är ett vida intressantare ämne.

Det återstår för mig att taga Utskottets skäl i litet närmare skärskådande. Utskottet säger: "men enär det bolag, som jemlikt Kongl. Maj:t sist anförda nådiga bref erhållit tillstånd att verkställa denna broanläggning, för hvars begagnande af allmänheten taxa blifvit af Kongl. Maj:t fastställd, hvarken i sammanhang med ansökningen om ett sådant tillstånd ifrågasatt erhållande af statsbidrag för dess utförande eller sedermera hos Kongl. Maj:t anmält att bolaget, för att kunna af ett sådant tillstånd sig begagna, hade oundgängligt behof af statsunderstöd" etc. I Stats-Utskottets eget utlåtande sid. 4 och 5 står dock tydligt och klart för hvem som behagar genomläsa detsamma, att broaktiebolagets styrelse inkommit till Kongl. Maj:t med begäran om ett statsbidrag till belopp af 120,000 R:dr samt att Kongl. Maj:t medelst nådigt bref af den 29 April 1869 väl ansett det ifrågavarande byggnadsföretaget egnadt att för kringliggande orters befolkning medföra lättnad vid trafiken öfver Göta elf, men dock icke af den framstående vigt att det för det dåvarande borde med statsmedel understödjas. Styrelsen har således gjort framställning till Kongl. Maj:t och sjelf har jag tre gånger förut väckt samma motion i Riksdagen, ehuru väl jag då begärde mycket mer än nu. Att vi icke i fjol hos Kongl. Maj:t, förnyade vår begäran om statsbidrag kommer sig deraf, att, sedan vi hade uppgjort nytt kostnadsförslag och ansökningen till Kongl. Maj:t om statsbidrag var skrifven samt allting var klappadt och klart, fingo vi på något sätt underrättelse från högre ort, att Kongl.

Maj:t visserligen icke skulle vägra oss tillstånd att bygga bron, men att regeringen, i anseende till mängden af öfriga anslagsfrågor, som förelågo till behandling före den kommande riksdagen, icke skulle hinna med att taga vår begäran om statsbidrag under ompröfning samt deröfver utarbета förslag. Med anledning deraf ströko vi ut denna del af vår hemställan, enär vi fruktade att densamma eljest skulle i sin helhet blifva af regeringen afslagen. Och dessutom befarade vi att det skulle gå på samma sätt nu, som förut, nemligen att vi skulle få vänta 6 år och sedan få en anmaning att komma in med nytt kostnadsförslag, emedan det redan uppgjorda blifvit gammalt och odugligt under tiden. Ett faktum är det emellertid att ansökan om statsbidrag ingifvits till Kongl. Maj:t — det egentliga skälet för Utskottets afstyrkande af motionen är dock — jag vet det mycket väl — ett helt annat än det som står på papperet. Man har nemligen gjort till regel att icke bifalla framställningar af sådan beskaffenhet som den förevarande, då de komma från en enskild motionär och icke tillika understödjas af regeringen. Jag vill derföre icke klandra, att Utskottet i detta fall handlat konsekvent. Jag ber endast få anmärka, att detta skäl är af formel beskaffenhet, icke ett skäl i sak och har också ofta af Kammaren förut och i andra frågor blifvit underkändt.

Utskottet afslutar sin motivering på följande sätt: "Samt dertill kommer att bolaget, redan innan ansökningen om tillstånd till brons anläggning söktes, begränsat aktieteckningen och bemyndigat sin styrelse att upptaga det eller de lån, som kunde blifva erforderliga till fyllande af behofven, hvaraf synes framgå, att bolaget varit betänkt på att under alla förhållanden anskaffa de till företagens utförande behöfliga medel". Härmed förhåller det sig dock i verkligheten på följande sätt. Brons anläggningskostnad är beräknad till 208,000 R:dr, förutom inlösen af färjebolagets plats och väg, som i inlösen skulle kosta 80,000 R:dr. Sedan brobyggnadsbolaget träffat aftal med färjebolaget, att få öfvertaga dess rättigheter m. m. emot en lösesumma af 80,000 R:dr, att betalas i första rummet med aktier i brobyggnadsbolaget till motsvarande belopp, så fann man för godt att begränsa den öfriga aktieteckningen till 200,000 R:dr. Det skulle då — allt under förutsättning att färjebolaget tog aktier för 80,000 Kronor — endast återstå att anskaffa 8,000 R:dr, och med en begäran om ett så ringa belopp ansåg man sig då icke böra besvara Riksdagen. Emellertid visade det sig att på grund af de stränga vilkor, som uppställdes i sammanhang med bolagets sanktionerande af Kongl. Maj:t, färjebolaget icke behagade, i afbetalning å de 80,000 R:dr, taga emot aktier till större sammanlagdt belopp än 24,000 R:dr. Följaktligen uppstod en brist i bolagets tillgångar, hvilken den 31 sistlidne Januari uppgick till 79,000 R:dr. Om nu Riksdagen icke vill bevilja det begärda anslaget 50,000 R:dr, måste bolaget skuldsätta sig, och måhända kommer hela företaget att åter afstadna.

Man säger visserligen, att bron skall blifva mycket trafikerad och följaktligen mycket inkomstbringande. Det är sannt att trafiken blifver betydlig. Men låt oss jemföra denna affär med färjebolagets. Detta bolag, som underhöll samma trafik, hade under de första 10 åren ingen behållning alls. Inkomsterna ökades sedermera så småningom, så att un-

der de senaste åren lemnade bolaget en utdelning af 10 procent. När nu denna inrättning lemnade 10 procent i utdelning, å en anläggning som kostar 60,000 R:dr, huru stor utdelning lemna då en inrättning, som kostar öfver fem gånger så mycket? Jo! två procent, och detta till på köpet i aldra lyckligaste fall; ty underhållskostnaderna å bron blifva alltid större än å färjan. Det fordras således att trafikerna å denna ort skall öka sig med 5 eller 6 gånger, emot hvad den för närvarande är, för att bolaget skall kunna lemna en utdelning af 5 eller 6 procent. Och detta kan dröja 20 år ännu.

Man har äfven frågat oss, hvarför vi hafva satt taxan så lågt. Jo! det ligger i trafikens eget intresse. Den bör icke alltför tungt belastas; Och jag vet verkligen icke hvad illa vi som bebo denna ort gjort, eftersom man vill att vi skola, för att få färdas några få fot derstädes, betala lika mycket som eljest för en hel mils resa på jernväg. Vi hafva satt taxan lågt, emedan vi beräknade att Kongl. Maj:t i nåder och Riksdagen i sin godhet skulle lemna oss det erforderliga understödet. För min del skalle jag vilja nedsätta densamma ännu mer, ty det är af behofvet påkalladt; men om det skall kunna ske, måste också staten medverka till brobyggnadens fullbordande.

Mine Herrar! Jag vågar icke längre upptaga tiden, änskönt jag kunde hafva ännu mycket mer att andraga. Jag vill icke klappa på någons hjerta, icke tala om det elände, som denna befolkning har att utstå till följd af dåliga kommunikationer. Det må gå hur det vill med anslaget; jag är dock lifligt öfvertygad, att äfven, om jag ej får något understöd i mitt bemödande att kämpa för en god sak, Herrarne dock skola erkänna, att jag kämpat för billighet och rättvisa. Och jag vågar dertfore hemställa om afslag å Utskottets utlåtande samt bifall till min motion.

Vidare anfördes icke. Herr vice Talmannen gaf propositioner så väl på bifall till Utskottets förslag som på bifall till Herr J. Rundbäck's nu gjorda yrkande och förklarade sig anse den förra propositionen hafva blifvit besvarad med öfvervägande ja. Herr Rundbäck begärde emellertid votering, med anledning hvaraf nu skedde uppsättning, justering och anslag af en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i dess utlåtande N:o 41,

röstar ja;

Den, det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Kammarerna, med afslag å Utskottets hemställan, bifallit det förslag, som blifvit framställt i Herr Jöns Rundbäck's motion, N:o 109.

Omröstningen egde rum och utföll med 99 ja mot 33 nej; i följd hvaraf Utskottets hemställan af Kammarerna bifallits.

§ 11.

Till afgörande förekom Banko-Utskottets memorial N:o 6, angående förbättring i aflöningarne för brukstjenstemännen samt läkaren och skolläraren vid Tumba pappersbruk.

Efter föredragning af *1:sta punkten* anförde:

Herr Per Nilsson i Espö: Herr vice Talman! Då Riksdagen hittills afslagit dyrtidstillägg under innevarande år för rikets embets- och tjenstemän, skulle det väl se, miust sagdt, underligt ut, om man nu för Riksbankens tjenstemän beviljade ett sådant.

För öfrigt synes i det föredragna betänkandet, som skulle behöfvat af dyrtidstillägg för tjenstemännen vid Tumba pappersbruk icke vara så synnerligen stort. Man ser nemligen, huru en tjensteman derstädes åtnjuter i årlig inkomst 4,150 R:dr och dessutom fri bostad, 1 tunnland trädgård och 3¹/₂ tunnland åker samt särskild ersättning för tjensteresor hit till staden, 200 R:dr, och huru en annan dersammastädes har 3,083 R:dr 33 öre jemte fri bostad, 15 kappland trädgård och 9 kappland potatisland. Detta är just icke klena vilkor, helst sedan jernvägen nu sammanbinder bruket med hufvudstaden och nästan sammanbundit detsamma med stadens yttersta gränser. Det är förvånande att icke en enda af Utskottets ledamöter reserverat sig emot förslaget, så mycket mer som detsamma framkommit efter det Riksdagen uttalat sin åsigt att icke vilja lemna dyrtidstillägg åt statens embets- och tjenstemän för det löpande året. Som jag redan nämnt, skulle det öfverallt i landet väcka förvåning, om vi visade sparsamhet i fråga om statens tjenstemän, men vore frikostige då det gällde tjenstemän, anställde vid ett verk, som tillhör Riksdagen allena. Jag kan derföre icke annat än yrka afslag å Utskottets förslag, särdeles den del deraf, som afser beviljande af dyrtidstillägg för detta år.

Herrar *Fredricson* och *Carl Aron Jönsson* instämde med Herr Per Nilsson.

Herr Liss Olof Larsson: Herr vice Talman! Jag är till en del förekommen af den siste talaren. Äfven jag kan icke annat än uttrycka min förvåning öfver, att ingen af Utskottets ledamöter reserverat sig emot ett beslut, som helt och hållet strider emot Riksdagens en gång uttalade åsigt i fråga om beviljande af dyrtidstillägg för innevarande år. Man har sett af framställningar om dyrtidstillägg från åtskilliga embetsverk, hurusom man till stöd för sin begäran åberopat den rikliga aflöning, som tilldelas Riksbankens tjenstemän och som vida öfverstege den nu gällande staten för rikets öfrige tjenstemän. Genom att bifalla Utskottets förslag skulle man nu således begå det stora felet att bevilja Riksbankens tjenstemän en förmån, som man förut förvägrat statens embetsmän; och något sådant vill jag för min del icke vara med om. Min åsigt är att den begärda tillökningen för innevarande år bör afslås;

men deremot har jag ingenting emot att bevilja ett dyrtidstillägg åt dessa tjänstemän för nästkommande år. Jag yrkar således bifall till Utskottets förslag, med den ändring deri, att orden "innevarande år" utbytes mot "nästa år" och anhåller jag hos Herr Talmannen om proposition härå.

Herr Gumælius: Jag ber att aldrig först få fästa Herrarnes uppmärksamhet på att här icke är fråga om dyrtidstillägg, utan, hvad värre är, om ett årligt och personligt lönetillskott åt dessa tjänstemän vid Tumba pappersbruk, att utgå så länge de kvarstå vid sina befattningar. Härigenom torde jämförelse mellan dessa och statens öfriga tjänstemän redan befinnas något otjenlig.

Då en ärad ledamot af Stats-Utskottet uttryckt sin förvåning, att man, beträffande dessa ifrågavarande tjänstemän, frångått den princip, Riksdagen förut, enligt Stats-Utskottets hemställan, följt med afseende å dyrtidstillägg för rikets embets- och tjänstemän, så ber jag att få hänvisa honom till hans eget Utskotts utlåtande just om sjelfva principen, i hvilket Utskottet ansett, att dyrtidstillägg *endast i särskilda undantagsfall* bör beviljas för det löpande året. Detta är en reservation, som Stats-Utskottet mot sig sjelft infört bland motiven för sitt utlåtande; och frågan är nu blott, om ett sådant undantagsfall, som Utskottet tänkt sig, i här föreliggande spörsmål eger rum. Det har icke ännu inkommit från Banko-Utskottet förslag om lönetillskott för Riksbankens tjänstemän i allmänhet; det är möjligt, att sådant förslag kan komma, men frågan derom har ej ens i Utskottet förevarit. Under det man nemligen icke ville skilja på de särskilda ansökningarne om dyrtidstillägg, som från det ena eller andra af bankens kontor kommit, har man ansett sig kunna alldeles afskilja härifrån frågan om löneförbättring för desse vid Tumba pappersbruk anställda tjänstemän, såsom icke jemförlige med statens tjänstemän i allmänhet, icke ens med Riksbankens öfrige tjänstemän.

De båda föregående talarne uttryckte förvåning öfver att detta betänkande afgifvits utan någon enda reservation. Detta är dock ej det enda märklige i den vägen med betänkandet; det stöder sig ytterligare på Herrar Bankofullmäktiges enhälliga tillstyrkan; och ännu märkligare är det att bland de Herrar Bankofullmäktige, som tillstyrkt de föreslagna förhöjningarne, finnas två statsutskottsledamöter, hvilka hitintills, likasom öfrige bankofullmäktige, icke gjort sig kända för att lägga för mycket blomnor under våra embets- och tjänstemän. Dessa fullmäktige hafva emellertid erinrat, att personer, som ega duglighet för sådana befattningar som t. ex. förvaltarens och verkmästarens vid papperbruket, för närvarande äro starkt efterfrågade och således ej få jemföras med statens tjänstemän. Jag gissar att de af Kammarens ledamöter, som idka någon slags handtering, jemförlig med bruksrörelsen vid Tumba pappersbruk, sett sig, utan hänsyn till Stats-Utskottets princip, nödsakade att åt dem lemna dylikt lönetillskott kanske redan under sistlidet år. Härtill kommer att de ifrågavarande personerna ganska länge innehåft sina befattningar.

De voro fyra tjänstemän vid bruket, hvilka nu sökte förbättrade lönevilkor. För en af dem afstyrktes hvarje lönetillägg. Man hade vis-

serligen innehaft sin befattning under flera år och var derjemte väl vitsordad, men hans närvarande aflöning ansågs tillräcklig. Skulle Banko-Utskottet hafva följt Stats-Utskottets recept, borde det hafva föreslagit att lemna äfven denne tjänsteman ett dyrtidstillägg, beräknadt efter 20 procent. Men vi hafva ej ansett oss förbundne dertill. Deremot hafva Herrar Bankofullmäktige och Banko-Utskottet ansett att de öfriga sökandena, hvilka innehaft sina tjänster, den ene i 21 år, den andre i 27 år och den tredje i öfver 13 år, och hvilka åtnjutit sin närvarande aflöning i 13 till 14 år, borde — om än icke deras gjorda framställning att varda likställda med de enligt sökandenas mening närmast jemförlige tjänstemän i Riksbanken, kunde fullt beviljas — dock erhålla en förhöjning i deras lönevilkor. Man var så mycket mer benägen att bevilja dem detta, som det utreddes att brukets tillverkning under sistnämnda tid betydligt ökats och ej kan nekas, att prisen på lifsförnödenheter inom orten jemväl i högst väsendtlig mån stegrats. Likvisst ville man, som sagdt, icke för närvarande bifalla deras ansökan om ålderstillägg, men väl gifva dem ett *personligt* lönetillägg, helt välförtjent efter så lång och väl vitsordad tjänstgöring och som väl i sjelfva verket icke är större, än hvad som Riksdagen i allmänhet nu beviljar.

Herrarne kunna ju lätt öfvertyga sig härom. Förvaltaren vid bruket, som nu åtnjuter 4,150 R:dr i årlig inkomst, hvilken, sammanlagd med öfriga löneförmåner, torde kunna uppskattas till 5,000 R:dr, har fått för sig föreslaget 800 R:dr i lönetillägg. Efter Stats-Utskottets recept skulle han hafva fått 1,000 R:dr. För verkställaren är likaledes föreslaget 800 R:drs lönetillägg, ungefär motsvarande 20 procent å lönen med tillägg af öfriga förmåner. Han har, som redan är nämnt, tjänstgjort mycket länge, är fullt hemmastadd i sedelpapperstillverkningen och kan måhända icke hvilken dag som helst ersättas med en ny, lika duglig person. Pappersverkställaren slutligen, som nu åtnjuter 1,550 R:dr i lön och litet dertill, skulle enligt Utskottets förslag erhålla en tillökning af 400 R:dr. Det kan icke för honom anses för mycket.

Jag hoppas sålunda att Kammaren måtte, i likhet med Första Kammaren, finna anledning att bifalla, hvad fullmäktige och Utskottet enhälligt föreslagit i nu föredragna punkt.

Herr Jöns Pehrsson: Det torde tydligt synas af den beräkning, som finnes intagen i Utskottets betänkande, att, äfven om icke dyrtidstillägg eller löneförhöjning beviljas åt ifrågavarande tre tjänstemän, man med full visshet kan antaga, att de icke skulle blifva nödlidande eller begära afsked. Såsom Bankofullmäktige riktigt anmärkt, kunna dessa tjänstemän icke drabbas af olägenheter till följd af stegringen i hushyror och vedpris. Det märkligaste är dock, att Utskottet föreslagit att beräkna denna löneförhöjning, i fall man ej vill säga dyrtidstillägg — benämningen är likgiltig — från innevarande års början. Detta är rakt stridande mot den princip, som förfäktats i fråga om statens embetsverk. Att bifalla Utskottets hemställan* i denna del vore verkligen att gifva ett talande skäl åt dem, som säga, att vi icke vilja skipa rättvisa mot statens tjänstemän. Vill man icke helt och hållet afslå Utskottets hemställan, hvilket jag skulle önska, bör man åtminstone gå så långt,

att man stryker ut orden "att utgå från innevarande års början" och i stället ditsätter orden: att utgå från 1875 års början.

Jag anhåller om proposition på att så måtte ske.

Herr Carl Ifvarsson: Sedan Banko-Utskottets vice ordförande redogjort för ärendet i dess helhet, kunde det det måhända vara onödigt, att jag yttrar mig. Men jag har trott mig böra tillägga något, till hvad han anført. Jag vill erinra derom, att man icke kan och icke bör jemföra industriela verk, sådana som pappersbruk, med statens embetsverk. Hade frågan rört tjänstemännen vid Riksbanken, så, ehuru de icke stå i alldeles samma ställning som statens tjänstemän, kunde en jemförelse med desse haft något skäl för sig. Men då här är fråga om tjänstemän vid Tumba pappersbruk, bör man betänka, att de i det närmaste stå i lika ställning med personer, hvilka hafva befattningar vid enskildes inrättningar af samma slag. Om nu, såsom vi veta, enskilde under nuvarande förhållanden måste betala för arbete af samma slag vida mera, än ifrågavarande tjänstemän hafva i aflöning, så får Riksdagen i samma mån höja denna aflöning för att vara säker, att tjänstemännen skola stadna kvar vid sina befattningar. Man har sagt, att det alls icke vore att befara, att de skulle taga afsked. Derpå vågar jag icke vara så alldeles säker. Ty om en man med den slags skicklighet, som t. ex. verkmästaren vid Tumba eger, kan få en mera lönande anställning i enskild persons tjänst, vore helt naturligt, att han sökte erhålla sådan tjänst i stället. Vid sådant förhållande är icke att undra på, att Bankofullmäktige tillstyrkt denna löneförhöjning. Ty om de afstyrkt den och tjänstemännen sedermera afgått och till följd deraf pappersbruket blifvit sämre skött, hade skulden därför fallit på Bankofullmäktige. Riksdagens beslut må nu blifva hvilket som helst, så hafva fullmäktige dock gjort sin skyldighet.

Jag hemställer om bifall till Utskottets utlåtande.

Herr Gustaf Jonsson: Det kan synas anmärkningsvärdt, att icke någon af Banko-Utskottets ledamöter reserverat sig mot detta betänkande, men jag får upplysa, att desse tjänstemän vid Tumba stå i ett alldeles egendomligt förhållande till banken, hvarföre äfven fullmäktige ansett dem företrädesvis förtjente af personlig löneförhöjning. Då nemligen den sistlidne år gjorda regleringen af banktjänstemännens löner icke blef ntsträckt till desse tjänstemän vid Tumba, har man nu funnit en särskild löneförhöjning för dem påkallad, på det de måtte blifva likställda med Riksbankens öfrige tjänstemän. Dertill kommer, att tjänstemännen vid Tumba äro särdeles viktiga och svåra att när som helst ersätta, då deras befattningar vid pappersbruket äro af den beskaffenhet, att ganska lång tid erfordras för att blifva förtrogen med dithörande syslor. Dessutom har inom Utskottet blifvit upplyst, att desse tjänstemän på senare tid fått sig ålagd ny tjänstgöringsskyldighet utöfver den, de hade, då deras nu gällande löner fastställdes. Derföre blef inom Utskottet den mening

enhälligt gällande, att man borde instämman med Bankofullmäktige och tillstyrka den begärda personliga lönetillökningen.

På grund häraf och med stöd af hvad förut yttrats af Herrar Gumelius och Carl Ifvarsson, yrkar jag bifall till Utskottets hemställan.

Herr Wigardt: Sedan två af Banko-Utskottets ledamöter och en af fullmäktige redogjort för frågans beskaffenhet, lär vara öfverflödigt att mycket mera orda derom.

Det, som bestämde mig att för min del tillstyrka den föreslagna lönetillökningen, var det förut omnämnda förhållandet, att fullmäktige ansett den alldeles nödig samt på det amplaste vitsordat ifrågavarande tjänstemän såsom nästan alldeles omistlige, hvartill kom, att, på sätt äfven blifvit framhållet, deras verksamhetskrets blifvit under tjänstetiden utvidgad.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Per Nilsson i Espö: Jag vill ändra mitt förra yrkande derhän, att jag yrkar afslag å Utskottets hemställan endast i hvad den afser löneförhöjning för löpande året.

Då fråga om lönestaten för de egentliga banktjänstemännen ännu icke förevarit, skulle man kunna tro, att detta förslag blott vore en liten förkänning i afsigt att, i fall Riksdagen skulle vara benägen för bifall härtill, sedan gå graderna uppföre på samma sätt. Jag har emellertid icke hört något skäl, hvarför det skulle vara nödigt att bevilja dessa tjänstemän framför andra löneförhöjning för år 1874 och jag yrkar fördenskull afslag å den gjorda framställningen derom.

Herr Ola Månsson: Jag får upplysa, att sistlidne år reglerades lönerna för tjänstemännen i banken men deremot icke för tjänstemännen vid Tumba. Deras lönestat har varit densamma alltsedan år 1860. Då förhållandena sedan den tiden så mycket förändrats, trodde man inom Banko-Utskottet det vara skäl, att dessa tjänstemän fingo någon tillökning å sina löner. Kammaren får nu göra som den behagar. Men jag tror icke, att det vore välbetänkt att afslå Utskottets förslag. Dessa tjänstemän äro alldeles i samma ställning som personer, hvilka hafva enskild anställning, och om de behaga afgå från sina platser, torde det blifva ganska svårt för Riksbanken och Tumba pappersbruk att få platserna fyllda med personer, som äro fullt hemma i dithörande sysslor. Jag tror, att Kammaren gjorde klokast i att bifalla Utskottets hemställan.

Herr Danielsson: Man har yttrat, att med dessa tjänstemän vore ett alldeles särskildt förhållande, och att här vore fråga om en personlig lönetillökning men icke om något dyrtidstillägg. Men hvad är väl skillnaden mellan en sådan så kallad personlig lönetillökning och dyrtidstillägg? Det synes mig vara sak samma. Åtskilliga ledamöter af Banko-Utskottet hafva påstått, att, om dessa tjänstemän afgingo, det skulle blifva svårt att få lämpliga personer i deras ställe. Jag tror icke att det är så farligt med den saken, ty jag har tyckt mig finna, att

dessa tjänstemän hafva så beqväm sysselsättning och så goda löner, att deras platser nog blefve begärliga för många. Skulle Riksdagen bifalla Utskottets hemställan, beginges derigenom en inkonsequens mot förut fattade beslut. Jag yrkar därför att Utskottets förslag icke måtte i sitt nuvarande skick bifallas, utan att deri förekommande orden, "att utgå från innevarande års början" måtte förändras til: att utgå från 1875 års början.

Herr Liss Olof Larsson: Jag vill blott yttra några få ord. De ledamöter af Utskottet, som uppträdt till försvar för dess utlåtande, hafva i synnerhet åberopat det skäl, att fullmäktige enhälligt tillstyrkt ifrågakarande löneförhöjning. Jag undrar icke på, att fullmäktige funnit sig föranlätne att så göra, då Regeringen framställt begäran om dyrtids-tillägg för statens tjänstemän äfven för innevarande år. Men då Riksdagen numera afslagit regeringens begäran med afseende på detta år, så måste Riksdagen följa samma grundsats i denna fråga.

Många talare hafva sagt, att man icke kunde jemföra dessa tjänstemän vid Tumba med statens tjänstemän. Jag kan icke finna någon skillnad mellan de förras ställning och den, hvori t. ex. en stationsinspektör eller maskiningeniör i statens tjänst befinner sig. Jag tror därför, att Kammarerna utan orättvisa mot tjänstemännen vid Tumba kan och bör vägra löne-tillökning åt dem för innevarande år.

Herr Jöns Pehrsson: Jag vill hoppas, att Utskottets ledamöter icke skola vara allt för envisa med att yrka bifall till sitt förslag. Jag hemställer till dem, huruvida de i en annan fråga, der det gällt att fastställa principen, skulle med sundt förnuft kunnat yrka, att en tjänsteman skulle få dyrtidstillägg redan för år 1874 och en annan endast för år 1875.

Man har här i Kammarerna talat om embetsverk, hvilkas styrelser icke vore husbönder i sitt eget hus, men här tycks, som vore Banko-fullmäktige husbönder icke blott i banken utan öfver Utskottets ledamöter, då ingen af desse ansett sig befogad att afgifva reservation i denna principfråga. Utskottets ledamöter må icke förundra sig, att de få taga emot denna lilla antydning — de må benämna den huru de finna för godt.

Man har sagt, att det kunde vålla betänkliga olägenheter, om någon af desse tjänstemän toge afsked. Jag tror det icke vara så farligt härmed. Säkert skulle hundratals personer vara benägna mottaga tjänsterna, och om de nya tjänstemännen icke till en början vore så hemna i förhållandena vid Tumba, skulle de snart sätta sig in i dem. Det kan icke vara svårare att föra räkenskaper eller sköta verkstämbefattning vid Tumba än vid andra liknande etablissementer. Huru jag ser saken, måste jag vidblifva mitt förut gjorda yrkande.

Ut i hvad Herr Jöns Pehrsson nu anført förenade sig Herr *Per Nilsson* i Kullhult.

Herr Gustaf Jonsson: Jag begärde egentligen ordet för att bemöta min länskamrat, som nyss yttrade, att det ej torde vara så svårt att, i händelse de ifrågavarande tjänstemännen afginge, erhålla nya och lämpliga personer till tjänsternas skötande. Jag får då hänvisa honom till hvad Bankofullmäktige uti denna sak yttrat och vill han ej fästa afseende dervid, så må det sannerligen vara hans ensak, att ett annat försök göres. Jag vill för öfrigt befria fullmäktige från den beskyllning, som af Herr Liss Olof Larsson blifvit emot dem framkastad. Man bör, enligt min tanke, akta sig för att så behandla sina förtroendemän.

Särskildt vill jag fästa Herrarnes uppmärksamhet på, att det är Riksdagens moraliska skyldighet att tillse, det Riksbankens tjänstemän vid Tumba hafva en sådan aflöning, att de ej behöfva lida någon brist eller nödgas söka sig andra anställningar.

Herr Hæggeström: Det var nyss en talare på skånebanken, som yttrade, att den nu ifrågavarande begäran om löneförhöjning vore endast ett försök att känna sig för, om man sedermera kunde med hopp om framgång återkomma med flera dylika. Han torde emellertid hafva glömt, att man verkligen förra året reglerade lönerna för Riksbankens vid hufvudkontoret anställde tjänstemän, hvilka då fingo ökad aflöning emot att deras göromål på samma gång ökades. Då medhanns icke att äfven tänka på tjänstemännen vid Tumba, men sedan nu en framställning beträffande dem inkommit från fullmäktige och Banko-Utskottet, som funnit densamma tillfredsställande, tillstyrkt bifall till den ifrågasatta löneförhöjningen, skulle jag anse högst orätt, om Riksdagen nu afslog densamma. Om Herrarne önska gifva Bankofullmäktige ett misstroendevotum, så står det naturligtvis hvar och en fritt, men jag hemställer, huruvida man kan anse sig hafva skäl dertill. Jag hyser åtminstone uti frågor, som denna, för stort förtroende till hvad Bankofullmäktige med den insigt och kännedom, som de hafva om dessa saker, yttrat, för att jag skulle kunna fästa mig vid enskilda hugskott här i Kammaren, de må komma från hvilka personer som helst. Bankofullmäktige hafva verkligen hittills visat, att de icke äro böjda för att slösa och åtminstone förra året hade man ju ej något att invända emot den då föreslagna lönetillökningen, då man såg, att fullmäktige också fordrade mera arbete af hvarje tjänsteman; i stället för 66 fasta tjänster, som förut förefunnos inom Riksbanken, är det nemligen nu endast 50.

För öfrigt vill jag fästa uppmärksamheten på, att här verkligen är fråga om löneförhöjning, och icke om dyrtidstillägg för ett enda år, men att det gäller en *personlig* lönetillökning för innehafvarne af dessa tjänster, så länge de dervid förblifva. Deras efterträdare kunna således icke hafva några anspråk på att erhålla samma villkor.

Det finnes för närvarande så många pappersbruk och andra industri-företag här i landet, att det är ganska sannolikt, det dessa personer, om de icke få den aflöning, som Bankofullmäktige ansett skälig, söka sig förmånligare platser på andra håll. Det går visserligen lätt att säga, såsom här så ofta upprepats, att det är icke så farligt, men det kan verkligen blifva så farligt och man bör dessutom betänka, att sedelfabrikationen

fabrikationen icke är att likna vid vanlig papperstillverkning, utan att en anställning vid en sådan fabrik också är förenad med större ansvar. Jag slutar med att yrka bifall till Utskottets förslag.

Häruti instämde Herr *von Schoultz*.

Herr Danielsson: Min länskamrat frågade mig nyss, om jag kunde försäkra, att det skulle gå så lätt att erhålla andra lämpliga personer, i fall de ifrågavarande tjänstemännen skulle afgå. Jag tror att vi båda äro lika skickliga uti konsten att göra papper, så att vi kunna hafva lika stor kännedom om saken. Han fästade sig emellertid hufvudsakligen vid bankofullmäktiges yttrande i frågan, men jag vill då hemställa huru stor tillit vi skola sätta till ett sådant yttrande, då vi i allmänhet ej bruka betrakta yttranden, som inkomma till oss från regeringen, såsom några trosartiklar. Jag kan för min del ej sätta större tillit till bankofullmäktige uti denna fråga, än jag sätter till regeringen, ty man måste väl ega rätt att pröfva hvarje frågas beskaffenhet. Jag har för öfrigt ej något vidare att uti saken andraga.

Herr Carl Ifvarsson: Då jag här hörde en talare nyss yttra, att bankofullmäktige icke skulle vara herrar uti sitt eget hus, så vill jag blott nämna, det jag väl hört missnöje uttalas öfver att bankofullmäktige varit för despotiska i sina åtgöranden, men klagan öfver motsatsen har, efter hvad mig är bekant, icke på sednare tiden förports.

För öfrigt må jag säga, att det är mig likgiltigt hvilket beslut Kammaran uti frågan fattar, men jag vågar emellertid icke antaga det såsom alldeles säkert, att de ifrågavarande tjänstemännen komma att stanna qvar på sina platser, om den begärda lönetillökningen nu afslås.

Herr Per Nilsson i Espö: Det var i anledning af Herr Hæggströms yttrande, som jag begärde ordet. Han sade nemligen, att han fattat så stort förtroende för bankofullmäktige, att han blott af den orsak, att framställningen om denna löneförhöjning kommit från dem, också ville bifalla densamma. Jag får verkligen uppriktigt erkänna, att jag icke sätter större förtroende till bankofullmäktige än till regeringen, och att jag vill pröfva hvarje förslag, vare sig det kommer från det ena eller andra hållet.

Hvad beträffar den förskräckliga fara, som här förespeglats oss, att dessa ifrågavarande personer skulle afgå, i händelse de icke finge löneförhöjning redan för innevarande år, så tror jag sannerligen ej det vara någon fara att i sådant fall få dessa platser åter besatta. Förvaltareplatsen vid Tumba synes vara en särdeles angenäm plats och ingalunda förenad med synnerligen mycket arbete, så att nog torde det finnas många personer, som kunde vara både villige och duglige att sköta den tjänsten, och hvad verkställaren åter angår, så tror jag verkligen, att hans lön är så stor att han ganska väl kan vara belåten. Skulle han taga ett afslag å den ifrågasatta löneförhöjningen så

hårdt, att han afginge, så föreställer jag mig, att det nog finnes verk-mästare inom Sverige, som vilja hafva en så bra plats som denna.

Jag vidblifver mitt förslag.

Herr Leijer: Den talare, som sednast talade från denna plats, yttrade, att bankofullmäktige borde väl kunna bedöma, huruvida de ifrågavarande tjänstemännen behöfde något dyrtidstillägg för innevarande år eller icke. Jag föreställer mig att regeringen borde väl också möj-ligen kunna bedöma, åtminstone med afseende på några tjänstemän, huruvida de behöfde dyrtidstillägg för samma tid eller icke, men det oaktadt har dock den Kongl. propositionen i detta afseende blifvit utan undantag afslagen. Jag vill icke klandra detta, då man dervid utgått från en viss princip, men jag klandrar att principen icke fullföljes, och att det just vore för Riksdagens eget embetsverk, som man nu skulle göra ett undantag.

Herr Gumælius: Talaren på skåne-bänken, som nyss hade ordet, yttrade, att, i fall de ifrågavarande tjänstemännen afginge, man nog lätt skulle få andra lämpliga förvaltare och verkmästare för att sköta dessa tjänster. Först och främst tror jag icke, att man får taga sådana förut-sättningar så lätt; det händer, att man missräknar sig. Dessutom torde nog den ärade talaren sjelf, om han stode saken litet närmare, taga densamma på annat sätt. Det är ju här fråga om personer, som tienst-gjort 20 till 30 år på samma plats och äro fullkomligt inne uti de värf, som det åligger dem att sköta; och det gäller här tjänster, som fordra icke blott praktisk duglighet, utan äfven en viss moralisk garanti. Då man nu dessutom vet, att lönera för sådana personer verkligen för närvarande ställa sig så höga, att, äfven om man kunnat anse dessa personer vara högt affönade, då för 13 eller 14 år sedan deras nu-varande afföning bestämdes, man likväl nu svårigen torde kunna säga, att så är fallet, samt då slutligen, såsom redan blifvit anmärkt, dessa tjänstemän, i fall man förra året medhunnit att reglera deras lön, an-tagligen skulle hafva kommit att, i likhet med Riksbankens öfrige tjenste-män, från detta års början åtnjuta minst lika hög afföning, som den nu föreslagna, så tror jag verkligen att man vid betraktande af allt detta borde finna tillräckligt giltiga skäl för ett bifall till Utskottets förslag, hvaruppå jag också yrkar.

Härmed var öfverläggningen slutad. Herr vice Talmannen upptog de yrkanden, som derunder blifvit gjorda, och gaf, enligt dem, proposi-tioner så väl på bifall till Utskottets hemställan i oförändradt skick som på det af Herr Liss Olof Larsson framställda ändringsförslag; och som den sednare propositionen besvarades med öfvervägande ja, hade Kam-maren alltså bifallit Utskottets hemställan, med den ändring att de i förevarande punkt till utgående från innevarande års början föreslagna lönetillägg skulle utgå först från och med början af år 1875.

2:da punkten.

Herr Gumælius yttrade: Då ingen anmärkning ännu här blifvit gjord emot Utskottets förslag i denna punkt, så strider det väl mot vanlig sed att någon uppträder till dess försvär; men med anledning af Kammarens i föregående punkt nyss fattade beslut anser jag mig böra hemställa, huruvida det icke vore lämpligt att åtminstone bifalla denna punkt oförändrad, så att vi derom slippa gemensam votering. Det är ju här fråga om att endast höja det till aflöning åt ett biträde vid kontorsgöromålen å Tumba anvisade belopp af 850 R:dr till 1,000 kronor, och jag är öfvertygad om att Herrarne icke kunna tro att man i vår tid kan utan förlust aflöna och kosthålla ett sådant biträde med mindre belopp.

Herr Liss Olof Larsson: Jag yrkar, i konsekvens med Kammarens nyss fattade beslut, att orden "*från och med detta år*" må utgå och i stället insättas orden "*från och med nästa år*".

Herr *Per Nilsson* i Espö instämde med Herr Liss Olof Larsson.

Efter denna öfverläggning, som nu var slutad, gäfvos propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan och dels på det förslag Herr Liss Olof Larson framställt; och beslöt Kammaren, i enlighet med nämnda förslag, att den af Utskottet till utgående från innevarande års början tillstyrkta förhöjningen i det belopp, som bankofullmäktige, jemlikt 88 § i gällande bankoreglemente, egde anvisa till förvaltaren vid Tumba bruk för aflönande af ett biträde vid kontorsgöromålen, skulle utgå först från och med början af år 1875.

Rörande *3:dje punkten* anförde

Herr Per Nilsson i Espö: Äfven vid denna punkt gör jag samma yrkande som vid de föregående, nemligen att den begärda förhöjningen icke må beviljas för det löpande året.

Herr Gumælius: Jag beklagar, att Herr Per Nilsson, såsom det vill synas, icke genomläst Utskottets betänkande i denna del, ty hade han det gjort, skulle han icke kunnat framställa detta yrkande. Det är ju här endast fråga om, att läkaren vid bruket skall af bankens medel få ersättning för ett hyresbidrag, som han redan börjat utbetala, och att han skall åtnjuta denna ersättning till slutet af den månad, under hvilken han får tillträda en ny bostadslägenhet. Skulle Herr Per Nilssons yrkande godkännas, är det alltför möjligt att denna lägenhet blir färdig och behovet af hyresbidrag sålunda upphör före den tid, då talaren på skånebänken vill medgifva, att det skulle börja utbetalas. Frågan gäller, såsom Kammaren behagade finna, hundra R:dr för året, hvilket icke för läkaren blir någon löneförhöjning eller dyrtidstillägg, utan blott ett tillförsäkrande af samma fördelar, som hans företrädare åtnjöt.

Herr Per Nilsson i Espö: Mitt yrkande var att orden "*från början*

af innevarande år“ skulle utstrykas, och om så skulle vara att läkaren finge en annan bostadslägenhet innan årets slut, så behöfver han ju så mycket mindre någon löneförhöjning för innevarande år.

Herr Abr. Rundbäck: Jag inskränker mig till att vid denna punkt instämma med Herr Gumælius.

Herr Gumælius: Herr Per Nilsson måtte icke uppfattat, hvad jag nyss hade äran anföra, att här icke är fråga om någon löneförhöjning, utan endast om att den nuvarande läkaren må komma i åtnjutande af samma lön och öfriga förmåner som hans företrädare, och dertill erfordras att han tillerkännes den ifrågavarande ersättningen.

Herr *Edström* instämde med Herr Gumælius.

Herr Nils Larson: Jag ber i anledning af den framställning Herr Gumælius gjort att få fästa uppmärksamheten derå, att hufvudgrunden, hvarföre Stats-Utskottet afstyrkt och Kammaren godkänt Utskottets afstyrkande i fråga om dyrtidstillägg för 1874 för statens embets- och tjänstemän, var den att det gällde en redan ingången tid. Förhållandet är verkligen detsamma med den ifrågavarande läkaren vid Tumba, ty den tillökning i löneanslag för honom som Banko-Utskottet föreslagit gäller på samma sätt en tid, som redan börjat, det gäller, kan man säga, ett kontrakt, som redan är af den ifrågavarande läkaren antaget och godkänt. Skulle man nu, såsom Herr Gumælius yrkat, bevilja tillökning åt denne läkare för detta år, tror jag att man blottställde sig för en icke oberättigad beskyllning för inkonsequens, dertill jag åtminstone icke vill göra mig skyldig, och finner jag mig för den skull ega full anledning att instämma i Herr Per Nilssons yrkande att den begärda tillökningen må utgå först från och med nästa år.

Med Herr Nils Larson instämde Herr *Lundqvist*.

Öfverläggningen förklarades slutad. Sedan propositioner gifvits dels på bifall till Utskottets hemställan och dels på bifall till Herr Per Nilssons ändringsförslag samt Herr vice Talmannen förklarar sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den senare meningen, blef votering begärd, med anledning hvaraf och efter fattadt beslut att bifall till Utskottets förslag skulle uppställas såsom ja-proposition, en omröstningsproposition af följande lydelse nu uppsattes, justerades och ansloges:

Den, som bifaller i oförändradt skick hvad Banko-Utskottet hemställt i 3:dje punkten af dess memorial N:o 6,

röstas ja;

Den, det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, är Utskottets ifrågavarande hemställan bifallen, med den ändring att det deri föreslagna hyresbidrag skall utgå först från 1875 års början.

Voteringen visade 36 ja mot 84 nej; och hade Kammaren alltså beslutit i enlighet med nej-propositionen.

4:de punkten.

Beträffande denna punkt yttrade

Herr Per Nilsson i Espö: Oaktadt det här är fråga om en folkskolelärare, som jag gerna skulle för min enskilda del vilja gynna, kan jag dock för principens skull icke annat än äfven vid denna punkt framställa samma yrkande som vid de föregående punkterna blifvit gjordt, nemligen att orden "från och med innevarande års början" må utgå och ersättas af orden "från och med nästa års början".

Herr A. Rundbäck: Jag medgifver visserligen, att konsekvensen bjuder oss att i närvarande punkt fatta ett med de föregående öfverensstämmande beslut, men jag vill dock fästa uppmärksamheten derå, att det här gäller en synnerligt missgynnad klass af tjänstemän, folkskolelärarne; och om man i allmänhet inom landet vill aflöna dessa något bättre än med den af Riksdagen bestämda minimilönen, så hafva vi ju här ett ypperligt tillfälle att gå landet före med ett godt exempel. Det gäller här en folkskolelärare, som Riksdagen sjelf aflönar, och det synes väl då vara lämpligt att icke knussa; föredömet kan verka godt på andra håll. Jag har såsom ledamot af ett domkapitel ofta varit i tillfälle att se, att våra adjunkter hafva en mycket otillräcklig aflöning; då fråga varit att döma om hvad aflöning en adjunkt skall bestås har domkapitlet i allmänhet icke kunnat gå utöfver det vanliga, men då domkapitlet sjelft haft en sådan plats att besätta vid ledig lägenhet, har lönen ofta blifvit satt ej obetydligt högre. På samma sätt tycker jag, att *vi* här borde gå tillväga, och jag tror icke att vi derigenom bryta mot någon princip utan tvärtom hylla en vida högre princip än sparsamhetens.

På grund häraf yrkar jag bifall till Utskottets förslag i denna punkt.

Herr Gumælius: Efter den utgång som voteringen nyss fick är det visserligen föga hopp att vinna framgång hvad denna punkt beträffar, men jag måste dock äfven här yttra några ord. Man talar så mycket om konsekvens, men jag tillåter mig fästa uppmärksamheten derå att, ville man gå följdriktigt till väga, så torde följdriktigheten i detta fall kunna åberopas ur alldeles motsatt synpunkt. Förliedet är beslöt nemligen Riksdagen söka åstadkomma förhöjd aflöning för folkskolelärare i allmänhet, att taga sin början *från och med innevarande år*, och dessa förhöjningar beviljades också enligt Riksdagens välvilliga afsigt på ganska många Oktober-kyrkostämmor. Om nu denne lärare vid Tumba, som på en gång är folkskolelärare, söndagsskolelärare och föreståndare för boksamlingen vid bruket samt dessutom vitsordats såsom en mycket duglig

man, varit anställd hos en kommun, hade han haft ganska god utsigt att vid förra årets allmänna löne reglering för folkskolelärare få förhöjning i sina lönevillkor; men olyckligtvis för honom innehar han en plats, som hör under Riksdagen, hvilken icke, såsom kyrkostämman, sammanträdde i Oktober 1873 utan först i början af år 1874, och *derför* skulle då denne skollärare ej få den löneförbättring från 1874 års början, som Riksdagen eljest afsett för folkskolelärarne i allmänhet.

Det synes mig visserligen vara skäl att bifalla Utskottets förslag, men derom tillåter jag mig naturligtvis *icke* framställa något yrkande.

Herr Carl Aron Jönsson: Äfven jag anser att Riksdagen i detta fall bör gå före med godt exempel, och jag tror att detta sker i och med detsamma som detta lönetillägg af 200 R:dr bifalles. Det är ju heller ingen som yrkat afslag å Utskottets hemställan i denna del, utan man har endast påyrkat att förhöjningen skall utgå först från början af nästa år.

Herr Fredricson: I motsats mot den föregående talaren kan jag icke biträda Utskottets förslag i denna punkt. Vi se ju af Utskottets betänkande, att denne folkskolelärare har större lön än någon annan i riket, och yrkar jag derfore afslag å Utskottets hemställan.

Herr A. Rundbäck: Jag skall endast be att få tillägga, till den kraft och verkan det kan hafva, att jag personligen känner denne man, och jag kan derfore vitsorda att han är en sällsynt duglig och driftig lärare, som ensamt genom dessa egenskaper kan sägas hafva gjort sig förtjent af denna uppmuntran.

Herr Wigardt: Jag hemställer om det kan vara skäligt att helt och hållet afslå löneförhöjning för denne folkskolelärare, då Riksdagen förut bifallit förhöjning för andra tjenstemän åtminstone från och med nästa år. Jag tror det icke, utan yrkar bifall till Utskottets förslag i så måtto, att den begärda löneförhöjningen må utgå från och med nästa år, och anhåller att detta må blifva Kammarens beslut.

Herr Ivar Månsson: Här är ju fråga endast om en löneförbättring, och ingen har väl tänkt sig att taga lönen ifrån denne folkskolelärare, såsom den siste talaren tycktes förmena. Efter min uppfattning rörer diskussionen endast den frågan huruvida löneförhöjningen skall utgå från och med *innevarande* eller *nästa* år. Såvidt jag uppfattade Per Nilssons yrkande rätt, så afsåg detta att löneförhöjningen skulle utgå från och med nästa års början; detta anser jag också vara ur konsekvensens synpunkt riktigt och måste derfore, oaktadt det här gäller en folkskolelärare, påyrka bifall till Herr Per Nilssons hemställan.

Herr Fredricson: Jag ber att få återtaga mitt yrkande om afslag å Utskottets hemställan samt förenar mig med dem som påyrka löneförhöjningens utgående först från nästa års början.

Sedan öfverläggningen nu förklarats slutad, framställde Herr vice Talmannen propositioner å de yrkanden, som derunder förekommit; och blef, enligt Herr Per Nilssons under öfverläggningen afgifna förslag, Utskottets hemställa bifallen med den ändring, att det i denna punkt till utgående från innevarande års början föreslagna personliga arvodestillägg skulle utgå först från och med början af år 1875.

§ 12.

Föredrogs och bifölls Lag-Utskottets utlåtande N:o 12, i anledning af väckt motion, åsyftande närmare bestämmelse rörande härads- och socknevägars bredd m. m.

§ 13.

Med anledning af en nära anförvandtts inträffade dödsfall hade Herr *P. Pehrsson* från Stockholms län begärt och erhöi nu 14 dagars förlängning i den ledighet från riksdagsgöromålen som honom förut beviljats.

Dessutom beviljades enligt derom nu gjord anhållan sådan ledighet åt:

Herr <i>J. F. Fredricson</i>	under 14 dagar från och med den 21 Mars
Herr <i>S. F. Norén</i>	„ 14 „ „ „ 25 „
Herr <i>P. Nilsson</i> i Kullhult	„ 14 „ „ „ 26 „
Herr <i>C. Magni</i>	„ 14 „ „ „ 26 „
Herr <i>A. W. Vigardt</i>	„ 14 „ „ „ 26 „
Herr <i>B. Olofsson</i>	„ 14 „ „ „ 26 „
Herr <i>C. W. Berglind</i>	„ 14 „ „ „ 26 „
och Herr <i>P. Benjaminsson</i>	„ 14 „ „ „ 27 „

Deremot blefvo de ledighetsansökningar, som nu ytterligare anmäldes, nemligen af:

Herrar *Nils Nilsson* i Stafvie, *Lars Börjesson*, *O. Östling*, *Anders Johansson* och *M. Ekström*, på begäran bordlagda.

§ 14.

Justerades protokollsutdrag rörande de här ofvan i §§ 4—6, 8—10 omförmälda beslut.

§ 15.

Till bordläggning anmäldes:

Stats-Utskottets utlåtanden:

N:o 17, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens femte hufvudtitel;

N:o 43, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående afsöndring af jord från jägmästarebostället Anderbäck; och

N:o 44, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående utbyte af kronans tomt i Moskwa mot de till Ryska regeringen öfverlätna magasin i det inom Stockholm belägna stadhuset; samt

Lag-Utskottets utlåtanden:

N:o 15, i anledning af väckta motioner om ändring i gällande stadganden rörande skyldighet att bygga och underhålla kyrka, prestgård och tiondelada; och

N:o 16, i anledning af väckt motion om inställande tills vidare af inmutningar enligt nu gällande grufvestadga inom Norrbottens län.

Dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 11 e. m.

In fidem
H. Husberg.

Rättelse:

Sid. 199, rad. 15 uppfir. *står*: procent *läs*: present
